

899.962.1(05)
3-82.

წელიწადი მესამე

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდეთ
საბჭოთა კავშირსა

პროფესორული მხარობა

№ 6-7
(30-31)
ივნისი
ივლისი
1929

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის
უკველთვიური ორგანო

ბ. ბუაჩიძის, ი. ვაკელის, ვ. ლუარსაბიძის, ა. მამაშვილის,
შ. რადიანის და დ. რონდელის რედაქციით

ამიერ-კავკასიის ერთა კულტურულ კავშირისათვის

593.

უკანასკნელ თვეებში ამიერ-კავკასიის ერების ცხოვრებაში ადგილი ჰქონდა ფრიად მნიშვნელოვან მოვლენას. ეს არის ქართველ. სომეხ და თურქ საბჭოთა მწერლების დელეგაციათა მოგზაურობა აზერბეიჯანში, სომხეთში და საქართველოში. მეზობელ ერების მწერალთა შეხვედრა საქმიანი შინაარსისა იყო. ამიერ-კავკასიის ერების ლიტერატურულ მუშაკთა შორის პირველი შემთხვევაა, რომ მწერალთა ფართო ფენები ასე ახლოს მივიდნენ ერთმანეთთან. სომეხ, თურქ და ქართველ საბჭოთა მწერლების დელეგაციათა შეხვედრამ გამოამყარა რომ აუცილებელია ახალი კულტურის მშენებელ ძალთა დაახლოება, რომ საჭიროა შეთანხმებული მუშაობა, საერთო მტრის — წარსულის დახვედრული და რეაქციონური ნაშთების დასაძლევათ.

მწერლების ეს შეხვედრა და მათი მომავალი საქმიანობის პროგრამა მჭერმეტყველურად ლაპარაკობს, რომ თანდათან ისპობა საზარცებინო შოვინისტური განწყობილებები. ასეთი დიდი მასშტაბით ჩატარებული დაკავშირება, პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის მიერ დაწყებული გაერთიანების (ამიერ-კავკასიის პრ. მწერალთა ასოციაცია) საქმის გაგრძელება და გაფართოებაა; განსხვავება მხოლოდ იმაშია, რომ ამიერ-კავკასიის ერთა პროლეტარული მწერლები

თბილისი წიგნიწარმო

უკვე გადავიდნენ დაკავშირების მაღალ საფეხურზე. ჩვენი ყრილობა და შემდეგ პლენუმები უკვე კონკრეტულ საკითხებს არკვევენ. ამიერ-კავკასიის ასოციაციის უკანასკნელმა პლენუმმა საფუძვლიანად დაამუშავა სომხური, ქართული და თურქული პროლეტარულ მწერლეების შემოქმედებითი საკითხები, რითაც ნიდადა მოუმზადა საერთო შემოქმედებითი პლატფორმის გამომუშავებას. ჩვენი ძალების ინტერნაციონალურმა გაერთიანებამ უკვე მოგვცა ის, რომ სომეხი, თურქი და ქართველი პროლეტარული მწერალი დღეს არა მარტო შორიდან იცნობენ ერთი-მეორეს, არამედ სავსებით შეგნებული აქვთ განვითარების გზების და ინტერესების ერთიანობა. თანამგზავრ საბჭოთა მწერლების დღეგაცხადებმა ხელი შეუწყვეს პროლეტარული მწერლების მიერ დაწყებული საქმის გაღრმავებას.

მწერალთა ეს შეხვედრები, ერთხელ კიდევ აქარწყლებს შინაურ და გარეშე ემიგრანტების ღვარძლიან ჩხავილს ამიერ-კავკასიის ერთა ურთიერთობის შესახებ, რომელთა კავშირი იმდენათ გაძლიერდა, რომ გავრცელდა კულტურის უმაღლეს სფეროებზედაც, როგორც არის ხელოვნება და მხატვრული მწერლობა.

მწერალთა ეს შეხვედრები, მეორეს მხრივ, ლაპარაკობს მწერლების საგრძნობი ნაწილის გამემარცხენებაზე, რაც ნიშნავს, რომ ამიერ-კავკასიის ერთა მწერლობის მნიშვნელოვანმა, შენოქმედებითი უნარის მქონე ნაწილმა სერიოზულათ მიუღდა კულტურულ რევოლუციის ამოცანების შეგნებას, სავსებით შეიგრძნო ყველა ერთა კულტურულ ძალების გაერთიანების აუცილებლობა, ნამდვილ საბჭოთა მწერლობის და ხელოვნების შესაქმნელად.

აგრეთვე ეს დაკავშირება უსათუოდ იქონიებს გავლენას ზოგიერთ მერყვე მწერლების იდეოლოგიურ გამორკვევაზედაც.

ასეთი ხაზით მიიმართებოდა მწერალთა შეხვედრები, დიდი დადებითი საზოგადოებრივი მნიშვნელობის მქონე მოვლენა.

ამასთან ერთად ჩვენ ვალდებული ვართ აღვნიშნოთ ამ დიდი საქმის ზოგიერთი უარყოფითი მხარე.

მწერალთა ამ დაკავშირების დროს გამომჟღავნდა ზოგიერთი მავნე ტენდენციები. არსებითი მნიშვნელობა აქვს, რომ პროლეტარულმა მწერლებმა, რომელნიც არიან მთელი ამ დაკავშირების სა-

ფუძველის ჩამყრელნი, დროზე მიუთითონ ყველა შესაძლებელ საშუალებებზე, შეამჩნიონ და გამოამყლან ყველა მავნე ტენდენციები (თუნდაც სავსებით პატარა ჩანასახების).

მწერალთა ზოგიერთ ნაწილს ეს დაკავშირება წარმოუდგენია, როგორც საერთო ეროვნული გაერთიანება. ეს ფრიად საშიში და უცხო ტენდენციაა მემარჯვენე ელემენტების.

ზოგიერთების მიერ წამოსროლილი სიტყვები, შესახებ იმისა, რომ ამგვარი გაერთიანება იყო წარსულშიაც (თითქმის მე-XI საუკუნემდე მიდიოდენ), მეფეების დროს, არის დაფარული კლასიური მტრის აზრები, რომელიც სცდილობს თავისი მიზნებთან შეფარდებით გამოიყენოს და საწინააღმდეგო ახსნა მისცეს ჩვენს წამოწყებას.

ხელოვნების და მხატვრული მწერლობის დარგში მომუშავეთა დაკავშირების დროს უნდა გარკვეულ იქნას ერთი ძირითადი და უმთავრესი: ეს არის ის, რომ ჩვენ ვერთიანდებით პროლეტარიატის დიქტატურის საფუძველზე. წარსულისაკენ ზიღების გაღებას, ვერავითარი „უწყინარი“ ახსნა-განმარტებით ვერ მოახერხებენ ჩვენი ფრთხილი კლასიური მტრები.

მეორე ტენდენცია, რომელიც საგრძნობლათ გამომჟღავნდა საბჭოთა მწერლების დაკავშირების დროს, ეს არის რესტავრატორული განწყობილებანი, მოკრძალება, ზოგიერთ შემთხვევებში (ცხადია, როგორც გამოჩინების) მისვლა „საიუბილეო“ მუხლთ-მოდრეკამდი ზეცოვან და დამსახურებულთადმი. მაგრამ რაც მთავარია დამსახურებულთადმი—არა ახალ საბჭოთა ძვირფასებთან, არა საბჭოთა მწერლობის წინაშე, არამედ „ისტორიის“ „საერთო ნაციონალურ კულტურის“ წინაშე. ყველას ვინც კი მომართება ჩვენსკენ ასეთი ტენდენციით, უნდა უთხრათ რომ არ მივცემთ საშუალებას აღადგინოს „კერპები“, რომელთაც ჩვენ ვამსხვრევდით, რომ ჩვენ ვკავშირებით არა მსცოვანების პატივის-საცემათ, არა „დამსახურებულთა“ წინაშე მოკრძალებისათვის, არა წარსულისათვის — არამედ აწმყოს, საბჭოთა საქმისათვის. ქართველი ხალხის (აგრეთვე სომეხი და თურქი) „მოციქულთა“ ყოველგვარი ძიება უცხოა ჩვენი საქმისათვის. „მოციქულთა“ სახელწოდებანი დეე, დაარიგონ და მიიღონ ყველამ მათ ვინც სცოცხლობს მხოლოდ წარსულის პროცენტებით; ამ საქმეში

ჩვენ მათ ხელს არ შეუშლით, დეე გაერთონ მაგრამ ყველა ამგვარი მისტიფიკატორებმა უნდა იცოდნენ, რომ მათ „ძიებას“ არავითარი საერთო არა აქვს ამიერ-კავკასიის საბჭოთა მწერლების და ხელოვნების მუშაკთა გაერთიანების საქმესთან და იდეოლოგიასთან.

ეს ტენდენციები, გამომჟღავნებული დაკავშირების მონაწილეთა უმნიშვნელო ნაწილში სრულებით ვერ ამცირებს ამ დიდი საქმის მნიშვნელობას. ისინი საბჭოთა თანამგზავრი მწერლების ძირითადი მასის გარეშე დარჩებიან, რომლებიც არა მარტო დეკლარატიულად, არამედ შემოქმედებითი მუშაობითაც უნდა იყვნენ დაინტერესებულნი ამიერ-კავკასიის ერთა კულტურულ კავშირის განმტკიცებაში, საერთო მტრის დასაძლევად, წარსულის კომშარის, შოვინიზმის, განცალკევების და საერთოდ ანტი-პროლეტარულ იდეოლოგიის ძირეულად აღმოსაფხვრელად.

ამიერ-კავკასიის მწერლობის და ხელოვნების მომუშავეთა მობაველი ყრილობა უნდა იქნეს მაქსიმალურად შინაარსიანი, საქმიანი და კონკრეტული, მობაველი საერთო მუშაობის ფორმის და მეთოდების გამომუშავეებისათვის მზრუნველი.

აუცილებელია აგრეთვე გაძლიერდეს და გაფართოვდეს ურთიერთობის ყველა უკვე გამომუშავებული ფორმები. ამიერ-კავკასიის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის ორგანომ „На рубеже Востока“-მ, რომლის მიზანიც თავიდანვე პროლეტარულ კულტურის მომუშავეთა და ახლობელ თანამგზავრ ძალთა გაერთიანება იყო, კიდევ უფრო უნდა გააძლიეროს თავის მუშაობა. გარდა ამისა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ურთიერთ თარგმნას სომხურად, თურქულად და ქართულად, ხელოვნების ყველა დარგში ფართო და ყოველმხრივ გამოცდილების გაცვლას.

მთელი ამ დიდი საქმის სწორად ჩასატარებლად გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს პროლეტარულ მწერლობის მუშაობას.

პრ. მწერ. ამიერ-კავკასიის ასოციაციას და ყველა რესპუბლიკანურ ასოციაციების უმთავრესი ამოცანაა, შემოიკრიბონ თავის გარშემო ყველა მემარცხენე თანამგზავრული ძალები, რომ ამიერ-კავკასიის კულტურულ ძალთა დაკავშირების საქმიანობაში შექმნან მთლიანი ფრონტი, კლასიური ხაზის მაქსიმალურად დასაცავად, ახალი ორგანიზაციის მთელ მუშაობაში საბჭოთა-პროლეტარულ შინაარსის შესაქმნელად, რომ ამით უზრუნველყოფილი იქნას ჩვენი ხელმძღვანელობა ამ საქმეში.

ზვიადონ ნაროშვილი

მას შეიბრალებს ვინმე მწერალი
ვინმე მეძველე

პოემა

მთაზე გადატყდა სხივთა ისრები
და დღე და ღამე უკვე იყრება,
მე, კომუნარი სამთავისელი
ამილახვარზე ამბავს მიყვება:
„შენებრ ჭაბუკი, მხნე გონებიანს,
ასჯერ, ათასჯერ სმენად მყოლია,
ვხედავ და ეხლაც მომგონებია
ამბავი, რაც აქ მოსაყოლია.
ამბავი ჩემი ბრძოლის გზა არი, —
ღველფად ქცეული რკინის დუღილი,
ვხედავ და როგორც გრივალი, ზარი,
მესმის გამოვლილ დროის ქუხილი.

ჩამოდირდა აგიტატორი,
თმებ გადაყრილი, წითელ ხალათით,
მას ენა ქონდა დინჯი, ხასალი —
დაულალავი როგორც მატორი.
მან პირველ რიგში მე ჩამითრია:
„ბრძოლით ცხოვრების ბოლმას გამოცლი“,
ვიბრძვი, ორმოც წელს ქვები მითლია,
დამიხოცია წლები სამოცი.

კლდე-გალავანი, სადაც მარხია,
ჩვენი ძელები და ჩვენი უნარი,

სადაც დღეს ჩვენი კომუნა არი —
იყო სასახლე ამილახვრიანთ.
ნარდს ითამაშებდნ ამილახვარი,
მეუღლეს ყელი მოუღერია;
თვალი მოაღლე, აი რაც არი —
მისი მთები და მისი ველია.
ამილახვარმა სასახლიდანა
გვაქო და ყველას დაგვეცა დანა:
„ღუ იაქე... გული გამიხარებია —
ჩემი გლეხები კარგი ხარებია“.

ჩამოდიოდა აგიტატორი,
თმებ გადაყრილი, წითელ ხალათით,
მას ენა ჰქონდა დინჯი, ხალასი —
დაუღალავი როგორც მატორი.
ვზივართ, ღამეა, გათენდეს ბარემ,
მიწის ქვეშ ჩვენი საუბარია,
ძაღვები, ძაღვებს უყვებენ გარედ,
ზეცას ღრუბლები წაუფარია.

ჩვენი ცხოვრება აბა რა არი,
ხარი გყავს ბულა — მისი ხარია,
თუ თავადს მიაქვს შრომის ბარაქა —
ჩვენ მზის ამოსვლა რათ გვიხარია?
ჩრდილში ცხოვრობდა ჩაძაღვებული,
ჩრდილში სიბერე წამოეწია,
ერთხელ ამალით, გალაღებული
მას გენერალი, შვილი ეწვია.

არ მოეწონა ძველი ქარაგმა,
ოდის ჩუქურთმა და საკეტური,
სასახლის გეგმა მოიმარაგა
მან უკანასკნელ არქიტექტურით.
აგური სოფელს გამოუწვია,
მასალა სოფლის ზურგმა მოზიდა,
სამაგიერო არ მოუცია —
გარდა ვინების, გარდა როზვისა.
მე ხელობა მაქვს თვით კალატოზის,

თუ დამიჯერებ, ვარ გულ მართალი,
ქვეები, რაც სოფლის ზურგმა მოზიდა —
ჩემი ხელებით არის ნათალი.

იქ სადაც იდგა სუროიანი
ოდა უშნო და იერით ძველი —
ჩვენში უცხო და ნათელ მზიანი
ახლის ჩავკირეთ ჩვენ საფუძველი.
აივანიდან ხედავ მთა და ხევს,
თითქოს უმზერდე ქვეითს, ზევიდან;
ამართულია დიდი სასახლე
უმშვენიერეს დარბაზებითა.

დგას მოურავი, მეტყველი მგელი,
ასწლოვან მუხას დაჯანებია.
ხელში უჭირავს მათრაზი გველის, —
ქალარას სისხლი განახლებია,
მისი უღვაში ჩამოგრებილი
გველისებური მათრაზებია,
მისთვის ერთია ხარი და გლეხი —
მათი სარჩენი ბალახებია.

დგას მოურავი, მან ჩაიბარა
გივის სასახლე, მთები და ბარი.
დილით გაუდგა გზას გენერალი,
ტან ათქორებულ შავი მერანით.

ჩამოდოდა აგიტატორი
თმებ გადაყრილი, წითელ ხალათით,
მას ენა ჰქონდა ისევ ხალასი,
დაულალავი, როგორც მატორი.
მიწის ქვეშ, სადაც მუჭი ფერია
გამოქვავულის ყველა კედლები,
სად დავიბადეთ და ვბერდებოდით,
არის ღარიბი გლეხის კერია —
სადაც ფიქრობენ, ჯებირებთან
ციხეს ლაშქარი შემოუსიონ,
სადაც გლეხები იკრიბებიან
ამ აგიტატორს რომ მოუსმინონ.

სად ყოველ დილით, მზის დანახვამდი
ვინმე „აბრაგი“ მთებისკენ გარბის —

გალურჯებულა ამილახვარი
და მოურავი სიმკაცრით ჭარბი —
მამასახლისი გადმოყირავდა
ხელისუფლების ჯაჭვ ავლევკილი,
თავზარს სცემდენ და აღარ ყვიროდა
სოფლელთა მიერ ზურგ დაბევილი.
მალლობებიდან სცემდა საყვირი,
მთებიდან მოსკდა ცხენების ტორი,
შესდგა ტრიბუნზე თმებ გადაყრილი
ცხრაას ხუთელი ავტიატორი.

ცაზე ღრუბელი მარტო მავალი,
რომელსაც ვინც არ დაკვირებია,
მეხსიერებას მის ნატამალი
ვით ზღვაში კენჭი ჩასძირებია.
მიდის დღეები — მათი მაგვარი
მოგონებაში დღე თუ იჭრება,
დაგავიწყდება, რაგინდ მაგარი
გაძლიერებით ცამ დაიჭეჭოს.
დღეების წარღვნით არ ისერება
მე ისე მახსოვს დღე — სამშაბათი —
ქალაქებმა და კრეისერებმა
გამოუცხადეს მეფეს შამათი.

— ნაგლეჯ-ნაგლეჯათ ეზო დაყავით,
ნაგლეჯ-ნაგლეჯათ თვით მოურავი“.
— ხალხმა დაღეწა ალაყაფი და
სასახლეს დროშით შემოუარა.
გამოჩნდა იგი გველის მათრახით,
გული ერჩოდა „თავს მოუარე“,
სასახლის კართან ძლივს თავ დახრილი
გაფითრებული დგას მოურავი:

— რაებს სჩადიხართ ვლენებო,
აგრე რამ გაგაგულისათ,
ვივი მოვა და შეხედავთ
ზარს რისხვით გადაუელისა.
მეფის ნაჩუქარ ლახვარით
და მეფის მათრახებითა

ჩამოვა ამილახვარი

ურიცხვი ყაზახებითა.

„ნაგლეჯ-ნაგლეჯათ ეზო დაყავით,
ნაგლეჯ-ნაგლეჯათ თვით მოურავი“.

— მოზღვავებული ხალხი ყვიროდა,

ძლიერდებოდა ღელვა მუჭარის...

მაგრამ... ქვემეხი შემოტრიალდა,

ჯარმა ქვემეხი ჩვენ დაგვიმიზნა,

დაცალიერდა ჩვენი ტრიბუნა —

სოფელი მთებში გადაიხიზნა.

„ქედ მაღალია, ვით მუხა,

მოდის თქეშით და ჭირითო,

სადაც არ იყო, იქუნა

შავი ქვემეხის პირითო“.

პაერში, ახალ-ახალი

ისმოდა ხმალთა წყარუნი,

შარაზე ამილახვრის

თეთრი ცხენების თქარუნი.

რა წესრიგია (!) დაცული,

რა ნადირობა გაშლილი:

ცრემლ მორეული ქალწული

სახეს იღებავს ნახშირით.

მეფის ნაჩუქარ ლახვარით

და მეფის მათრახებითა,

თარეშობს ამილახვარი

ურიცხვი ყაზახებითა...

კარებთან იდგა ბრმა მეჩონგურე,

დალონებული ვით სახეღარი.

მოწყალებისთვის ერჩოდა გული

ლექსი იმღერა მან საქებატი:

„ამილახვარო თავადო,

მეფეო, თავის თავადო,

იცხოვრე დღეგრძელ მარადო,

მოსულო, ციდან ბარადო“,

ამ შემთხვევაში თავადი მოღბა,

მის წინ მათხოვარს გადუგდო გროში,
ბრმა მეჩონგურემ უთხრა მადლობა —
კმაყოფილებით თავი დახარა,
რა შემობრუნდა წყველით მუქარით
ჩაილულუნა: „ამილახვარო,
მეხმა შენს ტანში გაილახვაროს“.

გაუვალ ტყეში შემოგალამდა?
სადაც ქედებზე ცა დამხობილა,
თუ ძალლი ყვეს და ყივის მამალი
მაშასადამე, სოფელი ყოფილა.
რაზმები კლდეზე გადაყრილია.
მთებზე სდვას ზეცა ღრუბლების მოფენით,
ძაღვები ყეფენ, მამლები ყივიან,
მაგრამ სადღაა ჩენი სოფელი?!

დედაკაცს სდივა სისხლის კამარა,
იქვე, მოკლული ძვეს ცის ამარა...

როცა სოფელი სისხლმა დაფარა,
კარზე შიაკრეს ეშალის დაფა:
„მე ვარ თავადი ამილახვარი,
სოფელს დაეცა ჩემი ლახვარი“.

ცხრაას ჩვიდმეტში წითელ ხალათით,
გულ თამამი და ენა-მატორი
ჩამოდიოდა ავიტატორი,
როგორც მტერი და ჩენი ჯალათი:
„თავისუფლება თქვენში ვიყეფე,
ჩამოგაშორეთ გველის მათრახი,
მეტი რა გინდათ, დაეცა მეფე —
განხორციელდა ჩემი ნათქვამი“.

საიდან არი, ან რომელია
გულში რას ამბობს, ან რა მარხია,
წითელ ხალათში რა ცხოველია,
ჩემთვის ადვილი დასანახია.
ვახსოვთ, ბატონო ავიტატორო,

როგორ ვიბრძოდით, ბომბით, ბერდანიტ...

თქვენ კი სოფელში საორატოროთ
ცეცხლის მქრობ რაზმით მობრძანებულხართ. თმები
კისრამდი ჩამოგიყრიათ
და გაგიღიათ ჩვენთვის საკანი,
ორატორი ხართ — ასე იტყვიან,
თქვენ გემარჯვებათ ენით კაკანი.
ჩვენი არაა თქვენი ნაპირი,
ერთი არაა ჩვენი გზა-პირი...
საპირდაპირო ხმალი გავლესე
მე ცხრაას ხუთელ მეუმრავლესემ.

გასაბჭოების წინა ღამეში,
მიწაში როცა ოქროს მარხავდენ,
ჩვენ, რაზმელები მთიდან დავეშვიტ
და დავიქირეთ ამილახვარი.

— თქვენ გამოგზარდათ სისხლმა მშრომელთა.
თქვენმა მშობლებმა ჩვენი მშობელთა
სასაკლაონი, მინდვრათ გამართა —
თქვენ, სისხლი გმართებთ მამა-პაპათა.
მაგრამ, ჩვენ სისხლი თქვენი არ გვინდა,
ჩვენივე სისხლით განალაღებო,
განთავისუფლებთ ამგვარ ხარკიდან —
წადით, იცხოვრეთ ძალლებო!
გადით მინდორზე, ჩრდილში გეყოფათ!
იციო? ძალლებო უკვე დრო არი,
გადაივიწყოთ კბენა და ყეფა —
აიგეთ ქოხი, ირჩინეთ თავი
საკუთარ შრომის მონაპოვართ...

დილის ძილს ველარ გადაეჩვია,
მზე იყო მისთვის გულ შემხუთავი,
თავი კი თვითვე უნდა ერჩინა,
ანდა როგორმე მოეკლა თავი.
მზეს გაურბოდა მზის გადახრამდი,
სახნავი იყო მისი ნახნავი,
გულში დაფარულ ბოლმის მმარხავი,

მინდორზე იდგა ამილახვარი.
 ზაფხული მიდს, მინდორზე არი!
 შრომობს ცხოვრება რა ნაირია?
 ყველგან მზე არი, ყველგან მზე არი,
 მზე მაინც როგორ გადაირია?
 უნდა იშრომო, რაც არ იქნება,
 გამვლელს ხელებზე მაზოლს აჩვენებს,
 მან აღმასკომში მისვლა ინება,
 რა შემოაკლდა ლუკმა, სარჩენი.
 მშვიერს კარებთან შემოეგება
 მოხუცებული გლეხი კომბალით,
 „შენ, დახმარების სახით გარგუნეს
 ამილახვარო, ფუთი ხორბალი“.

რატომ დაგვხრიტეთ?

ძველ ქალღმერთის კილობანი და
 წლობიდან წლობით გადანარჩენი,
 ცეცხლში ჩაყვარეთ ნასყიდობანი, —
 მამა-პაპური „შენი“ და „ჩემი“.
 დე! ჩაიფერფლოს ეს საბუთები, —
 დღემდამ არ ვართ მესაკუთრენი.
 ერთობ ქიშპობა დაგვჩემებია,
 შუღლი და მტრობა, ლანძღვა საზარი,
 „მიწა შენია! მიწა ჩემია!
 აქვე მიჯნაა, აქვე საზღვარი“.
 მამა-პაპური სიგელ-გუჯრები
 ჩვენ შორის იყო მტრობით მდალარი,
 მიჯნას ვიცავდით შეგახებულნი,
 თვით უკანასკნელ სისხლის დაღვრამდი.
 საბუთებშია ყვითლად ნაფერი
 თვით წინაპართა სურნელი მყრალი,
 ფერფლად ვაქციეთ ჩვენ ყველაფერი —
 ძველი ცხოვრების კლდე და ნაპრალი.
 ფერფლად ვაქციეთ შავი ფიცარი:
 „სოფელს დაეცა ჩვენი ლახვარი“ —

ქარმა წაიღო ნარჩენ-ნაცარი,
დამწვარი ხელი ამილახვარის.

ჩამოდოდა აგიტატორი,
როგორც მტერი და პროვოკატორი
უკანასკნელად, წითელ ხალათით,
დამუნჯებული, თანვე ნილაბით;
მას გვერდით უდგა მეფის ჯალათი,
მოულოდნელად დაგვეცენ ლამით,
და „გენერალის ცეცხლი“ გაისმა...
მაგრამ ხელები ვერ გაისვარა
სისხლით, რაც ველურ წყურვილს უკლავდა —
შემოგვიბრუნა ძველი ლახვარი,
ჩვენი კომუნის დასალუპავად
ჩვენ შეგვებრძოლა ამილახვარი.

(მისი სამარე იქვე გავთხარე,
მეგობართ შორის, სადაც მარხია
აგიტატორი წითელ ხალათით)

— გზა მშვიდობისა! ბოლოს ვახარე:
მე ვარ ჯალათი, შენი ჯალათი.
მონანიებით მან ჩუმად მითხრა:
„პურსაც მარილი თან მოაყარეთ,
ამიერიდან ენას ჩავიგლეჯ,
შეეცდი... მაუზერს ნუ მოაკარებთ...
ძველი კაცი ვარ.. აღარ ჩავიდენ!!“

— ამილახვარო, მთას სიდან უელი?
(მგელი იყო და ისევ მგელია)
რა შებრალება რა სინანული —
დავხარჯეთ, უკვე გამოგველია.
უნაყოფოა თავი დახარო,
მაუზერების კედელს ეძვრე!
შენ შეგიბრალებს ამილახვარო,
ვინმე მწერალი — ვინმე მეძველე.

ს. ჯანაშიანი

მ ზ ა ლ ე ბ ა

უგემური დილაა ზამთრის.

ადამიანს ეზარება თბილი საწოლის მიტოვება.

„მაგრამ საქმე, უდიდესი საქმე დღევანდელი დღის?“ — გაიფიქრა პარტიულ მანდატის მქონე ამხანაგმა ვალიკომ, თვალები დაისროსა, ოდნავ წამოიწია და ფანჯარაში დაიწყო ცქერა, რადგან მისთვის დღეს ამინდს ჰქონდა მნიშვნელობა.

თოვს. ქარია. ზამთრის სილამაზეს არღვევს მთის ქარიშხალი.

ინგრევა ხის ტოტებსა და ტელეგრაფის მავთულელებზე თეთრი კედლები.

მინებს ეცემა თოვლის ფანტელი და წვეთებათ იძირება ჩარჩოში.

„რა კარგია თუ გინდ ერთი საათით ამ თბილ ლოგინში ძილის შებრუნება, რომ გამობრუნდეს სხეულში გუშინდელი დაღლილობა“. — ინატრა ვალიკომ და სიზარმაცესთან შებრძოლებით შიშველი მკლავები ჰაერში გაიქნია, სადაც სახსრებში ძვლებმა გაუყენეს კახა-ქუხი.

ის იყო ვალიკომ საბანი გვერდზე გადისროლა, შიშველი ფეხები იატაკზე გადმოაწყო, და ასტყდა კარზე მოურიდებელი ბრაზუნი. — ჰო, მესმის, კარგია, — გასძახა სტუმრებს ვალიკომ და ფეხები შარვლის ტოტებში სწრაფად გაუყარა.

მივიდა კართან ვალიკო ფეხშიშველი, მარცხენა ხელს ხალათის სახელოში უყრიდა, მარჯვენათი გასაღებს ატრიალებდა, თან ამხანაგურ გინებას უგზავნიდა.

გაიღო კარი. ღია კარის ჩარჩოში გამოჩნდა ორი ამხანაგი, რომელთაც ხელში ეჭირათ გაუთლელი გრძელი ჯოხები. ფეხებზე კალოშები თოკით ამოეკრათ. სახე ისე დაეფუთნათ, ხმაზე თუ გაპო-

იცნობდით, თორემ სხვა მხრივ ძნელი იყო მათი ვინაობის გაგება მათ შორის ერთი ქალი იყო, მასწავლებელი. უპარტიო.

— ან შემოდით, ან კარები დახურეთ, — ღიმილით მიმართა სტუმრებს ვალიკომ, რომელიც გაჭირვებით უყრიდა წინდებით დაჯორჯილ ფეხს რუსულ ჩექმაში.

— ვითომ რა დიდი განსხვავებაა შიგნით თუ გარეთ? — გაეხუმრა ანიკომ ვალიკოს.

— ბიჭო, ბუხარში ცეცხლი არ გაგინდეს, ამდენი შეშა, რომ შეგეყრია... — ჩაერია ხუმრობითვე ღომენტი.

— თვრა, თქვენს ოთახებში ბუხები გამოცოცხლდნენ ზედმეტი სითბოსაგან. — იყო უკანასკნელი სიტყვა ვალიკოს ოთახში და მალე სამივენი ქისკარზე გადავიდნენ. მუხლამდე ჩაფლენ გაუკვალავ თოვლში. არც ერთ მათგანს არ ეშინოდა მისი, რომ მოზრდილი გზა ჰქონდათ გასავლელი და ისიც ამ ქარ-ბუქში.

წინ ჩადგა ღომენტი, როგორც გზის მაჩვენებელი და თანაც მთაში გაზრდილი, მუხლმაგარი. მას მიჰყვა ვალიკო და ოთხი ფეხით გათელილ ნაკვალევს მიჰყვა ანიკო.

— თქვენ საით? — გასძახა ღომენტიმ გზაბოძალზე გამოსულ ამხანაგებს.

— ჩვენ აქეთ! — ხელით უჩვენა ამხანაგმა დასავლეთისაკენ ღომენტის.

— თქვენ? — გაისმა იქიდან.

— ჩვენ იქით! — ღომენტიმ სამხრეთით მიუთითა მთებში.

ამით გათავდა ერთ მიზანზე მიმავალ ამხანაგების შეხვედრა და ყველანი გაუდგნენ თავიანთ გზის მიმართულებას.

რამოდენიმე წუთმა დუმილში განვლო.

უკან დარჩა თეთრ ნაბადში გახვეული მოსახლეობა და დამჯდარ ძაღლების ყეფა.

ქარი მატულობს. ისევ თოვს. აღარ აპირებს ამინდი გამოდარებას.

მგზავრების სახეს აწვალებს თოვლის ქეიშა. ფეხის განადგამი არა ჩანს. ჯერ აღრეა — არ ჩამოუვლიათ მონადირე გლეხებს, ნისკარტებით ჩამოკიდებული დახოცილი გარეულ ფრინველებით და უკანა ფეხებით დაკიდულ სისხლიან კურდღლებით.

— რამდენი კილომეტრი უნდა გავიაროთ? — იკითხა ვალიკომ.

— შვიდი, — უპასუხა ღომენტიმ დაუფიქრებლად.

ისევ სიჩუმე ჩამოვარდა. შეუდგენ გამართულ გზას ამხენაგებულ ქარი მატულობს. ტყე სდუმს. ალარავის აქვს საუბრის ხალისი, ყველა საკუთარ ფიქრებს მისცემია. ღრმა ფიქრებს ხანდახან არღვევს ბუნების წარმტაცი სილამაზე. ამ ზამთარშიაც კი ადვილად მოიძებნება თვალის გასართობი სანახაობა: ყოველ ნაბიჯზე იწლება მაღალშუბლიანი კლდე-კორები, რომლის ჩამოხეთქილ ფერდობებზე დაკიდული მუხებს თუ ხავსიან რცხილებს ქუდებივით ახურავს თეთრი ქოლგები, და იმათ კალთებში, სიხარულით თუ ადამიანის შიშით აფრენილები, სტვენით დახტიან ყვითელ ნისკარტა შაშვები.

ძირს უფსკრულია, და ძლივს ისმის ჩანჩქერის მოუსვენარი ლიკლიკი. არც გინდა ჩაიხედო ამ ქვესქელში. იქ შიშია და მეტი არაფერი.

— რამდენი კილომეტრი გვექნება გავლილი? — იკითხა ვალიკომ ჩქარი სუნთქვით.

— სამი გავიარეთ, ოთხი დაგვრჩა, — უპასუხა დომენტიმ უკან მოუხედავად.

— აჰ, მშობილო ძალიან დიდი კილომეტრები სცოდნიათ. ნუთუ მეტი არ გავგივლია? — განაგრძო ვალიკომ.

— ძალიან ადრე დაიწყე კილომეტრებზე ლაპარაკი, ხომ არ დაიღალე, სთქვი, გატყდი. — გაეხუმრა დომენტი.

— ჩემზე არ მოგახსენებთ, ნუ გავიწყდება, ჩვენ ქალი გვახლავს, — ცოტა დარცხვენით მიუგო ვალიკომ და ღონივრათ ჩაახველა.

— ჰო, ეგ სულ სხვაა! — სთქვა დომენტიმ და შემობრუნდა ამხანაგებისაკენ, რომელსაც მკერდზე ერთი კოჭამდე თოვლი დაჰყვნოდა.

— ჩემთვის თავს ნუ იწუხებთ, ამხანაგებო. არა, მართლა ხშირად მოიხედეთ, არ დაგრჩეთ გზაში! — ღიმილით შესძახა ორ წინა ამხანაგს დაჩითულ, ავარვარებულ სახიდგან ანიკომ.

— ეჰ, რამდენიც გინდა ვივაჭროთ, ეს გზა ჩვენს წინ, რომ არის გაშლილი, უნდა გავიაროთ და ის მაღალი სერი, თავზე რომ დაგვჩერებია, ფეხქვეშ უნდა მოვიქციოთ, — სათქვა დომენტიმ და დასაბიჯავი გრძელი ჯოხი აიშვირა ცაში აღმართულ გორისაკენ.

კიდევ შესწყდა ეს მცირე და მოღლილი სუნთქვით ნაჯადი საუბარი.

ქარმა იკლო. იკლო თოვამაც. ცაში აიჭრა შეკუმშული ღრუბელი. გაცრეცილ ბადეში მზე გამოჩნდა, რომლის სახეზე აშლილი ღრუბელი გადარბოდა.

ყველაფერი დიდი იყო, თვალმიუწდომელი, დაბალ გორებზე წვე-
ბოდა ნისლის ნაფლეთები. გაჩნდა უზარმაზარი ყინულოვანი მთის
მწვერვალები. ხრამ-ხრიოკებში ზათქით ვარდებოდა თოვლის
ზვავები.

— აი სოფელი „ორხევა“, სადაც ჩვენ მივდივართ! — ალტაცე-
ბით დაიძახა დომენტიმ, რომელიც წვეტიან გორას კენწეროში მო-
ქცოდა.

დანარჩენ ორ ამხანაგმაც აიტანეს მოღლილი სხეული, იმ გორის
კუნძზე, საიდგანაც სჩანდა მთის კალთებში ჩაფლული სოფელი და
თოვლით დაჯორგილი ხეები — სახურავები, სადაც კვამლის გახრილი
სვეტები აქა-იქ აღმართულიყვენ.

— ამ დაღმართს ჩავიბრუნებ და უკვე სოფელში გავადენთ ფხე-
კას. — დაუმატა ისევ დომენტიმ და გაშვერილი გრძელი ჯოხი ძირს
დაუშვა.

აღარცერთი მათგანი არ მალავდა დაღლილობას, მაგრამ რაკი
ელისენ აღნიშნულ წერტილის დანახვას, გულმა სიხარული იგრძნო
და თვლები გაუბრწყინდათ. დომენტი, როგორც მთის კაცი და მი-
ჩვეული აღმა-ჩაღმა სიარულს, იმდენად არ გრძნობდა დაღლილობას.
ვალეკო და ანიკო მეტი მოღლილები არხეინად ჩაჯდნენ თოვლის ბუმ-
ბულში მოღლილის სხეულის მოსატყუებლად.

მზის შუქმა გაუღიმა სუნთქვაშეკრულ დედამიწის მკერდს და
აცრემლდა ხის ტოტებზე შეყინული წვეთები.

არ იყო დასვენების დრო და არც ღირდა ფიქრი ამაზე, თუმცა
გაუტკბათ ჯდომა ორ მეტათ მოღლილ ამხანაგებს.

მალე აიშალენ და დაეშვენ ხევში ხალისით.

ამის შემდეგ არ გაუვლია ნახევარ საათზე მეტს, რომ უცხო
სტუმრებმა სოფლის ქუჩებში შეჰყვეს თავი. გაჩნდა: გზა, ლობე, ქიშ-
კარი და წყაროზე მიმავალ ქალების ხმა.

დამწყვდეული საქონელი, ნეხვში ამოსვრილი, აშრიალედა ბა-
გაში ჩაყრილ ხმელ ჩალას.

იატაკის ქვეშ მოგროვილი ქათმები ვათხუნულ ნისკარტებით იქე-
ჩაედნენ სხეულს.

— ამხ. ანთიმოზ! — გაისმა უცხო ხმა ქისკარზე. ხმამ კედლებში
ვერ შეატანა. სახლის გვერდზე მიდგმულ ფარდულში, ვადაბრუნე-
ბულ საწინებელზე, ჩამწყრივებულ ქათმებში ცალფეხზე შემდგარ მა-
მალმა, გაიკვირვა ირიბი ცქერით, სისხლით გაქლენთილი ბიჭბილო გა-

ათამაშა და ორჯერ მისებური ჭყურტულით დაიყვირა. იქვე ახლოს მოკუნტულ ძაღლმა ზარმაცად თავი წამოიწია და მამალს დაულონა ძილის დაფრთხობისათვის.

— ანთიმოზ! ლენა! გამოგვხედეთ ეი! — უმფრო ხმა მალლა გაისმა ჭიშკარზე ძახილი.

ქათმები აიშალენ, აღისფერ მამალმა ყვირილი მორთო, ძალიც წელში გაიმართა და ყეფას შეუდგა.

— ჩუმათ, ბავშებო, ვილაც იძახის! — დაიძახა ცეცხლის პირას მიმჯდარ ტერეზამ და ხელიდგან საქსოვი დააგდო.

— აქ ვისი სახლია? — მიახლოებისას იკითხა ვალიკომ, რომელიც უკან ჩამორჩენილიყო.

— აქ ჩენი ალქაჯი ლენას სახლია. — უპასუხა დომენტიმ და კიდევ დააპირა დაძახება, მაგრამ კარის გაღების ხმამ შეაჩერა იგი.

— ვინ ხართ? — გასძახა სტუმრებს ტერეზამ და კვამლით დამწვარი თვალებით გახედა ჭიშკარს.

— ვინ უნდა იყოს? — ჩაილაპარაკა ტერეზამ, ოთახში შემობრუნდა წელში ჩატანებული კაბა ჩამოუშვა, დავარდნილ მოხუც მამამთილს საბანი გაუსწორა, ტუჩებზე ხელი მოისვა და ჭიშკრისაკენ გაჰქანდა.

— დილა-მშვიდობისა, მოდით დომენტი, რაღა უცხოხავით გადალმიდგან იძახი? — მისვლისთანავე მიმართა სტუმრებს ტერეზამ და ჭიშკარს გადააძრო ნედლი წყნელით დაგრეხილი რგოლი.

— არა, ჩამოსასვლელად როდი გვცალია, ამხ. ლენა თუ არის შინ? — უთხრა დომენტიმ ტერეზას.

— არ გახლავთ, იგი დილას უთენია წავიდა გაღმა, დღეს კრება უნდა ჩავატაროთო.

— თუ იცით კრება სად მოიწვიეს?

— სკოლაში იყო თქმულება, თუ მერე არ შესცვალეს.

— მაშ, კარგი ვნახავთ — უთხრა დომენტიმ და შებრუნდა გზისაკენ, სადაც უცდიდა ვალიკო.

მალე მოლლილ ანიკომაც ამოაწია აღმართზე. მცირე შეჩერების შემდეგ სამივე გაუდგენ ოღრო-ჩოღრო გზას სკოლისაკენ.

— შემოსულიყავით დომენტი. ამ უცხო სტუმრებთან მაინც მომხადე ბოდიში. — მიაძახა მიმავალ სტუმრებს ზურგში ტერეზამ და მიხურა ჭიშკარი.

ცეცხლის პირას მიმგდარ ბავშვებს, უზომო სიმხურვალესთან აპრელელებულ წვივებზე გადაეჭიმათ ნარმის პერანგები და ფრთხილად დაბრუნდნენ მისიერებოდენ კარის ზღუდეს. რა დაინახეს კენტად დაბრუნებული დედა, შებორკილი მუხლები აუშვეს, აიშალენ და განაგრძეს ცელქობა.

— ვინ იბახოდა? — იკითხა მოხუცმა, რომელსაც დაბევილ გვერდის შესასვენებლად პირი კედლისაკენ გადაებრუნებია.

— ვაი, ჩემი ცოდვა, ახლა ამას ვილა გააგონებს. — ჩაილაპარაკა ტერეზამ, მოხუცს მიუახლოვდა და ყურში ჩასძახა.

— კომუნისტები იყვენ! ლენას კითხულობდენ — მეტი არა ჩემი მტერი ამან ეს ვერ გაიგონოს. — სთქვა ტერეზამ და მოემზადა.

— რაიო. — დაიღრუტუნა ცნობის მოყვარე მოხუცმა.

— კომუნისტები იყვენ, კომუნისტები! — ჩასძახა მოხუცს მარჯვენა ყურში.

— კომუნისტები? — ამოილულლულა მოხუცმა.

— ხო, კომუნისტები, არჩევნები იწყება! — კიდევ ჩასძახა ტერეზამ მოხუცს.

— არჩევნებიო?

ტერეზამ იცოდა მოხუცის კირვეულობა და შეძლებისდაგვარად უსრულებდა სურვილს, რომელსაც გრძნობით არ გამოეპარებოდა არც ძაღლის ყეფა და არც მამლის ყივილი.

ტერეზა ამის შემდეგ საქსოვს აღარ დაბრუნებია. მზეს გახედდა და სადილის კეთებას შეუდგა.

— აქ ვინ სცხოვრობს? — იკითხა ვალიკომ ერთ გადახურულ ძველებურ ქიშკართან და ცნობის მოყვარეობით დაიწყო ეზოში ცქერა.

— აქ სცხოვრობს ერთი ქვრივი, რომელიც სულ რამოდენიმე ხანია რაც ქალაქიდან დაუბრუნდა მამის ქონებას. — უპასუხა დომენტიმ.

— ეტყობა ვილაც ძველი ბობოლა იქნება? — ისევ გაისმა ვალიკოს ხმა და კიდევაც ჩაშორდენ აღნიშნულ ოჯახის საზღვარს.

ამ ოჯახის შესახებ დომენტიმ მეტი არა იცოდა და არც გაუგრძელებია ამ თემაზე საუბარი.

რას არ მოგითხრობსთ თვით ეს ხავსმოკიდებული ეზო-გარემო თუ შეჩერდებით ამ დიდსა და ძირ მომპალ სვეტებზე ჩამოკიდებულ

ქიშკართან, რომელსაც ოდნავ კიდევ შერჩენია მთვარის ხალებივით საღებავის ფერის ნასახი, საკეტი მისი მიმტერეული და ჟანგონი შექმული ერთ ლურსმანზე ჰკიდია. ღობეშერღვეულ ეზოში იდგა ასწლოვანი! მუცელგამოღარული რცხილები და რიგში ჩარგული დაფნა-ნაძეები ჰფარავდნენ დრომოკმულ დერეფანს.

ეზოში ჩასვლისას მარჯვენა მხარეს თვალში მოგხვდებოდათ დაწვრილ სვეტებზე დადგმული ცალიერი და ჭიით შექმული სასიმინდე.

• ცოტა მარცხნივ შუბლჩანგრეული ხულა-საბძელი ლპებოდა.

დიდი დერეფნის ნათალი ქვის კიბეს კბილები ჩასცვივნოდა საშიში იყო მის თვლებზე ფეხის შედგმა. იქვე ახლოს ეყარა მისი ნამტერეეები.

დაღუნული იყო ქერში სარტყლები და ძირს საძირკვლები. დაღრეცილ კედლებში დაქანებული იყო ჩარჩოები და გაღების დროს საზარლად ჭყიოდნენ რგვალ თალებში ჩამოკიდებული კარ-ფანჯარები.

დაბრული იყო თავის კბილებით ფერ გადასული იატაკის ფიცრები.

ერთ კუთხეში იდგა პატარა მრგვალი მაგიდა. რომელსაც ერთი მიმტერეულ ფეხის მაგივრათ ქალღმერთში შეხვეული აგური ეყენა. მაგიდაზე იდგა, ყდაშემოკმული ალბომი, რომლის ქუქყიანი ფურცლები ინახავდა ამ ოჯახის მამა-პაპათა და მათი ნაცნობ-ნათესავთა სურათებს.

ყოველივე ამას ეპატრონებოდა ქვრივი ნატალია. იგი ქვრივი დაბრუნდა მისი მამის სახლკარში და მამის გადაცვალების შემდეგ დაეპატრონა მამის ქონებას.

თვით ნატალიას არც მუშაობა შეეძლო და არც ჰქონდა ამის სურვილი. ნატალიას კომუნისტები სძაგდა. წითელი დროშის დანახვაზე თვალეზზე ხელს იფარებდა და კომკავშირელ ახალგაზრდებს წმინდა გიორგის ლახვარით ემუქრებოდა. ასეთ განწყობილებაში მყოფ ნატალიას, ან სხვა მოსძებნიდა ან თვით მიაგნებდა იმ ბანაკს, სადაც არალეგალურად მომუშავენი გახელებულ კბილებით ეწეოდნენ კომუნისტურ ხელისუფლების საქეს გასაგლეჯათ, რომ აღედგინათ უკვე წარსული ძველი დრო.

ამავე სოფლის, ერთ ბოძოლა გლეხის შვილი იყო გიორგი. გარეგნულათ ეს ვაჟი სულ სხვა იყო. მას ეძახდნენ ჯუჯუნას. იგი მუდამ მთვრალი ვალეშილი დადიოდა სოფლიდან სოფელში. უყვარდა

ქალიშვილებში ლაზღანდარობა და თუ სადმე გაჩნდებოდა ლხინი, ჯუჯუნიაც თავისი ამალით და მოხდენილი სიმღერით იქ იყო.

სინამდვილეში კი, ერთად ერთი ორგანიზატორი იყო ალაღე-
ლური მუშაობის რამოდენიმე სოფელში.

ჯუჯუნია ნატალიასთან დადიოდა, როგორც მის მკლავზე გა-
ნათლული. ვინ რას იფიქრებდა მოქიფე ჯუჯუნიაზე. მათ კარგა
ხნის დაარსებული ჰქონდათ საეჭვო მუშაობის შტაბი.

სკოლის ორ ბუხარში დაუზოგავი ცეცხლი გუზგუზებდა. გემ-
რიელ ცეცხლს მიჯდომოდენ მოლლილი მგზავრები და მათ მუხლებზე
ცხელი ორთქლი ასდიოდათ.

დერეფანში რამდენიმე გლეხი გამოსულიყო და მზეზე ზურგს
იხურებდენ, თან სოფლის ჭირვარამზე საუბრობდენ.

კარებში შემოვიდა რამდენიმე კომკავშირელი. მათ ფეხსაცმე-
ლებზე ეტყობოდათ სოფლის ტალახის ზეღვა. მათ შორის იყო ერთი
კომკავშირელი ქალი საშვალო ტანის. ულამაზო, მაგრამ საქმიან თვა-
ლების ტრიალით მიგიზიდავდათ მისი მოგძობა შავგრემალი სახე.
ფეხზე წაღები ეცვა, სულმთლად ამოლუმპული და დამბალი. თავზე
მოეხვია შინაური ნაქსოვი ლანძლი და თხელ კაბაში ფარავდა ჩასუ-
ქებულ ღონიერს და ჯანიერ სხეულს.

— ო, ლენაც მოვიდა! — შესძახა მას დომენტიმ და მიიწვია ბუ-
ხართან. ლენა ამხანაგებს მიესალმა, ერთი ორჯერ ცეცხლის ალზე
გაციებული ხელები გადაატარა.

სკოლის ეზოში შავ ზოლად იწყეს დენა კრებაზე მომავალ გლე-
ხებმა.

კიბეზე მძიმედ ადიოდენ დედაკაცები.

ბუხრების ახლოს ქალთა რიცხვი იზრდებოდა. იყო მამაკაცების
სიცილ-ხუმრობა მერხებში ჩაჯდომის დროს. ზოგი იგონებდა მის
პატარაობას, ზოგისათვის პირველი იყო მერხზე დაჯდომა. ზოგის
მსუქანი თქოები არ ეტეოდა და ძალით ეკვებებოდა ვიწრო ჩასა-
ჯდომში.

გაივსო სკოლის ოთახები.

შუა კარებში დასდგეს პატარა მაგიდა და სამი სკამი. იყო არეუ-
ლი ხმაური.

დაზამთრული სახეები იფარებოდა შინაური თამბაქოს ბოლში.

— დავიწყეთ კრება, — დაიძახა ვილაცამ.

— გავხსნათ კრება, გავხსნათ, — მიყვა სხვების ხმა.

— გავხსნათ, თვარა მოსულებიც გაგვებარება, ეს მითქვამს მე, — გაიხუმრა ერთმა მოხუცმა, რომელსაც პირიდან გამოღებულნი ყალიონის ტარი ერთი ციდაზე დაეშორებია ტუჩებზე.

— ცოტა მოვიცადოთ, ამხანაგებო, მოსასვლელი არიან, — დაიძახა ვალიკომ და ცერებზე შედგომით გაიხედა ფანჯარაში.

მეტი არავინ მოვა. — ისმის ხმები.

— მეტი კიარა ამდენი ხალხი მე კარგიხანია არ მინახია კრებაზე — ჩაილაპარაკა ვილაცამ.

— აქ მოცდა ვის მოსწყინდება შექალო, ქემანც რალაცას გავიგონებთ ხეირიანს, მაგრამ ბავშვები ჩამეწყვება ცეცხლში! — გაისმა ქალთა რიგებში.

შეიქნა შინაური საუბარი. აღარ იყო ყურთა სმენა.

— ამხანაგებო! დაიძახა ვალიკომ და მაგიდაზე დააკაკუნა ფანჯრის ბოლო.

— დაიცვით სიჩუმე! — დაუმატა ისევ ვალიკომ.

შესწყდა კერძო ლაპარაკი. ყველას სახე და თვალები ვალიკოს მიაჩერდა.

— სუ, სიჩუმე, ამხანაგებო! კრებას გახსნილად ვაცხადებ. ამოვირჩიოთ კრების თავმჯდომარე და მდივანი! დაასახელეთ კანდიდატები. — განაგრძო ვალიკომ.

— ამხ. რემანოზი, ამხ. ევტიხი ყოფადე, ლუარსამი, ვლადიმერ კუნტულაძე. კესა! კესა!

— სიჩუმე ამხანაგებო! — იძახის ვალიკო და უკაკუნებს ფანჯარს მაგიდაზე.

— კესა, მინადორაც. კესა! კესა! — ისევ ქალების ხმა ისმის.

— ამხანაგებო, ვის გინდათ კრების თავმჯდომარეთ კესა კურდღელაშვილი, გთხოვთ ასწიოთ ხელი! — მიმართა კრებას ვალიკომ.

— დაუშვით. წინააღმდეგი! არავინ — ერთხმად გასულია.

— სხვასაც უყარეთ კენჭი! — იძახის ვილაცა.

— გავიდა ამხანაგო ერთხმათ. მეორეს ხომ არ ავირჩევთ. — უპასუხა ვალიკომ.

— დაასახელეთ მდივანი!

— ანკო, ანკო შროშაძე! — გაისმა ხმები.

— ამხანაგებო დასახლებულია მდივნათ ანკო. ვის გასულია ვინაა? —
წიეთ ხელი! კარგი დაუშვით. გასულია ერთხმათ.

— გთხოვთ დაიჭიროთ ადგილი ამხანაგო კესა! — მიმართა ახალ
არჩეულს ვალიკომ.

ქალებმა ხუმრობით ცემით გამოისტუმრეს კესა მაგიდისაკენ.

კესა მაგიდას მიუახლოვდა, გული გაიმავრა, წელში გაიმართა
და სკამზე ხელნაკრავივით ჩაჯდა.

მაგიდის ირგვლივ ჩურჩულია. ასეთ განწყობილებამ სულ ცოტა
ხანს გასტანა.

წამოდგა კესა, ბეჭებზე შალი გაისწორა და სახე აუარებელ თვა-
ლებს, რომლებიც მას მისჩერებოდნენ მათ შეაჯახა.

— ამხანაგებო. დღევანდელი ჩვენი კრების მიზანია, გავეცნოთ
თემ-აღმასკომის საანგარიშო მოხსენებას, თუ რა გააკეთა ჩვენ მიერ
არჩეულმა აღმასკომმა და საბჭომ ამ ორი წლის განმავლობაში. შემ-
დეგ სარევიზიო კომისიის მოხსენება და მიმდინარე საკითხები. სიტყვა
ეკუთვნის ამხანაგ ვალიკოს — დაათვა კესამ სიტყვა და ოფლი მოი-
წმინდა შუბლზე. თან აქეთ-იქეთ ჩუმით ქურდულათ გაიხედა, თუ
რომელი სახე რას ამბობდა მასზე.

— ამხანაგებო! — მიმართა ნელი ხმით ხალხს ვალიკომ.

— მე თქვენ ახლა წავიკითხავთ ანგარიშს თემ-აღმასკომის მუ-
შაობისას, როგორც მოგახსენათ ამხ. თავმჯდომარემ. მოისმინეთ
გულდასმით. დაიხსონეთ ყოველივე და ბოლოს მომეცით შეკით-
ხვები. საჭიროა კრიტიკის ქარცეცხლში გაატაროთ ჩვენი მუშაობა.

ამ დროს შეველივით გამოვარდა ხალხის რიგებიდან ლენა, მაგი-
დასთან მივიდა და რალაცას გაცხარებით ეუბნებოდა თავმჯდომარეს.
დიდხანს არ გაგრძელებულა ეს უჩვეულო ჩურჩული. შესწყდა თა-
ვების რყევით და დამოწმებით ჩურჩული. წამოდგა კესა და მიმართა
კრებას.

— ამხანაგებო! გთხოვთ თუ ვინმე ხართ შავსიელი დასტოვოთ
კრება. — სიჩუმე ჩამოვარდა, არც არავინ ადგა, არც არავინ ხმას იღებს.

— არავინ არის ამხანაგებო ასეთი? — მცირე დუმილი დაარღვია
კესამ. ისევ სიჩუმე დადგა.

— ამხანაგებო, დროს ნუ გვაკარგინებთ! ვინც ხართ შავსიელი
დასტოვეთ კრება! — მიმართა გამწყრალმა ვალიკომ. ხალხი სდუმს და
ერთმანეთის სახეებს ზვერავენ.

— არავინ არის, არავინ, განაგრძეთ კრება! — დაიძახა ვილაკამ.

— დავიწყოთ, დავიწყოთ, არავინ არის. — ისმის ხმები.

— მომეცი სიტყვა ამხანაგო თავმჯდომარე! — მიმართა ლენამ და გაბრაზებული სახით დადგა მაგიდის წინ.

— არავინ არის, ამხანაგებო ჩვენთან შავსიელები? აბა ვნახოთ თუ არავინია!

— ჩვენს ქუჩაში ძნელია თავის შეფარება!

— აქ არის ცნობილი ნატალია, რომელიც სოფელს თავს აფარებს გაჭირვებულ ქვრივის სახით! დანარჩენები: ვეტიხი ყოფაძე ვაქარი, სევასტი და ალმასხან კუნტულაძეები კულაკები. ამასთან ექიმბაში და მევეხზე სპირიდონი. რა უნდათ მათ აქ. მათ ხომ ხმის უფლება წართმეული აქვთ. ალბათ ხელის შეშლა უნდათ.

— ლენას სიტყვებმა გამოიწვია აურზაური. შეიქნა ყვირილ-კიჟინი. გაგულისებულნი შავსიელები თითო-თითოთ იპარებოდნენ კრებიდან.

— მაგ მათხოვრის შვილი, მაგი! — დაიწყო ერთმა — ცხვირმოუხოცელმა გოგომ რაღა უნდა გამაგდოს გარეთ! — მიუმატა მეორემ.

— ვინ ჰკითხავს მაგას ჩვენს საქმეს! — ბანი მისცა მესამემ.

— უსირცხვილო! უზრდელი! მამაძაღლი! — ჩაიბუტბუტა მეოთხემ.

— გლახის შვილი გლახა გამოვა! დალახვროს ღმერთმა მაგის კაციშვილობა! — უსაყვედურა გულნატკენ დედაკაცმა.

— ანთიმოზის ქალიშვილი რა უნდა გამოვიდეს! — განაგრძო პირველმა.

— კაი რამე გაზრდილა, კაი მოუვიდა მაგის პატრონს!

— ისმის ნაწყენი ხმები.

— ღმერთი დიდია, მისი სახელის ქირიმე! არ აჰყვება ბრიყვის ქკუას! — ყველაზე ბოლოს ჩაიბუტბუტა კულაკმა და გადიწერა პირჯვარი.

(შემდეგი იქნება)

სანაპიროსთან

თვალწინ შავი ზღვის ზოლი პრიალებს,
 ცეცხლის ზომალდი სივრცეს გაწივის...
 შორს ნისლია და მოძრავ იალქნებს,
 გავყურებ გუშავ ჯარისკაცებით.
 აქ სხვა თვალეები ჩემთვის უცხოა,
 მაქვს სახალისოდ ერთი პირობა: —
 მინდა ვხვერავედ ზღვას სიციხოველით
 საბჭოთა ქვეყნის სანაპიროდან.
 ეს ყველაფერი საქმით მიზიდავს,
 სადაც მინდება ვკლავდე სიმშვიდეს;
 ყაჩაღურ ხელით უცხო მიწიდან
 რომ კონტრაბანდი არ შემოვიდეს.
 ვიცი ბევრთაგან ფულით ხარბი და
 გაბოროტებულ გზის მოამავე;
 ზღვას გადმოლაზხავს და ჩუმ ნაპირთან
 საექვო ნივთებს გადმოალაგებს.
 შემდეგ ნივთები ივლის ფარულად,
 ეწვევა შრომის სოფლებს — ქალაქებს...
 გაჩნდება ვინმე და ბნელ ნაოფლარს
 კმაყოფილებით მოიმარაგებს.
 ეს საშვალება, როგორც მსმენია,
 ამ მხარედანაც ხშირად ყოფილა,
 და ჩვენს ბაზარზე ვაჭრულ სენივით
 უმოქმედნია უარყოფითად.
 მე ამის შემდეგ ყრუდ ვერ დავრჩები,
 სრულად ვეძლევი მებრძოლ მხნეობას,
 რომ ვუზრუნველვეყო ფიქრში ნაჩვევი
 ჩვენი საქონლის კეთილდღეობა.

გამახვილებით ვზვერავ ბილიკებს,
სადაც ჯერ კიდევ ფეხიც არ დგმულა,
და სიშორეში მანძილს მივიკვლევ
სამტრო მიზნების ასალაგმავად.
ვზრდი ამ სურვილებს და დაწვრილებით,
მოსულ გლახობას ვებაასები:
რა პირობებით უნდა დავწიოთ
უმტკიცენეულოდ ნიხრი ფასების.
და მე პასუხად მრჩება ჩვენი დღის
მრავალნარი საქმიანობა.
სადაც მშრომელთა მკლავის შეჯიბრი
ყოველ საგანში ბარაქიანობს.

0 ლისაზვილი

ლექსი ინდუსტრიალიზაციაზე

არვის უნახავს საქართველო ასე ნათელი,
ახალ აზრებით, იდეებით ამალღებული
და მიხარია უახლესი გზების გათელით —
მოდის ცხოვრება ტალღებით აჭაფებული.

ძარღვებში სისხლი შემოვიდა თითქოს ახალი,
კარგია ცქერა ინდუსტრიის მაღალ მთებიდან,
სადაც შრომაში ჩაქსოვილი მკლავი მრავალი
დაგვიხსნის ყველას ტანჯვასა და განსაცდელიდან.

საბჭოთა ცაზე ინდუსტრიის პირველი ბოლი:
ეხლა მე ვხედავ გაიშალა უკვე ღრუბლებად
(პარტიის ხაზი ვით ყოველთვის იჭნება სწორი)
და ჩვენ ცხოვრებას სხვა ვერავინ დაეუფლება.

როცა ავტურებს მშენებლობის ჩვენ ვეზიდებით,
ყოველი სიტყვა მიჯაჭული არის საქმეზედ,
ვეგრძობ: სულიერად ვმადლდებით და ისე ვიზრდებით,
როგორც ვულკანი ავარდნილი გაშლილ არეზე.

ხვეწული გზები, სახიფათო, მძიმე სავალი —
თვალწინ გვიდგია ყოველგვარი საშიშროებით,
მაგრამ ჩვენ ერთად დარაზმული ხალხი მრავალი
ყველა სიძნელეს დავამსხვრევთ და გადავშორდებით.

გახედეთ ყველამ: ხომ არ სწყდება ჩვენი ხაზები,
ჩვენი რაზმების დაჭედილი ფოლადის რკალი,
რათ გვინდა ეხლა შეშინებულ ხალხის „აზრები“,
რომლებიც უკან იხედება მოქცეულ თვალით.

ჩვენი ფორმულა უახლესი არის მარტივი,
გვსურს: დასავლეთის „დაწევა და წინაც გასწრება“,
როცა საბჭოთა უჩველო ლოკომოტივი
დასახულ მიზნებს გიგანტიურ ფრთებით აწვდება.

დღეს ჩვენ ქალაქებს — განახლების გზაზე დამდგარი —
მისდევს სოფელი ხალისით და ხმების შეწყობით,
მუშის და გლეხის მეგობრობა, რწმენა მაგარი
იქნება ჩვენი დასაყრდენი ათეულ წლებით.

აღუგუნდება უამრავი მაშინ ქარხნები,
დამტვრეულ სხივებს მიმოფანტავს ფანჯრის შერხევა,
კაპიტალიზმის შემოტევას მტკიცეთ დავხვდებით,
ჩვენი მკლავები დეღამიწას შემოეხვევა.

ყოველი წელი საფეხური არის მაღალი,
ჩვენ დაგვირდება ნაბიჯების სწრაფი გადადგმა,
როგორც მზე დილით — მწვერვალიდან ამომავალი,
გამარჯვებულნი გადავიხედავთ მთების გადაღმა.

ასე მივიწევთ მრავალ ბრძოლით გამძაფრებული,
ჩვენი ძარღვები დაკიმული არის თოკებათ,
კაპიტალიზმის კედლებია ჩამონგრეული,
მაგრამ ბრძოლები, კიდევ ბევრჯერ განმეორდება.

ჯ. ალბაუზენი

პირტიტველა ენტუზიასტი

თავის პოემაში „პირტიტველა ენტუზიასტი“ ჯ. ალბაუზენმა გამოხატა ახალგაზრდობის ზოგიერთი ნაწილის განწყობილება. გაზ. „კომსომოლსკაია პრავდა“-ში, რომელმაც დაბეჭდა „პირტიტველა ენტუზიასტი“-ს ნაწყვეტი, მოათავსა თავის ფურცლებზე შენიშვნების მთელი რიგი, რომლებშიაც ზოგი იცავდა პოემას, ზოგიც კი წინააღმდეგი იყო მისი.

ამგვარად, აღვნიშნავთ რა ამ პოემის სადისკუსიო ხასიათს და ვითვალისწინებთ დიდ ინტერესს იმ საკითხებისადმი, (განსაკუთრებით მკითხველ ახალგაზრდობაში), რომელსაც „პირტიტველა ენტუზიასტი“-ში ეხება ავტორი, საკიროთ ვსცანით ამ პოემის ნაწყვეტის თარგმნა.

რედაქცია

ღია ფანჯრიდან

გავცქერი ქუჩას.

რეკავს საათი,

ოთახში ბნელა.

დააკაკუნა და შემოვდა

ჩემთან სრულიად მოულოდნელად.

წინ ჩამოსვლია

ორივე ჩუბი;

ბოროტად ელავს მისი თვალები,

და ქვემო ტუჩი ჩამოვარდნია

დაცინვით.

გესლით

და მძულვარებით.

ის დაჯდა.

მე კი

მომავალზე და —

წასულ დღეებზე
გავაბი ენა.

ერთი სკუნელას მოგონებამა,
ჩემი ბავშობა
მთლად გამახსენა.

აქ შემოდგომით მორთული ველი...
მე აგერ

მაღალ ღობეზე ვბტები —
გავასრიალე ტალისქვა
მარჯვედ
და ლაღლას სტვენით მოსტეხა ფრთები.
ავიღე ხელში.

არ მეცოდება
და სიხარულით სახლისკენ მიმყავს...
და გამწარებით
მირტყამდა ნეკზე,
ლაღლა პატარა, სისხლიან ნისკარტს.

და ასე თვალწინ გადამიარა
მოგონებათა მრავალმა ტალღამ —
და კვლავ

სიზმარში მომეჩვენება.
ფრთა-მოტეხილი
პატარა ლაღლა.

იგი წამოდგა —

ჩემი სტუმარი,
არ აუღია თვალები ზევით —
და გაბრაზებით წამოიყვირა:
— ყმაწვილო კაცო,
თქვენ მეზიზღებით!

— მძულხართ...

გაიგეთ?
როგორც საქონელს,
სასაკლაოზე გაგყიდით თქვენცა...
თქვენ რა გინახავთ!

კედლის საათი

და ეს —

გაშლილი, კრიალა ზეცა.

ქართული
ბიბლიოთეკა

გწეწავდათ ქარი?

გქონდათ შემთხვევა,

გენახათ სუსხი ბრძოლების ველთა?

როგორ შორდება ლულას სიკვდილი

და სტვენით მოჰქრის

პირდაპირ შენთან?

ძმათა სამარხი.

ყვაფები,

ყველგან

ძვლებზე ახვედრებ თითოეულ ნაბიჯს.

თქვენ ქერაძენდა დაგიკბენიათ

ტრამალში გდებულს, გაჩეხილ წარბით?

რომელ ხანძარებს აძლიერებდით!

სად არის თქვენი მათარა,

ჩანთა...

ჩვენ კი,

ბრძოლებში თავის დადება,

ბედნიერების საგნად მიგვაჩნდა.

აგერ, შარაზე ავღია მძორი;

იგი აქ ლორებს მწყემსავდა წინად.

აბა

შთაბერე იგი სიცოცხლე

რომელიც თქვენთვის მას გაუწირავს.

ის დაივიწყეს დიდი ხანია,

ავდარში ოხრად დატოვებული...

მუჭთად მოგეცათ ბედნიერება,

მუჭთად მოგეცათ მზე დიდებული.

თარგმანი კონ. ლორთქიფანიძის

ა. ბიბინიშვილი

ცეცხლით გამოცდა

საშუალო საუკუნეებში, როდესაც სწამდათ ბოროტი სულებისა და კუდიანების არსებობა, ცეცხლით გამოცდიდნენ, ე. ი. გახურებულ რკინით აწამებდნენ ხოლმე იმათ, რომლებსაც შესწამებდა გაბატონებული ეკლესია ურწმუნობას, მწვალელობას ან სხვა რელიგიის თანაგრძნობას. ცეცხლითვე გამოსცადეს ამხ. კამო ბურჯუაზიელი მედიცინის წარმომადგენლებმა, რომლებსაც იმპერატორის „კულტურულმა“ გერმანეთმა (ამაში იმპერატორის რუსეთიც იღებდა მონაწილეობას) დაავალა გაეგოთ, თუ ვინ არის კამო: რევოლუციონერი, რომელიც განზრახ აჩვენებს თავს სხვებს სულიერ ავადმყოფად, რომ მოატყუოს ციხის მსახურნი და ადრე თუ გვიან გაექცეს მათ, თუ მართლაც ავადმყოფი ადამიანი. იმის შესახებ, თუ როგორ გამოსცადეს კამო, ჩვენ იმდენი არ ვაგვიგია თვით ამხ. კამოსაგან, რამდენიც იმ ეჭიმების ჩანაწერებში ამოვიკითხეთ, რომლებსაც დიდი ხნით გადასცეს გამოსაცდელი პიროვნება.

1907 წლის 9 ნოემბერს დაიჭირეს ამხ. კამო ტულონში; ამ დროს მას უკვე დიდი რევოლუციონური სტაჟი ჰქონდა. ვიამბობთ მის შესახებ რევოლუციისა და ამხ. კამოს დაუძინებელი მტრების — ეანდარმების — სიტყვებით. აი როგორ ახასიეთებს მის მოღვაწეობას ოხრანკის ოფიციალური მსაჯული:

„1903 წელს ქუთაისის გუბერნიაში ეანდარმთა სამმართველოში აყო დაკითხული; მას ბრალდებოდა პროკლამაციების შენახვა და ამ საქმის თაობაზე ბათუმის ციხეში იჯდა, საიდანაც გაიქცა 1904 წლის სექტემბერში და მოთავსებულ იქნა პოლიციის დეპარტამენტის საძებარ ცირკულიარში, № 1000, 1905 წლის 1 თებერვალს, 1907 წლის სექტემბერში პეტროსიანცი ტვილისიდან ბერლინში ჩამოვიდა ავსტრიის ქვევევროდომის დიმიტრი მირსკის პასპორტით. პეტროსიანცი, რომელიც მონაწილეობას იღებდა თერთმეტი სტამბისა და ყუმბარების

რამდენიმე ლაბორატორიის მოწყობაში, იარაღის მასიურ მოტანაში, — აქტიური რევოლუციონერ-ტერორისტია: პეტროსიანცის მარჯვენა ხელი სავსეა ტფილისში ყუმბარის კეთების დროს გამსკდარი ფინტონის ნატეხებით და, გარდა ამისა, მარჯვენა თვალიც გაფუჭებული აქვს. პეტროსიანცი აგრეთვე მონაწილეობას იღებდა მთელ რიგ პატარა და დიდ ექსპროპრიაციებში; 1907 წლის ივნისში ტფილისში დიდ როლს თამაშობდა 250.000 მანეთის ექსპროპრიაციაში და შემდეგ მონაწილეობას იღებდა ნაძარცვი ფულით იარაღის ყიდვის მომწყობ კომისიაში. ამავე წლის ივლისსა და აგვისტოში ის ლენინთან (ულიანოვთან) ცხოვრობდა ფინლიანდიაში, სექტემბერში კი ლიეჟში შეხვდა თავის უახლოეს თანამშრომელს ვოლოხს, რომელმაც შემდეგ აყიდვინა მას რუსეთში გადასაგზავნი იარაღი. ნოემბერში (ახ. სტ.) პეტროსიანცი ბერლინში დაატუსაღეს, თანაც გაჩხრეკის დროს ბლომად აღმოაჩნდა ასაფეთქებელი ნივთიერებანი. ამ საქმის გამო პეტროსიანცი 1909 წლის დამლევამდე ბერლინში იჯდა ციხეში.

პეტროსიანცის ნიშნები: საშუალო ტანის, შავი თმები, თმა მოკლედ აქვს შეკრეპილი, პატარა შეკრეპილი უღევაშები, ყვრიმალის ძვლები ფართო, დიდი ცხვირი, დიდი წაბლისფერი თვალები, მარჯვენა — თეთრი გუგით: კარგად იცვამს“.

ამხ. კამო იყო ორგანიზატორი ტფილისში ერევნის მოედანზე მომხდარი ცნობილი ექსპროპრიაციის, როდესაც მეფის მთავრობას 250.000 მანეთი წაართვეს.

ექსპროპრიაცია მოხდა 1907 წლის 23 ივნისს. სახელმწიფო ბანკის მოლარე და მონაგარიშე ხუთი ყაზახისა და ორი იასაულის თანხლებით ბრუნდებოდნენ ბანკში ორი ეტლით ფოსტიდან, სადაც 250.000 მანეთი მიიღეს. როდესაც ეტლმა ჩაუარა კომერციულ ბანკს და როტინოვისა და გავრილოვის მალაზიებს, უეცრად მარცხენა მხრიდან ყუმბარები გადაისროლეს პირველი ეტლის წინ.

გაისმა აფეთქების ხმა. მთელი მოედანი კვამლმა დაფარა. ერთი წუთის შემდეგ მარჯვენაც, როტინოვის მალაზიასთან, ორჯერ აფეთქდა ყუმბარა, ამას მოჰყვა კიდევ ორი აფეთქება. წარმოუდგენელი პანიკა შეიქნა. საბედნიეროდ, მოედანზე ცოტა იყო ხალხი. თურმე, როგორც გამოძიების დროს გამოიჩვენა, დილიდანვე ვილაცა, რომელსაც ოფიცრის ტანისამოსი ეცვა, ეუბნებოდა ხალხს ნუ შეჯგუფდებით მოედანზეო. მოედანზე მალე მოვიდნენ ჯარები, მაგრამ ვერც ექსპროპრიატორები და ვერც ფული ვერ ნახეს.

წაღებულ ფულში 100.000 მანეთზე მეტის იყო ხუთმანეთიანი საკრედიტო ბილეთები, რომლებსაც განსაზღვრული ნომრები და სე-

რები ჰქონდა. ეს ნომრები და სერიები ყველგან აცნობეს რუსეთში და საზღვარგარეთ. 1908 წლის იანვარში მიუნხენში დაიჭირეს რაიხი, რომელიც ცდილობდა დაეხურდა ებრაელების ერთ-ერთი ზემოაღნიშნული საკრედიტო ბილეთი. ერთი კვირის შემდეგ მიუნხენში დაიჭირეს პარიზიდან ჩამოსული სტუდენტები — ტიგრან ბაღდასარიანი და მიგრან ხოჯამირიანი, რომლებსაც უპოვეს იმავე სერიის 17 ბილეთი. ამავე დროს პარიზში დაიჭირეს მეერ ვოლოხი, რომელსაც თორმეტი ბილეთი ჩამოართვეს. ო. რაიხი, ბაღდასარიანი, ხოჯამირიანი და ვოლოხი ციხეში ჩასვეს და დაიწყო მათ შესახებ გამოძიება, მაგრამ უცხოეთის სახელმწიფოებმა უარი განაცხადეს რუსეთის მთავრობისთვის მათ მიცემაზე.

ამხ. კამო 1907 წლის აგვისტოს ჩავიდა ბერლინში დამზღვევა საზოგადოების აგენტის მირსკის პასპორტით. ის მალე დაატუსაღა გერმანიის პოლიციამ. დატუსაღების მიზეზად ამხ. კამოს პროვოკატორი ეიტომირსკის დაბეზღება მიაჩნდა, თუმცა შესაძლოა გაჩხრეკისა და დატუსაღების საბაზად გამომდგარიყო ერთი ამხანაგის გაუფრთხილებლობა, რომელსაც უპოვენეს ამხ. კამოს მისამართი. ჩხრეკის დროს იპოვნეს ჩემოდანი ასაფეთქებელი ნივთიერებებით და უცნაური კონსტრუქციის მანქანა. ამხ. კამო დაატუსაღეს, და დაიწყო გამოძიება.

გერმანულად ის არ ლაპარაკობდა და ისე აჩვენებდა თავს, თითქოს რუსულიც ცუდად ესმოდა; ამიტომ მისი დაკითხვა ძნელი იყო. გერმანული სოც.-დემოკრატიული პარტიის წევრების შემადგომლობით დატუსაღებულთან მისვლის ნება მისცეს ვეჟილ ოსკარ კონს. ამ ორივე ადამიანმა პირველ შეხვედრისთანავე მშვენიერი შთაბეჭდილება მოახდინა ერთმანეთზე, თუმცა ერთმანეთის ლაპარაკის გაგება არ შეეძლოთ. ამხ. კამომ იგრძნო, რომ შეიძლება საცესებით მიენდოს კონს, ამ უკანასკნელმა კი დაინახა, რომ კამო ორიგინალური, მიმზიდველი პიროვნება იყო, მეტის-მეტად დაინტერესდა მისი ბედით და დიდ მონაწილეობასაც იღებდა მის საქმეში.

მიმიკით, ხელებით ისინი საკმაოდ კარგად აგებინებდნენ ერთმანეთს თავის აზრებს, იმდენად კარგად, რომ თითქმის საჭირო არ იყო თარჯიმანის დახმარება. უცნაური მანქანა, რომელიც კამოს უპოვენეს. „ჯოჯოხეთის მანქანად“ მიიჩნიეს, რომლის კონსტრუქცია საფრანგეთის არმიის ერთ-ერთ საიდუმლოდ ითვლებოდა.

ამხ. კამოს წაუყენეს ბრალდება, როგორც ტერორისტ-ანარქისტს. საქმე რთულდებოდა. ის უკვე ორჯერ იყო გაქცეული, ორჯერ ჰქონ-

და სიკვდილით დასჯა გადაწყვეტილი და ახლა უკვე საშიშროება არაა, ვაი თუ მიეცათ იგი რუსეთის მთავრობისათვის. გასამართლებადი არის ორი-სამი კვირით ადრე (ის გაასამართლეს ნოემბერში) აშხ. კამომ აღზნებული სიგიჟე მოიგონა. *)

როგორც ვიცით, ყოველგვარ სიმულიაციაში უძნელესად ითვლება სულით ავადმყოფობის სიმულიაცია. სულით ავადმყოფობას ბევრგვარი სახე აქვს და თითოეულ მათგანს განსაზღვრული სიმპტომები ახასიათებს. სიმულიანტები უმეტეს შემთხვევაში აღზნებულ სიგიჟეს იგონებენ, ეს კი ფიზიკური ძალ-ღონის ძლიერ დაჭიმვას მოითხოვს. ამის გამო იმათ მალე ელევათ ენერგია და ძალა-უნებურად ანებებენ თავს სიმულიაციას. სასამართლოს მედიცინაში ცნობილია ისეთი შემთხვევები, როდესაც ამ საქმეს მოჰკიდეს ხელი საექიმო ცოდნით აღჭურვილმა პირებმა და, მიუხედავად ამისა, მაინც ვერ შესძლეს მიზნის მიღწევა. ეს იმით აიხსნება, რომ, ერთის მხრივ, ადამიანი იღლება, იქანცება, მეორეს მხრივ კი — საშინლად მოქმედობს ნერვულ სისტემაზე ფსიქიატრიული საავადმყოფოს პირობები. სიმულიანტმა მუდამ, დღისითაც და ღამითაც, თვალყური უნდა ადევნოს თავის თავს და განსაზღვრული პროგრამა უნდა შეასრულოს. ბოლოსა და ბოლოს ის ვეღარ უწყევს კონტროლს თავის თავს და ან მართლა შეიშლება, ან ხელს აიღებს დაუძლეველი ამოცანის შესრულებაზე. ყველაზე უფრო ჯიუტი და მტკიცე სიმულიანტებიც კი ექიმების მოტყუებას მხოლოდ ორი თვის განმავლობაში თუ ახერხებენ, მეტ ხანს ვერა.

კამომ ერთგვარი სასწაული მოახდინა სიმულიაციის მხრივ: ის ორი წლის განმავლობაში იგონებდა სიგიჟეს. ეს გასაოცარი ფაქტია და ამის ჩადენა აშხ. კამომ სწორედ იმით შესძლო, რომ მას განსაკუთრებული თვისებები ჰქონდა: ის იყო მეტის-მეტად ჯანმრთელი, ფიზიკური ძალ-ღონის აუარებელი მარაგი ჰქონდა; მისი ნერვული სისტემა საოცრად მტკიცე და მაგარი იყო, უმთავრესი კი ისაა, რომ მას რკინის ნებისყოფა ჰქონდა და საშინლად ეზიზღებოდა თავისი პოლიტიკური მოწინააღმდეგენი.

ავადმყოფობის პირველ დღესვე, როდესაც მან დაიწყო შფოთვა, ყვირილი, ტანისამოსის შემოხვევა ტანზე, საქმლიანი ქურქლის იატაკზე დაგდება და ზედამხედველების გალახვა, — ის მოათავსეს სარდა-

*) აღწერა მივიღე გერმანიიდან აშხ. კამოს დის მეოხებით მაშინ, როდესაც კამო აღარ იყო ცოცხალი. ბ. ბ.

ფის საკანში, სადაც ტემპერატურა ნოლზე დაბლა იყო; აქ ჰყავდათ იგი სრულიად ტიტველი ცხრა დღის განმავლობაში. რომ არ ევლებოდა და ავად არ გამხდარიყო, მას თითქმის მუდამ ნებლივ უნდა ემოძრაუნა, და ისიც დარბოდა და ხტოდა. ცხრა დღის შემდეგ ის ისევ ძველ ადგილას მოათავსეს და მათ მასთან შეუშვეს კონი, რომელსაც ძალიან მოხდენილად და შეუმჩნეველად ანიშნა — საესებით კარგად ვარო.

გასამართლების დროს, 1907 წლის ნოემბერში, სასამართლოში ამხ. კამო ისე იქცეოდა, როგორც აღზნებული გიჟი, და სასამართლომ დაადგინა ციხის საავადმყოფოს ფსიქიატრიულ განყოფილებაში გადაყვანათ ის გამოსაცდელად. ექვსი თვის განმავლობაში იყო იქ ამხ. კამო. ოთხი თვის განმავლობაში არ დაწოლილა, დღისითაც და ღამითაც სულ ფეხზე იყო. დასასვენებლად კი კუთხეში დგებოდა. პირით კედლისკენ. და რიგ-რიგობით ასწევდა ხან ერთ და ხან მეორე ფეხს. ამის შემდეგ მან დაიწყო ჭამაზე უარის თქმა, მაგრამ ზონდით აკმევედნ და ამ დროს რამდენიმე კბილიც ჩაუმტვრიეს. ამხ. კამო შემდეგ ამბობდა, რომ ეს რძის რეჟიმი (მას რძეს აკმევედნ) მისთვის სასარგებლო იყო. დასასრული არ ჰქონდა მის მიერ ათასგვარი სიგიჟის მოგონებას. მაგალითად, ერთხელ მან დაიგლიჯა თმების ნახევარი და სიმეტრიულ რიგებად დააწყო საბანზე ამ თმების კონები. როდესაც ექიმმა და ზედამხედველმა დაინახეს ეს სურათი, თავზარი დაეცათ და დაიყვირეს: „შრეკობ“ (საშინელება). ერთხელ მან მართლა ჩამოიხრჩო თავი; რასაკვირველია იმას ადმინისტრაციის სიფხიზლის იმედი ჰქონდა და არც შემცდარა: ის ცოცხალი იყო, როდესაც მარყუქი მოაშორეს. ერთხელ მას წვენი მოუტანეს, რომელშიც პატარა ძვალი იპოვნა. მან ალესა ეს ძვალი და ღამით გადაიჭრა ძარღვები მარცხენა ხელზე. როდესაც სისხლის დენა შეუწყვიტეს შემოსწრებულმა ექიმებმა და სისხლის დაკარგვისაგან გულწასული ის გონს მოვიდა, დაინახა, რომ სისხლით იყო სავსე არა მხოლოდ მისი საწოლი, არამედ მისი საკანის იატაკიც. ალბათ ექიმებს დიდხანს მიაჩნდათ იგი სიმულიანტად — ამას მოწმობს გამოცდის მეტად დიდი ვადა, თითქმის 6 თვე, მაგრამ ამხ. კამო საშინელ ტანჯვა-წამებას აყენებდა თავის თავს და ამან დაარწმუნა ექიმები, რომ ის მართლა გიჟია. მათ ბოლოსა და ბოლოს ავადმყოფად აღიარეს ის და 1908 წლის მაისში გადაიყვანეს „ბუხ“-ის საავადმყოფოში, სადაც დაჰყო 1909 წლის მარტამდე. ამ დაწესებულებაში ყოფნასთან ამხ. კამოს მეტად მძიმე მოგონებანი ჰქონდა დაკავშირებული. ერთადერთი კარგი წუთები მისი გაშინდელი ცხოვრებისა — ეს იყო კონის მისვლა მასთან. რაც

კვირაში ერთხელ ან ორჯერ ხდებოდა. მაგრამ ჩვეულებრივი იუმორი და კარგი სულიერი განწყობილება ამხ. კამოს აქაც კი შერჩა.

როდესაც „ბუხ“-ში მიიყვანეს, ის მოათავსეს ცხრა ალგუნებულ გიჟთან ერთ ოთახში. უნდა ვიფიქროთ, რომ ავადმყოფებს მაინცაღამაინც კარგად ვერ უგდებდნენ ყურს, ვინაიდან ისინი ერთმანეთს ახრჩობდნენ, სცემდნენ, კაწრავენდნენ და ჰკბენდნენ. ამგვარ „სასიამოვნო“ და საშიშ ხალხთან იჯდა ის რამდენიმე ხანს, შემდეგ კი უფრო მშვიდ განყოფილებაში გადაიყვანეს. მაგრამ ამ განყოფილებაში დიდხანს ყოფნა, იმ ხალხთან ყოფნა, რომლებსაც არ შეეძლოთ საღად აზროვნება, ხან საცოდავნი იყვნენ, ხან სასაცილონი, ხან საშიშნიც და ყოველთვის მზად იყვნენ არასასიამოვნო რაიმე ჩაედინათ, — მეტისმეტად ძნელი გამოცდა იყო. გაქცევის არავითარი საშუალება არ იყო. ამხ. კამო ყოველგვარად უტრიალებდა ამ საკითხს, კონი ძალიან ცდილობდა დახმარებოდა მას, მაგრამ ორივე ხედავდა, რომ აქ არაფრის გაკეთება არ შეიძლებოდა. მაშინ კონმა დაიწყო ზრუნვა, რომ მიეღო ავადმყოფის მეორე საავადმყოფოში გადაყვანის ნებართვა, საიდანაც უფრო ადვილი იყო გაპარვა, მაგრამ მისი შუამდგომლობა არ დააკმაყოფილეს.

მთელი იმ ხნის განმავლობაში, კამო რომ „ბუხ“-ში იყო, ის ყოველთვის აკვირდებოდა მის ირგვლივ მყოფ ავადმყოფებს. აქვე იყო ერთი ექიმი — მორფინისტი. რომელიც მშობლებმა მოათავსეს ამ საავადმყოფოში, ვინაიდან მორფში ხარჯავდა მთელ თავის თანხას და სხვის ფულსაც, რასაც კი მოიგებდა ხელში. ეს ექიმი ებაასებოდა შედარებით უფრო უკეთ მყოფ ავადმყოფებს და უამბობდა მათ სხვადასხვა სახის სულით ავადმყოფობის შესახებ, ამ ავადმყოფობათა დამახასიათებელი ნიშნებისა და თავისებურობათა შესახებ. ამხ. კამო გულდასმით უგდებდა მას ყურს, ცდილობდა ყოველივე ეს შეეთვისებინა.

1909 წლის მარტში „ბუხ“-ის ადმინისტრაციამ განაცხადა, რომ სულით ავადმყოფის ტერორისტ-ანარქისტის პეტროსიანის ჯანმრთელობის მდგომარეობა საცესებით დამაკმაყოფილებელია, რომ ის სრულიად დამშვიდებულია, საცესებით საღი გონება აქვს და ხელისა და ბალის სამუშაოთა შესრულებაც კი შეუძლია. ამის შემდეგ ამხ. კამო კვლავ მოათავსეს ალტ-მაობიტის ციხის საგამომძიებლო განყოფილებაში; აქ ის ისევ გახდა ავად, მაგრამ ახლა შინამრეწველურ ხერხს კი არა ხმარობდა, არამედ მეცნიერების ყველა წესის მიხედვით იყო ავად, და 16 აპრილს ისევ „ბუხ“-ში მოათავსეს. ამხ. კამო ბაძავედა ერთ ავადმყოფს, რომელსაც ქრონიკული ფსიხოზი სჭირდა და კანის

გრძნობიერობაც მოშლილი ჰქონდა. სახის გამომეტყველება, სიარული, მოძრაობა, ბოდვა, ამ ავადმყოფის მთელი ყოფაქცევა — შესანიშნავად ჰქონდა გადმოღებული. ექიმებს ძალიან აინტერესებდათ ეს მოვლენა და იმ მიზნით, რომ დაეჭირათ მოხერხებული სიმულიანტი, ბარბროსულად აწამეს იგი: ფრჩხილებს ქვეშ ჩხვლევდნენ ქინძისთავეებს, ტანს უწვავდნენ ლითონის ბუნიკით, რომელიც ისე იყო გახურებული, რომ გაწითლებული იყო. მრავალი წლის შემდეგაც ამხ. კამოს მარცხენა თეძოზე ჰქონდა კვალი ღრმა იარისა, ამ ბუნიკით (ტერმოკაუტერით) რომ ამოუწვეს. ყველა ამ წამებას ამხ. კამო უდიდესი სიმშვიდით იტანდა, თვალსაც კი არ ახამხამებდა. „საშინელია, როგორ ყარდა დამწვარი ხორცი“ — იგონებდა შემდეგ ის. ვინაიდან ექიმებსა და პროფესორებს არც სამეცნიერო ლიტერატურაში და არც პრაქტიკაში არა ჰქონიათ ისეთი შემთხვევა, რომ ნორმალური გრძნობიარობის მქონე ადამიანს ასე მტკიცედ შესძლებოდას ტანჯვის გადატანა, ძალაუხერბურად მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ ამხ. კამო მართლა ავად იყო — ის ავადმყოფობა სკირდა, რომელსაც ის იგონებდა.

ამ საშინელი დროის შესახებ მხოლოდ ამხანაგ კამოსა და ო. კონის მოგონებები და ნაამბობი კი არ დარჩენილა, არამედ აგრეთვე მთელი რიგი საბუთებიც — „სედეიანი ფურცლები“ იმ საავადმყოფოებში, სადაც იყო ამხ. კამო გამოსაცდელად. ამ „ფურცლებიდან“ მოვიყვანთ ზოგიერთ ადგილს, მშვენიერად რომ ახასიათებს იმ ატმოსფერას, რომელშიც უხდებოდა ამხ. კამოს ბრძოლა სიცოცხლის შესანარჩუნებლად.

„1908 წ. 7 თებერვალი — შფოთავდა: კუთხეში დგას, პასუხს არ იძლევა.

10 თებერვალი — ტანი გაიხადა. არც ერთ კითხვაზე არ იძლევა პასუხს.

13 თებერვალი — ოხრავს და კენესის, უარი სთქვა საჭმლის მიღებაზე.

4 ივნისი — სიმღერით ჩაიარა.

19 ივნისი — ამბობს თავი მტკივაო, თანაც უმატებს: „ნეტავ მკედარი ვიყო, ნეტავ არ ვცოცხლობდე“!

23 ივნისი — ულვაშების ნაწილი ამოიგლიჯა, სურდა ამხანაგებისთვის გაეგზავნა. ხშირად ტირის, ავინებს ბერლინის პოლიციას რუსულად და გერმანულად, ამბობს, რომ მას აწამებენ ისპანიელი ინკვიზიტორები.

29 იენისი — ბუხში გადაიყვანეს. კლინიკის მთავარმედიკოსმა
ტორმა შემდეგი საეჭიო შენიშვნები ჩაწერა:

კითხვა: — რა გქვიათ?

პასუხი: — სიმონ არშაკას ძე ტერ-პეტროსოვი. „ტერ“ აღნიშ-
ნავს, რომ ის სასულიერო ოჯახიდან არის.

კითხვა: — თქვენი სარწმუნოება?

პასუხი: — მე სომეხი ვარ, ჩვენი სარწმუნოება დიდად არ გან-
სხვავდება მართლმადიდებლობისაგან.

კითხვა: — იყო თუ არა თქვენს ოჯახში სულით ავადმყოფო-
ბის შემთხვევები?

პასუხი: — ბავშობაში საშინელი პატრიოტი ვიყავი. ერთი დე-
იდა ძალიან ნერვიული იყო.

კითხვა: — რა ავადმყოფობა გქირდათ ბავშობაში?

პასუხი: — ბავში რომ ვიყავი, სიამოვნებით ვსვამდი ძმარს და
ძალიან მახველებდა.

კითხვა: — დამისახელეთ ციმბირის მდინარე, რომელიც ჩრდი-
ლოეთისკენ მიდის.

პასუხი: — ამური, ტობოლსკი... ყველაფერი დამავიწყდა, წი-
ნათ კი თვალდახუტულს შემეძლო რუკაზე ჩვენება.

კითხვა: — რამდენი გუბერნიაა რუსეთში?

პასუხი არ გაუცია.

კითხვა: — დაასახელეთ ვოლგაზე მდებარე ქალაქები.

პასუხი: — ასტრახანი.

კითხვა: — რამდენი მცხოვრებია რუსეთში?

პასუხი: — ორი მილიონი (იკინის). ვტყუი, 200.000.000.

კითხვა: — რა იცით ეკატერინეს შესახებ?

პასუხი: — მე არა მსურს ლაპარაკი ამ გველეშაპის შესახებ.

კითხვა: — რა იცით მეფე პეტრე დიდის შესახებ?

პასუხი: — ის რუსის მეფე იყო.

კითხვა: — დადიოდით თუ არა წინათ ეკლესიაში?

პასუხი: — არა. მე ჩემი ღმერთი მყავს, არა მწამს პოლიციის
ღმერთი. მე ჭეშმარიტი ღმერთი მრწამს. ჩემი რელიგიაა სოციალის-
ტური სახელმწიფო. მე მრწამს კარლ მარქსი, ენგელსი და ლასალი“.

არმენდირექტიონმა (ასე ერქვა გერმანულად იმ დაწესებულებას, რომელიც განაგებდა ოლქის საავადმყოფოებსა და ხანაგებს) გერმანიის პოლიციის ზეგავლენით დაიქინა, რომ ამხ. კამო რუსეთის ხელისუფლებისთვის უნდა გადაეცათ. არმენდირექტიონი იმით ასაბუთებდა ამას, რომ სხვა სახელმწიფოს ინვალიდის შესანახავი ხარჯები გერმანელ მოსახლეობას არ უნდა დასწოლოდა. მიუხედავად იმისა, რომ ოსკარ კონმა ყოველგვარი ზომა მიიღო, ყოველგვარად შეეცადა გავლენა მოეხდინა ძალა-უფლებით აღჭურვილ პირებზე, ამხ. კამო 1909 წლის 4 ოქტომბერს მაინც გადასცეს რუს ქანდარმებს საზღვარზე, ქანდარმებმა კი ის ტფილისში გამოგზავნეს, სადაც უნდა შემდგარიყო სამხედრო სასამართლო, რომლის მოლოდინშიც ის მეტეხში მოათავსეს...

იმ მიზნით, რომ რუსეთის მთავრობა უცბად და სასტიკად არ გასწორებოდა ამხ. კამოს, კონმა „ფორვერტს“-ში მოათავსა წერილი, რომელსაც გერმანიის მთელი ლიბერალური პრესა აპყვავ. „იუმანიტე“-ში ერვემ მოათავსა ფილიპიკა გერმანიის მთავრობის მიმართ, რომელმაც უდავოდ ავადმყოფი ადამიანი მისცა ბარბაროსული რუსეთის მთავრობას, როგორც პოლიტიკური დამნაშავე. ერთი სიტყვით, მეტად დიდი აურზაური ატყდა, და ამ პირობებში უხერხული იყო ჩუმად, უპარულად ჩამოხრჩობა საშიში რევოლუციონერისა, თუმც ამის დიდი სურვილი ჰქონდათ. ძალაუნებურად დაინტერესდნ ამ საქმით აგრეთვე „ძლიერნი ამა ქვეყნისანი“. რასაკვირველია, არა იმიტომ, რომ თანაუგრძნობდნ „სულით ავადმყოფ“ დამნაშავეს, არამედ იმიტომ, რომ თავიდან აეცილებიათ დიდი პოლიტიკური სკანდალი დასავლეთში. ეს შიში აი როგორ არის გამოხატული შინაგან საქმეთა მინისტრის პ. სტოლიპინის მიერ მეფის მოადგილე გრაფ ი. ი. კორონცოვ-დაშკოვთან შემოგზავნილ წერილში.

საიდუმლოდ

მის ბრწყინვალეობას, გრაფ ი. ი. კორონცოვ-დაშკოვს.

მოწყალეო ხელმწიფევ.

გრაფ ილარიონ ილარიონის ძევ.

საგარეო საქმეთა სამინისტრომ ამა წლის 27 აპრილს წერილით № 42 მაცნობა, რომ უქანასკნელი დღეების განმავლობაში გერმანუ-

ლი დემოკრატიული პრესა განსაკუთრებით მხურვალედ მსჯელობს რუსეთის ქვეშევრდომის არშაკოვის (იგივე მირსკი და ტერპეტროსიანი) ბედზე, რომელიც ტფილისში პასუხისგებაშია მიცემული 1907 წელს სახაზინო ფულის ტრანსპორტზე ავაზაკური თავდასხმის საქმეზე.

რადიკალური ორგანოები „ფორვერტს“ და „ფრანკფურტ-ცეიტუნგ“ კიცხავენ გერმანულ პოლიციას, რომელმაც არშაკოვ-მირსკი, როდესაც გამოვიდა ის ბერლინის ქალაქის საავადმყოფოდან, რომელიც სულიერ ავადმყოფთათვისაა, რუსეთში გაგზავნა, სადაც ის მაშინვე დაიჭირა რუსეთის ხელისუფლებამ. პრესა გერმანიის მთავრობას უფრო მეტად დაუწყებს კიცხვას, თუ მირსკის სიკვდილით დასჯა გადაუწყვეტეს, და შინაგან საქმეთა სამინისტრო შიშობს, რომ ეს რუსეთის ინტერესებისათვის ცუდ გავლენას მოახდენს ანარქისტების გამოგზავნის საკითხზე.

ესარგებლობ შემთხვევით, რომ თქვენს ბრწყინვალეობას გამოვუცხადო ჩემი სრული პატივისცემა და ნამდვილი ერთგულება.

პ. სტოლიპინი.

7 მაისი, 1910 წ.

№ 91104.

კონი შეეცადა, და ტფილისში გადმოგზავნეს ბერლინის სახელგანთქმული ექიმების ხელმოწერილი მოწმობები ამხ. კამოს ქრონიკული ავადმყოფობის შესახებ. სამხედრო სასამართლოს ექსპერტ ექიმებს არ შეეძლოთ ანგარიში არ გაეწიათ დასავლეთის ამ სახელგანთქმული პირებისთვის, ისე, როგორც სტოლიპინს ლიბერალური პრესისთვის.

სამხედრო სასამართლომ ამხ. კამო განუკურნავ ავადმყოფად აღიარა და მეტეხის ფსიქიატრიულ განყოფილებაში მოათავსა, საიდანაც ის, როგორც ცნობილია, 1911 წელს გაიქცა.

ამ პერიოდის ნაღვლიანი ფურცლები შემდეგ საინტერესო სურათს გვიხატავს:

„1910 წლის 21 დეკემბერს გამოსაცდელი პირი მეტეხიდან მოიყვანეს განყოფილებაში ბადრაგის თანხლებით; ფეხზე ბორკილები ედო, რომელიც მხარზე ჰქონდა გადაადებული თასმით, თანაც ხელზე

ჩიტბატონა ჰყავდა, რომელსაც პეტკას უძახდა და არ სურდა მადასცილებოდა. გამოსაცდელი პირი საშუალო ტანისაა, დამაკმაყოფილებელი კვების, სახის გამომეტყველება სულელურია, აპათური. იძლევა კითხვებთან დაუკავშირებელ პასუხებს, ვერ ერკვევა, თუ სად და რისთვის არის მოთავსებული. გამოსაცდელ პირს ცალკე ოთახი მიეცა, ჩიტბატონა ჩამოართვეს“.

„22 დეკემბერი. გამოსაცდელი პირი წყნარი, მშვიდი, აპათურია; გარეგანი გულდასმითი გასინჯვის დროს შემდეგი აღმოჩნდა: მარცხნივ კეფაზე, ყურის ნიჟარის ზემოთ, აქვს განივი მოძრავი ნაწიბური, სიგრძით 2 1/2 სანტიმეტრი, კეფის შუაგულს კი მოძრავი, უმტკივნეულო ნაწიბური — 3 სმ. კინწის ძვალზე მტკივნეული წერტილია. კინწის ძვლის ქვემო ნაწილში არის ერთსანტიმეტრიანი ნაწიბური. მარჯვნივ შუბლზე აქვს ნაწიბური, სიგრძით 2 სანტიმეტრი. ზემო კიდურების შინაგან ზედაპირზე რამდენიმე ნაწიბური აქვს, მარჯვენა ხელზე, მაჯის ცოტა ზევით — ნასკვის ფორმის ნაწიბური. მარცხენა ხელზე — მოწითლო ნაწიბური. ზემოაღწერილ ნაწიბურთა შესახებ არაფერი არ ვიცით“.

„სიმაღლე — 168 სანტიმეტრი (2 არშ. 5 ვერშ.).

„მარჯვენა თვალის რქებრი გარსის შინაგან ნაპირზე არის პატარა ნაწიბური, ფერადი გარსი გამსკდარია, ოსპი მღვრიეა და დაჭიმუქნილი. უკან შეზორცებულია. მარჯვენა თვალით ერთმანეთისაგან არჩევს მხოლოდ სინათლესა და სიბნელეს. მარცხენა თვალით ხედავს, გუგის რეაქცია სწრაფია, აკომოდაცია-ნორმის ფარგლებში“.

„სისხლძარღვოვანი სისტემისა და გულის ნორმის შემჩნეულია კლასიცილობა და სიმკვრივე სისხლძარღვთა კედლების, რომლებიც ზედაპირზეა და მათი გასინჯვა შესაძლოა. გულის ტონები სუფთაა, ხმაური არ არის, ისმის ცოტა მოყრუება. მაჯისცემა გახშირებულია — 86 — 90 წუთში“.

„ნერვული სისტემა — კუნთების მექანიკური აღზნებადობა საშინლად აწეულია, არის დერმოგრაფიზმის მოვლენები, კანის გრძნობიერობა საშინლად დაწეულია, ალაგ-ალაგ, ზონებით, სულ დაკარგული აქვს ტკივილის გრძნობა; კანისა და მყესების რეფლექსები აწეულია. ენა და ხელები უკანკალებს. ელექტრო-კუნთებრი აგზნებადობა ძლიერი ფარადიული დენის მიმართ შესუსტებულია. კუნთების ძლიერი შეკუმშვის დროს გამოსაცდელი პირი ვერავითარ ტკი-

ვილს ვერ არჩევს და, საერთოდ, სრულიად განუჩევლად ეკიდება გამოკვლევას, რომელსაც მასზე აწარმოებენ“.

„24 დეკემბერი. გამოსაცდელი პირი მთელი დღე დაბოროტდებოდა საკანში, მღერის, უსტვენს, თუთუნს ჰყრის გილზებში, სრულიად არ აინტერესებს არაფერი, სხვათა შორის, ორდინატორს სთხოვა მიეცა მისთვის რაიმე წიგნი, სადაც ომის შესახებ იქნებოდა დაწერილი; მიუხედავად იმისა, რომ წიგნი მისცეს, ის არ კითხულობს. გვიამბობს, რომ მას ტფილისის მიდამოებში ოთხი მილონი აქვს მთებში ჩამარხული, მაგრამ არა სურს ჩვენება, თუ სად ინახება ეს ფული. საღამოდან დიდხანს არ იძინებს, ბუტბუტობს, მოუსვენრად ტრიალობს ერთი გვერდიდან მეორეზე, უკმაყოფილებას აცხადებს, რომ ჩიტბატონა პეტკა ჩამოართვეს, თხოულობს დაუბრუნონ, რომ მოელაპარაკოს ერთ ფრიად მნიშვნელოვან საქმეზე“.

„5/1. გამოსაცდელმა პირმა განუცხადა ექიმს ტილის ვიზიტაციის დროს, რომ მის საკანში შემოიხედავენ ხოლმე ვიღაც ახალგაზრდა მამაკაცები და ქალები, აწუხებენ მას, ღამით მყუდროებას ურღვევენ, და სთხოვს ექიმებს მიიღონ ზომები, წინააღმდეგ შემთხვევაში თვითონ პირადად გაუსწორდება მათ. დღისით დაბოროტდობს საკანში, უსტვენს, კარგ გუნებაზეა, ბევრ თუთუნს სწევს და სრულიად გულგრილად ეკიდება იმას, რომ შეშლილთა განყოფილებაშია, რომ მას ბორკილები ადევს; პირიქით ბორკილები ართობს მას, ის მათ აჩხარუნებს, თითქოსდა სიმღერის დროს აკომპანიმენტად იყენებსო. საქმელი მიიღო. მთელი ღამე არ სძინებია“.

„9/1. გამოსაცდელი პირი აგზნებულ გუნებაზეა, მოძრაობს, მღერის, უსტვენს, ამბობს, რომ ის ხმამალა მღერის და ამ სიმღერით ეძახის თავის ფინველებს, რომლებიც ძალიან უყვარს და რომლებსაც მისი კარგად ესმისთ. რამდენიმე ხნით ჩუმდება, შემდეგ კვლავ განაგრძობს მღერას, საკანში წინ და უკან სიარულს, საღამოს კი ლოგინში წვება, მაგრამ მთელი ღამის განმავლობაში მღვიძარია, ვინაიდან, როგორც თვითონ ამბობს, ის ადგენს ხარჯთაღრიცხვას მეომერი რაზმისა, რომელიც მან შეადგინა და დაბანაკებულია ტყეში, ტფილისის მიდამოებში. წიგნებსა და გაზეთებს სრულიად არ კითხულობს და საერთოდ არაფერი არ აინტერესებს“.

„13/1. ბოლმა აქვს შემოწოლილი, ცუდად გამოიყურება, ხანდახან ტირილი მოსდის, ოხრავს. ხშირად იწყებს ლაპარაკს სიკვდილის შესახებ. „ჩემი რაზმები იმ ოხრებმა გაანადგურეს, რომლებსაც აქ

ვყავარ დაჭერილი. არ ღირს მეტი სიცოცხლე, მე ას წელიწადზე მეტი
უნდა მეცოცხლა, მაგრამ ახლა მზად ვარ მოვეკდე“.

..21/I. გუნება ეცვლება, ხან მხიარულია, ხან მოწყენილი, დღისით
საკანშია, მღერის, უსტვენს, თავის თავს ელაპარაკება, გილზში თუ-
თუნს ჰყრის, პურის გულისაგან რაღაც ცხოველებს ძვრწავს, ადრე
წვება, მაგრამ დიდხანს ვერ იძინებს, ბუტბუტობს, თუთუნს სწევს“.

..21/III. გამოსაცდელი პირი დამშვიდებულია, ლაპარაკი ეხალი-
სება, ექიმს ეუბნება, რომ სურს ათქალიანი ავტომობილით ციმბირი
გაიაროს და ამერიკაში გავიდეს. ამბობს, რომ ციმბირსა და ამერიკას
შუა არის მდინარე, რომელიც ყინულითაჲ დაფარული. ამასთანავე
გაიკვირვა, თუ როგორ გაიგეს მისი სახელი, რომელიც ხმამალლა წარ-
მოსთქვეს, — ეს მან საკანის კედელს იქით გაიგონა“.

..15/VII. გამოსაცდელმა პირმა (მორიგე ზედამხედველის გრიგო-
რიევის თქმით) ნაშუადღევის 4 საათზე, ჩაის დროს, საპირფარეოში
იიზოვა გასვლა; მორიგე მსახურმა ჟდანკოვმა გამოუშვა ის საკანიდან
და საპირფარეომდე მიაცილა, თვითონ კი დაბრუნდა მეორე მოუ-
სვენარი ავადმყოფის (მირზოიანცის) საკანში, რომელიც კარს არახუ-
ნებდა, ხოლო როდესაც ჩაი მიუტანეს საკანში ტერ-პეტროსიანცს, ის
არც საკანში და არც საპირფარეოში არ აღმოჩნდა. ამ ხნის განმავ-
ლობაში ის გაქრა განყოფილებიდან“.

ერთხელ ამხ. კამო არალეგალური ლიტერატურით დატვირთული
შოვიდა გიგო წულუკიძის სახლში. მან არაფერი არ იცოდა არალეგა-
ლური საწყობის არსებობის შესახებ და იქ შოვიდა ორიგინალურად ჩა-
ცმული: კინტო, რომელსაც დიდი კალათა ჰქონდა, რომელშიც ჭვეშ
ლიტერატურა იყო, ზევიდან კი კვერცხები და ინდაურები ეწყო. რო-
დესაც ეზოში ჰკითხეს რა გინდაო, მან უპასუხა: თავად საშას^{*)} მო-
ვართვი ფეშკაშად ინდაურიო.

*) ჩვენი ამხანაგი, აწ გარდაცვლილი საშა წულუკიძე, რ. ს.-დ. მ. პ. კავკა-
სის კავშირის წევრი. ქუთაისში მივლინებული.

როდესაც პარტიული დავალებებით მიდიოდა სადმე, ის ყოველთვის იცვლიდა ტანისამოსს. ხან გობი ჰქონდა თავზე (ძირს — ლიტერატურა, ზემოდან — ალუბალი), ხან ფორმა ეცვა და მშვენიერი ჩემოდანი ეჭირა და სხვ.

თავისი სიცოცხლის უკანასკნელ ხანებში ის ჩემთან მსახურობდა საქართველოს ფინანსთა სახალხო კომისარიატში და საბაქოს გამგე იყო. ჩვენ მიზნად დავისახეთ აღმოგვეფხვრა ბოროტმოქმედებანი საბაქოებში. ამხ. კამომ ამ საქმეს თავისებური ენერჯითა და სიმტკიცით მოჰკიდა ხელი. მართლაც, მან მალე შესძლო სრული წესრიგის დამყარება საბაქო სამმართველოში. მისთვის საბედნიერო დღეს ამხ. კამო დიდხანს იჯდა ჩემს კაბინეტში დაწესებულებაში სამუშაოს დასრულების შემდეგ, ჩვენ ვიგონებდით წარსულს. მას არ აკმაყოფილებდა სამეურნეო ფრონტზე მუშაობა, ის რევოლიუციონური ქარიშხლებისთვის იყო შექმნილი. მას სურდა მიეღო მონაწილეობა რევოლიუციის მომზადებაში დასავლეთის ან აღმოსავლეთის რომელიმე სახელმწიფოში.

„ამ საქმისთვის ვინახავ თავს, — ამბობდა ის, — თუმც, სამართლიანობის მიხედვით, მე კიდევ უნდა ვიცოცხლო ას წელიწადს და ვიბრძოლო. მე ხომ ვუვლი თავს, ღვინოს არ ვსვამ, ლამეებს არ ვათენებ. მე სავსებით შევიწინააღმდეგე ძალ-ლონე, ჯანმრთელობა. რატომ არ უნდა ვიცოცხლო დიდხანს?“

ვინ იფიქრებდა, რომ ამ კაცს, რევოლიუციის ნამდვილ გმირს, წარმოუდგენელი დევნის გადამტანს და ძალ-ლონისა და ჯანმრთელობის შემნახველს, რალაც საბედისწერო შემთხვევით რამდენიმე საათის შემდეგ ავტომობილი გაიტანდა ვერის დაღმართზე!

ეს მოხდა 1922 წლის 14 ივლისს. ამხ. კამო ველოსიპედით მოდიოდა. შორიდან ისმოდა შტანგი ავტომობილის, რომელიც ახლოვდებოდა. როგორც უკვე ვიცით ზემომოყვანილი „სვედიანი ფურცლიდან“, ამხ. კამო ცუდად ხედავდა ცალი თვალით. ამ გარემოებამ საბედისწერო როლი ითამაშა. მან ცუდად მიმართა საქე და ყოვლად უაზროდ დაიღუპა.

ამხ. კამოს შესახებ ბევრი რამ დაწერილა და კიდევ ბევრი დაიწერება. ის იყო ზღაპრული მამაცობისა და მოხერხებულობის იშვიათი განსახიერება.

მეხ. კახიანი

კულტურული მშენებლობა და ა.-კ. საბჭოთა მწერლების ამოცანები *)

ამხანაგებო, საკავშირო კომუნისტური პარტიის, ამიერ-კავკასიის საოლქო კომიტეტისა და საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის სახელით მივესალმები ამიერ-კავკასიის მწერლებს. (ტაში).

ის გარემოება, რომ აქ, ტფილისში, საბჭოთა ამიერ-კავკასიის და საბჭოთა საქართველოს დედა-ქალაქში, ჩამოვიდნენ ჩვენი მოძვე რესპუბლიკების — საბჭოთა სომხეთის და საბჭოთა აზერბეიჯანის მწერლები, რათა საბჭოთა საქართველოს მწერლებთან ერთად განამტკიცონ ძმური კავშირი და საძირკველი ჩაუყარონ უფრო მჭიდრო გაერთიანებას, — ეს არის არა მარტო დიდი კულტურული მნიშვნელობის ფაქტი, არამედ უდიდესი მნიშვნელობის პოლიტიკური ფაქტიც.

როგორც აქ თავმჯდომარემ ამხ. რობაქიძემ აღნიშნა, მწერლები აზერბეიჯანში, სომხეთში და საქართველოში გაემგზავრნენ არა სერიოზობისა და ექსკურსიისათვის, არამედ იმისათვის, რომ მოსპონ ის ძველი შუღლი, რომელიც არსებობდა მენშევიზმის, დაშნაკიზმის და მუსავატიზმის დაწყევლილ წლებში. ყველასათვის ცნობილია, რომ ხელოვნება არ არსებობს პოლიტიკის გარეშე, ხელოვნება დაკავშირებულია პოლიტიკასთან; და ამ პოლიტიკურ მომენტებზე მინდა ვსთქვა რამდენიმე სიტყვა ჩემს მისალმებაში.

ამხანაგებო, თქვენ იცით, რომ ჩვენმა მე-16 პარტკონფერენციამ და საკავშირო საბჭოების მე-5 ყრილობამ დასახა განვითარების გენე-

*) სიტყვა, წარმოთქმული სომხეთის და აზერბეიჯანის მწერლების საპატივცემლოთ გამართულ სლამოზე რუსთაველის თეატრში.

რალური ხაზი. მათ გაითვალისწინეს ის გზა, რომლითაც საბჭოთა კავშირი უნდა წავიდეს სოციალიზმისაკენ. მათ შეიმუშავეს დიდი სამუშაოების ხუთწლიანი გეგმა. ამ ხუთწლიან გეგმაში არა უკანასკნელი, არამედ მეტად მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს კულტურული მშენებლობის საკითხებს. ჩვენ უნდა გარდავექმნათ ჩვენი ქვეყანა. საჭიროა, რომ კულტურულმა რევოლუციამ ამას ხელი შეუწყოს. საჭიროა მუშათა და გლეხთა მილიონიანი მასების ამოძრავება.

აქ უდიდესი როლი უნდა ითამაშონ კულტურულმა ძალებმა და ამ არმიის ერთ-ერთმა რაზმმა — ამიერ-კავკასიის საბჭოთა მწერლებმა. ჩვენ უნდა გვექონდეს გარკვეული გეზი იმისა, თუ რა უნდა ვაკეთოთ ეხლანდელ მომენტში. მე-16 პარტიკონფერენციამ და საბჭოების ყრილობამ სწორად დაახასიათეს საერთაშორისო და შინაურ მდგომარეობის ძირითადი მომენტები.

ჩვენ ვიმყოფებით გადამჭრელი ბრძოლების გაშლის წინ საზღვარგარეთ, როცა პროლეტარიატი კონტრშეტევაზე გადავიდა ბურჟუაზიის წინააღმდეგ. ამჟამად საერთაშორისო მდგომარეობას ახასიათებს ის, რომ გამწვავდა ურთიერთობა იმპერიალიზმსა და საბჭოთა კავშირს შორის, გამწვავდა პროლეტარული მასების კლასობრივი ბრძოლა ბურჟუაზიასთან კაპიტალისტური ქვეყნების შიგნით და უფრო და უფრო მწვავდება კოლონიალური ხალხების ბრძოლა იმპერიალიზმისა და თავისი ქვეყნის ბურჟუაზიის წინააღმდეგ.

თუ გადავხედავთ იმას, რაც ეხლა ევროპაში ხდება, დავინახავთ ამის დამამტკიცებელ საბუთებს. ავიღოთ თუნდაც უკანასკნელი ამბები პოლონეთში, პოლონელი ფაშისტების გამოსვლა საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ. როგორც იცით, ამხანაგებო, იმის გამო, რომ ოდესღაც გამოცხადებული იყო მენშევიკური საქართველოს „დამოუკიდებლობა“, კონტრ-რევოლუციონერმა ემიგრანტ-მენშევიკებმა ეხლახან ვარშავაში გამართეს „ქართული ზეიმი“. ჩვენ ამას დიდ მნიშვნელობას არ მივცემდით, რომ იქ ჩვეულებრივი ბურჟუაზიული ბალ-მასკარადი გამართულიყო. ყველას შეუძლია იცეკვოს. ვინმე გოლუეკოს შეუძლია ფოკსტროტი ან პოლონური მაზურკა იცეკვოს თუნდაც ნოე უორდანიასთან, — ჩვენ ამის გამო არავის ვედავებით. მაგრამ აქ ლაპარაკი იყო საბჭოთა საქართველოს გამოყოფაზე საბჭოთა კავშირიდან. ჩვენ პროტესტი განვაცხადეთ ამის გამო. პოლონეთის წარმომადგენლებმა ამის საპასუხოდ სთქვეს, რომ არ შეიძლება

„პოლონეთის შინაურ საქმეებში“ ჩარევად. ეს კი მეტის-მეტია. მეტად დამახასიათებელია, რომ ამგვარი გამოსვლები საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ ხდება სწორედ მაშინ, როცა ისინი თავიანთ ქვეყანაში არბევენ ებრაელებს; „განათლებული“ პოლონელი სტუდენტები ლვოვში სძარცვავენ და არბევენ ებრაელ მოქალაქეებს. მათ, ალბად, სურთ გვასწავლონ ჰეგელი, მაგრამ ჩვენ უნდა უთხრათ — კეთილი ინებეთ და თქვენთვის შეინახეთ ეგ ბარბაროსული, კაპიტალისტური წესები, ჩვენ არ გვესაჭიროება ასეთი წესები, ჩვენი წესები სულ სხვანაირია. როცა იქ ასეთი საძაგელი ამბები ხდება, და სტუდენტები, ალბად, პროფესურის ლოცვა-კურთხევით აწყობენ ასეთ რბევას, სწორედ ამ დროს ჩვენს პროფესურას, საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესურას, გამოაქვს თავისი მკაცრი პროტესტი ასეთი ბარბაროსობის წინააღმდეგ. ეს მოწმობს იმას, რომ ქართველი პროფესურა, თუმცა ნელა, მაგრამ მტკიცეთ იბრუნებს პირს ჩვენსკენ. ეს გარემოება არ უნდა დარჩეს შეუნიშნავი. სტიქიურად გამართულ მიტინგებსა და კრებებზე მუშები და გლეხები ყველა ფაბრიკიდან და ქარხნიდან, საქართველოს ყველა სოფლიდან. ათასობით და ათი ათასობით აცხადებენ, რომ პოლონელმა ფაშისტებმა ფაშიზმი აიშვეს, რომ ისინი ძალიან თავხედურად მოქმედებენო. გაზეთებში შეგიძლიათ წაიკითხოთ არა მარტო იმის შესახებ, რომ მათ სურთ ხელთ იგდონ საბჭოთა საქართველო, არამედ იმის შესახებაც, რომ მათ ძალიან მოსწონთ ბაქო-ბათუმის ნავთსადენი. პოლონელი ფაშისტები გაზეთებში სწერენ, რომ თუ ეს ნავთსადენი ხელთ ჩავიგდეთ, ეს იქნება სწორედ ის ხიდი, რომლითაც ევროპას შეეაერთებთ აზიასთანო. მაგრამ ჩვენ აქ უნდა ვუთხრათ ფაშისტებს და ვფიქრობ, რომ ამას დაეთანხმება ამიერ-კავკასიის ყველა სინდიკატი საბჭოთა მწერალი: ჩვენ არა ვართ სისხლის მსმელნი, მაგრამ თუ ვინმე შეეცდება გადასჭრას ეს ნავთსადენი, გადასჭრას ეს ჩვენი ნავთის არტერია, ჩვენ მას ყელს გამოვსჭირთ (მხურვალე ტაში).

ამხანაგებო! თუ გსურთ იცოდეთ, რა ხდება ევროპაში, ამას გვიჩვენებს საპირველმაისო ბრძოლა გერმანიაში, საპირველმაისო დემონსტრაცია, რომელიც პროლეტარიატის რევოლუციონურ ძალთა შემოწმებას წარმოადგენდა. მიუხედავად აკრძალვისა სოციალდემოკრატიის მხრივ, მიუხედავად მენშევიზმის სისხლისმსმელი ძალების. სხვადასხვა ცერგბელების მხეცური მოქმედებისა, პროლეტარიატი მაინც გამოვიდა 1 მაისს, მან გვიჩვენა თავისი, საერთაშორისო სოლიდარობა და დაამტკიცა, რომ მას შეუძლია იბრძოლოს

ყველა მჩაგვრელის წინააღმდეგ და გამოვიდეს საბჭოთა კავშირის დასაცავად. მიუხედავად იმისა, რომ გერმანიის ბურჟუაზიამ სოციალ-დემოკრატიასთან გააერთიანა თავისი ძალები და ისინი ერთად მოქმედებდნენ პროლეტარიატის წინააღმდეგ, პროლეტარიატი მაინც გამოვიდა და აჩვენა მათ თავისი ძალა. ეს არის მომავალი ბრძოლების გენერალური რეპეტიცია, და გერმანიის კომუნისტური პარტია, რომელსაც ეხლა ყრილობა აქვს ბერლინში, შესძლებს თავის მტკიცე პროლეტარული რაზმები შეამკიდროვოს იმისათვის, რომ იბრძოლოს ხელისუფლებისათვის, პროლეტარიატის დიქტატურის დასამყარებლად გერმანიაში.

ჯერ კიდევ არ დამდგარა ის მომენტი, რომ გერმანიაში სწარმოებდეს უშუალო ბრძოლა ხელისუფლებისათვის, მაგრამ ყველაფერი მოწმობს იმას, რომ ეს ქარიშხლის წინამორბედი და რომ გერმანიის კომუნისტური პარტია ისტორიულ როლს ითამაშებს პროლეტარიატის ხელმძღვანელობის საქმეში, ხელისუფლებისათვის საბრძოლველად თავისი დროშის ქვეშ პროლეტარიატის გაერთიანების საქმეში.

ამხანაგებო, თუ გსურთ იცოდეთ, როგორ იბრძვიან მსოფლიო კოლონიალური ხალხები ეხლა იმპერიალიზმის წინააღმდეგ, უნდა გადავხედოთ იმას, რაც ამჟამად ინდოეთში ხდება. ინდოეთში ეხლა გაფიცულნი არიან ბომბეელი ფეიქრები. იქ გაფიცულია 110 — 130 ათასი ინდოელი პროლეტარი. ისინი შეუპოვრად იბრძვიან, მათ არ სურთ საკუთარი პოზიციების დათმობა. მათ იციან, რომ მხოლოდ კლასობრივი ბრძოლის დროშით მიაღწევენ გამარჯვებას, რადგან ინდოეთის ბურჟუაზია ვერაგულად უერთდება ინგლისის ბურჟუაზიას და სცდილობს ჩაახშოს მუშათა რევოლიუციონური მოძრაობა.

როცა ინდოეთზე ვლაპარაკობთ, ყურადღება უნდა მივაქციოთ იმ დამახასიათებელ ლოზუნგს, რომელიც იქ ეხლა მეტად ძალიან არის გავრცელებული. ბომბეის პროლეტარიატის უდიდეს გაფიცვას ხელმძღვანელობს რევოლიუციონური კავშირი „გირნი კამგარი“ (წითელი დროშა). ეს მოძრაობა მიმართულია როგორც ინგლისის ხელისუფლების, ისე ინდოეთის კაპიტალისტების წინააღმდეგ — საერთო კლასობრივი მტრის წინააღმდეგ.

„ბერლინერ ტაგებლათ“-ის კორესპონდენტი სწერს: „ეს გაფიცვა მოწმობს, რომ ჩვენ საქმე გვაქვს ახალ მოძრაობასთან, რომელიც ახალი თვალსაზრისით უდგება ინდოეთის არა მარტო ეკონომიურ საკითხებს, არამედ პოლიტიკურ პრობლემებსაც. ბომბეის გაფიცულ

მუშებს ხელმძღვანელობს პოლიტიკური ჯგუფი, რომელიც მუშებში ავრცელებს შემდეგ იდეას:... სწორედ ის მეფაბრიკეები, რომელნიც მხარს უჭერენ სვარაჯისტებს (ინდოელი ნაციონალისტები), სამუშაო ხელფასის საარსებო მინიმუმებს გართმევენ თქვენ... თქვენი ბრძოლა არ შეიძლება გადაიქცეს ბურჟუაზიის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ ბრძოლად. თქვენ უნდა გაშალოთ პროლეტარული კლასობრივი ბრძოლა“.

ეს მოწმობს, რომ უკვე წავიდა ის დრო, როცა ინდოეთის მუშებს შეეძლოთ გაჰყოლოდნენ ნაციონალისტური პარტიების ბელადებს, ისეთებს, როგორიც არის, მაგალითად, განდი; ისინი ეხლა პროლეტარული დროში მიდიან.

და მოსკოვსა და ლენინგრადთან ერთად, ჩვენ ცენტრებთან ერთად, ბომბეშიც (ინდოეთი) იწყებს ფრიალს ლენინის დროშა. ლენინის იდეები ფებს იკიდებენ და ვრცელდებიან ყველგან და ეს მოწმობს, რომ ამჟამად კომუნისმის აჩრდილი არა მარტო დროგამოშვებით ევლინება ევროპას, არამედ მტკიცე ნაბიჯით დადის ევროპაშიაც და აზიაშიაც და აბობოქრებს მუშათა მასებს და კოლონიალური ქვეყნების მშრომელთ. ისტორია ჩვენ სასარგებლოდ მუშაობს და დარწმუნებულნი უნდა ვიყვეთ, რომ ლენინის მიერ დაწყებული საქმე გაიზრდება, გაფართოვდება, მოედება მრავალმილიონიან მასებს და რომ ეს იდეა გაიმარჯვებს მთელს მსოფლიოში.

აი მოკლედ ის, რაც ახასიათებს საერთაშორისო მდგომარეობას. გადავიდეთ იმ ამოცანებზე, რომლებიც სდგანან ჩვენს წინაშე საბჭოთა ქვეყნის შიგნით. ჩვენ უნდა განვახორციელოთ ჩვენი ქვეყნის ინდუსტრიალიზაცია. უნდა მოვახდინოთ სოფლის მეურნეობის რეკონსტრუქცია ინდუსტრიალიზაციის ტემპის შეუსუსტებლად. ამისათვის საჭიროა ახალი ხალხი. ამისათვის საჭირონი არიან მწერლები, რომელნიც თავიანთ ნაწარმოებებში ასახვენ ამ ახალ ყოფაცხოვრებას და ახალ ხალხს. აქ ჩვენ უნდა შევეხოთ იმას, თუ რა პოლიტიკას უნდა ვანხორციელებდეთ. პირველ ყოვლისა, მე მინდა ორიოდ სიტყვა ვსთქვა ეროვნული პოლიტიკის შესახებ ამიერ-კავკასიაში. როცა ჩვენ ვამბობთ, რომ ამიერ-კავკასიაში დამყარდა მტკიცე ეროვნული მშვიდობიანობა, აღარ არის წინანდელი შური და მტრობა, — ეს არ მოსწონთ განსვენებულებს: დაშნაკებს, მენშევიკებს, მუსაჯატელებს. ამ ცოტა ხნის წინად მე ამაზე მომიხდა ლაპარაკი სომხეთის კომპარტიის ყრილობაზე და როცა აღვნიშნე, რომ ჩვენში სრული ეროვნ-

ნული შშვილობიანობაა, ეს არ მოეწონათ დაშნაკელებს და აი მათ ჩემი 15 წუთიანი სიტყვის შემდეგ საშინელი ხმაურობა და გზნაში ასტეხეს. სწერენ, რომ გამოვიდა ბოლშევიკების წარმომადგენელი და განაცხადა ის, რაც სრულებით არ შეეფერება სინამდვილესო. დაშნაკურ პრესას ვერ მოუსვენებია, დაშნაკური ფინიები განუწყვეტლივ ჰყეფენ. აი რას სწერენ ისინი: „ფაქტების გადამახინჯებით და უხეში დემაგოგიით კახიანი თავის სიტყვაში ცდილობდა დაერწმუნებია თავისი სომეხი ამხანაგები და მათი საშუალებით მთელი სომხეთის ხალხი, რომ ამიერ-კავკასიაში აღარ არის ეროვნული დავა, რომ ეროვნული უმცირესობანი ფართო უფლებებით სარგებლობენ, რომ სომეხი, ქართველი და თურქი ხელი-ხელ ჩაკიდებულნი მუშაობენ და რომ დაშნაკური პრესის და, კერძოდ, „დროშაკ“-ის კრიტიკა არ შეეფერება საქმის ნამდვილ მდგომარეობას.

კახიანს რომ მხედველობაში ჰქონოდა ჩვენი პატარა სამშობლო, ეროვნულ უმცირესობათა მდგომარეობა იქ და, სწორედ, ეროვნული ურთიერთობა, მაშინ შეიძლება ჩვენ არაფერი გვეთქვა, ვინაიდან მართლაც მთელს ამიერ-კავკასიაში არ არსებობს ისეთი ქვეყანა, სადაც ეროვნული უმცირესობანი ისე კმაყოფილი იყვნენ თავიანთი მდგომარეობით, როგორც სომხეთში.

მაგრამ განა ასეთივე მდგომარეობაა სომხეთის გარედ, კერძოდ, საქართველოში და აზერბეიჯანში, სადაც სცხოვრობს 600,000 სომეხი, რომელთაც წართმეული აქვთ ყოველგვარი პოლიტიკური, ეკონომიური და თვით ელემენტარული კულტურული უფლებებიც კი“.

თქვენ ხელავთ, ამხანაგებო, რა ახასიათებს ამ ნაციონალისტებს, რომელთაც სურთ ეროვნული შუღლისა და შოვინიზმის გაღვივება, სომეხი კომუნისტების შესახებ დაშნაკელები ამბობდნენ, რომ ისინი ცუდი კომუნისტები არიან, ვინაიდან პირველ ყოვლისა, ისინი არიან კომუნისტები, ხოლო სამშობლოს სიყვარულს მათ გულში მეორე ადგილი უჭირავს. ჩვენ მაშინვე აღვნიშნეთ, რომ ეს მეტად კარგია, ვინაიდან კომუნისტი პირველ ყოვლისა, უნდა იყოს კომუნისტი, ხოლო შემდეგ უნდა ეკუთვნოდეს ამა თუ იმ ეროვნებას. როცა ჩვენ ვამტკიცებდით, რომ სომეხმა კომუნისტებმა აღადგინეს მიწასთან გასწორებული ქვეყანა, რომ მათ იგი „ცრემლების ველი“-დან გადააქციეს სილამაზისა და სიხარულის წყაროდ, ამაზე განსვენებულმა დაშნაკებმა ვერაფერი ვერ მიპასუხეს. ის, რომ ჩვენში შენდება ზაპისი,

ჩინების, ძორაების. რომ არის აზერბეიჯანის ნავთი, საქართველოს მარგანეცი და სომხეთის სპილენძი—ყველაფერი ეს ამიერ-კავკასიის მშრომელთა საკუთრებაა. და ვერავითარი მენშევიკები, დაშნაკები და მუსავატელები ვერ შესძლებენ ჩვენი ქვეყნების ერთმანეთისაგან ჩამოშორებას. რამდენიც დრო გადის, იმდენად უფრო მტკიცდება ამიერ-კავკასიის ხალხთა პოლიტიკური, სამეურნეო და ეხლა აგრეთვე კულტურული გაერთიანება. თქვენი საქმე კი, ბატონებო, გათავებულა. თქვენ გაგაძევეს აქედან და ვერც დაბრუნდებით ვერასოდეს (ტაში).

ჩვენ უნდა ვებრძოლოთ იმ შოვინიზმს, რომლის მიზანია ამიერ-კავკასიის ერების ერთი მეორისაგან დაშორება.

როცა ლაპარაკია იმაზე, რომ უნდა შევქმნათ და განვავითაროთ ნამდვილი საბჭოთა კულტურა, ჩვენ უნდა აღვნიშნოთ დეფექტებიც. ჩვენ უნდა შევქმნათ პროლეტარული კულტურა. ნუ გაიგებენ ამას ისე, თითქოს ჩვენ უარყოფთ ეროვნულ კულტურას. საჭიროა თავისი ყოფაცხოვრების, თავისებურების ასახვა, მაგრამ ამ ფორმით ეროვნულ კულტურაში შეტანილ უნდა იქნას კლასობრივი, პროლეტარული შინაარსი. ამჟამად, როცა ჩვენ უშუალოდ ვიწყებთ კაპიტალიზმის ფესვების აღმოფხვრას ჩვენს ქვეყანაში, აქ საჭიროა გარკვეული გეზი ლიტერატურაში და ხელოვნების ყველა სხვა დარგში. ეროვნული კულტურის ღოზუნჯის განხორციელების საქმეში, უქვევლია ადგილი აქვს გადამახინჯებას და ხაზის გამრუდებას. როცა, მაგალითად, პოეზიაში ან პროზაში ლაპარაკობენ მეფეებზე ან წარჩინებულ წინაპრებზე. — ეს არ არის ეროვნული კულტურა. როცა ოპერაში გაისმის, ზარის რეკა და ლოცვები, — ეს არ არის ეროვნული კულტურა. როცა ხუროთმოძღვრებაში ცდილობენ რაღაც ძველის შექმნას და აგებენ რაღაც კოშკებს, ძველებურ ეკლესიებს, სადაც ვერ შეაღწევენ სინათლის შუქი, — ეს არ არის ეროვნული კულტურა. როცა კოლექტივების შესახებ სწერენ დაციწვით, ხოლო შეძლებულ გლეხებს, კულაკებს, ქება-დიდებას ასხამენ, — ეს არ არის ეროვნული კულტურა. როცა ბიუროკრატიზმთან ბრძოლა არ არის სწორად ასახული და ამის ნაცვლად პიესებში ვხედავთ საბჭოთა წარმომადგენლების აბუჩად აგდებას და დაციწვას, — ეს არ არის ეროვნული კულტურა. ჩვენ ასეთი კულტურა არ გვესაჭიროება. ჩვენთვის საჭიროა ისეთი კულტურა, რომელიც შეაიარაღებს მშრომელთ, განამტკიცებს პროლეტარიატის დიქტატურას. ჩვენ მოუწოდებთ საბჭოთა მწერლებს — ასახონ ის, რაც ხდება ჩვენს ქალაქებსა და სოფლებში.

მე ვფიქრობ, თუ მწერლები ასახავენ ამას, ისინი ხელს შეუწყობენ ნამდვილი ინტერნაციონალური კულტურის შექმნას, რეალურად რიატის დიქტატურის განმტკიცებას. მე ვფიქრობ, რომ ჩვენთვის სწორია სწორედ ასეთი კულტურა. ამჟამად, როცა ჩვენ გაშლილი ფრონტით ვაწარმოებთ შეტევას კაპიტალისტური ელემენტების წინააღმდეგ, ჩვენი მწერლობა, ხელოვნების ყველა დარგი უნდა სცდილობდეს ასახოს ეს ბრძოლა ნეპმანის და კულაკის წინააღმდეგ, ბიუროკრატის წინააღმდეგ. ბრძოლა ახალი ცხოვრებისათვის, სოციალიზმის საქმისათვის.

როცა ჩვენ ვლაპარაკობთ მემარჯვენე, ბურჟუაზიულ საფრთხეზე, ამას ადგილი აქვს ლიტერატურაშიაც. საჭიროა თვალყური ვადევნოთ ამას. აქ პროლეტარული მწერლების ორგანიზაციები ფხიზლად უნდა იდგნენ სადარაჯოზე და საბჭოთა მწერლების კავშირში ჰეგემონის როლი აუცილებლად უნდა ეკუთვნოდეთ პროლეტარულ მწერლებს. ეს ამოცანა სავსებით ნათელი და გარკვეულია. ის, რაც აქ კეთდება დღეს, მართლაც უდიდესი საქმეა.

აი, სწორედ ამიტომ, ამხანაგებო, ვამთავრებ რა ჩემს მისასალმებელ სიტყვას, მინდა ამიერ-კავკასიის საოლქო კომიტეტისა და საქართველოს ცეკას სახელით გამოვთქვა რწმენა, რომ ის კულტურული კავშირი, რომელიც დღეს იქმნება მთელ ამიერ-კავკასიის მწერლებსა და ხელოვნების მუშაკებს შორის, საფუძვლად დაედება ამ-კავკასიის კულტურული ძალების შემდგომ ძმურ ინტერნაციონალურ გაერთიანებას. იგი (ეს კავშირი) ასახავს ჩვენი ცხოვრების შენებას, ასახავს იმ გიგანტურ მუშაობას, რომელიც სწარმოებს ჩვენს საბჭოთა კავშირში, და ამით ხელს შეუწყობს ჩვენ საქმეს, პროლეტარული რევოლუციის გამარჯვების საქმეს, ლენინის საქმეს. აი, რატომ მინდა დღეს ვსთქვა: გაუმარჯოს ამიერ-კავკასიის მწერლების გაერთიანებას კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით! გაუმარჯოს პროლეტარულ რევოლუციას მთელს მსოფლიოში! (ტაში. ინტერნაციონალი).

გ. ლუარსაბიძე

სალიტერატურო საკითხებზე

პირველი წერილი

ა) ლიტერატურული ბიუროკრატიზმის წინააღმდეგ და თვითკრიტიკის ფართოდ გაშლისათვის

იონა ვაკელი უსათუოდ მნიშვნელოვანი პროლეტარული მწერალია, სოციალისტური ინდუსტრიის გულწრფელი ლირიკოსი და რევოლუციონური ბრძოლების ღირსეული რომანტიკოსი, რომლის ძლიერი პოეტური ფაქტები უსათუოდ მტკიცედ შევა მეოცე საუკუნის მწერლობის ანთოლოგიაში. მაგრამ ვაკელს აკლია პროლეტარულ-კლასიური გამობრძმედილობა, განსაკუთრებით 25-26 წლებიდან დაწყებული. პოეტი განწყობილებათა ხაზით ნიადაგ მერყეობს.

ვაკელის იდეოლოგიური მერყეობა ხაზგასმულია, ვინაიდან მისი სოციალურ-იდეოლოგიური მიდრეკილებანი უკვე გარკვეული პროცესის სახეს იღებენ, რაც პოეტზე კლასიურად მოპირდაპირე სოციალური ფენების იდეური გავლენის შედეგია, აქედან კი, — პროლეტარული მწერლების რიგებში წვრილ-ბურჟუაზიული გავლენის შემოტანის შესაძლებლობის შტანგი.

ჩვენ ამ არასასიამოვნო მოვლენას (როგორც ყოველთვის) არ დავფარავთ, ნაკლთა მიჩქმალვა, ლიტერატურული ბიუროკრატიზმი, საუწყებო ოპტიმიზმი იქნებოდა და შემარიგებლობის ყველაზე საძაგელი ფორმა, რასთანაც ენერჯიული ბრძოლა ისევე საზოგადოებრივად აუცილებელია, როგორც მაღალი კვალიფიკაციის ლიტერატურული პროდუქციისათვის ბრძოლა.

ჩვენ ვაფასებთ ამხ. ვაკელს; მაგრამ გაცილებით უფრო მეტად გვიყვარს პროლეტარული მწერლობა! ჩვენ არ დავუთმობთ არავის, მიუხედავად პიროვნებებისა, მოპოებულ იდეოლოგიურ-სალიტერატურო პოზიციებს! ჩვენ ვიბრძვი ამ პოზიციების გაფართოებისათვის და არა მათი დათმობისათვის!

ჩვენ ვიბრძვით ქართული მწერლობის მემარჯვენე ფრთის წინააღმდეგ მისი „უიდეობის“, ანტიპროლეტარულობის და მეწინააღმდეგობის გამო; მთელი ჩვენი ლიტერატურული სინიღისით ვებრძვით მწერლობაში „კერძო“ ემოციებს, მსოფლშეგრძნობითს განურჩევლობას და მასთან შემრიგებელ დამოკიდებულებას. მაგრამ ამავე დროს არ ვასუსტებთ ბრძოლას საკუთარ რიგებში მავნე მოვლენების წინააღმდეგ, ჩამოთვლილი მოვლენების წინააღმდეგ ბრძოლა კი, უფრო მეტ საზოგადოებრივი კონტროლის ხაზით უნდა წარიმართოს.

დიდი ხანი არაა მას შემდეგ, რაც სახელგამმა ვაკელის ლექსების წიგნი გამოცა. სრული შეგნებით ვაცხადებთ, რომ ავტორს მოცემულ კრებულში სერიოზული გადახრები (ნაციონალისტური, პესიმისტური, ობივატელური) აქვს. დიდი ბრძოლების და სოციალისტური აღმშენებლობის გენერალურ ხაზს შორდება და ელეგიური ლიღინით ობივატელური მყუდროების ჩიხისაკენ მიიმართება და, საერთოდ, „ქართველ მწერალს“ უსწორდება.

ვაკელი ნაწილობრივ იდეოლოგიურად დაქანებულია, საჭიროა მისი შემოქმედების წმენდა, მაგრამ აღნიშნული ზომა მის იდეოლოგიურ მობრუნებას ბევრს არას უშველის, თუ თვითონ არ მოჰყიდა ხელი თავის თავს და არ შექმნა პირობები იდეური გაჯანსაღებისათვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მიუხედავად იმისა, რომ ვაკელი უნარიანი პოეტია, ის დაშორდება მებრძოლ პროლეტარულ მწერლობას, მაგრამ რომელი თავზე ხელაღებული იტყვის, რომ მის ჯავახიშვილი ძალზე უნიჭო მწერალია!

ვაკელის ინდუსტრიალური ლექსები სოციალისტურ აღმშენებლობასა და კლასიურ ბრძოლებზე საერთოდ გამართლებულია, მაგრამ ტექსტში ყრუდ გაშლილია. ერთი მხრით, ეროვნული სევდა, ნაციონალური წარსულის ობიექტიური რომანტიზაცია, მეორე მხრით— „ფილოსოფიური“ დაცემულობა (იხ. „ლექსი მეგობრებისადმი“) და იდილიური მოტივები (ციკლი: „სოფელი“), რაც ბასრი კლასიური მსოფლმხედველობის, პროლეტარული მსოფლშეგრძნობის უქონლობით და რევოლუციის მამოძრავებელ ძალებში ნაწილობრივი გაუკვევლობით აიხსნება.

სასიამოვნო მოვლენაა, როდესაც პოეტი საბჭოების რუსეთში გამგზავრების დღეებში ხედავს (!) „დონეცს“, გრძნობს სოციალისტური მშენებლობის პათოსს და რიტმს, რომ:

„მოსკოვის ქუჩებში ჰვაც კი უკანასკნელი
 იტკირება ამაყად მებრძოლ ჯარისკაცებით“.

მაგრამ ყოველმხრივ გაუმართლებელია, როდესაც პოეტი ეროვნულ ელფეის ჰქმნის „ლამაზმთებიან“ საქართველოდან ბოლშევიკურ რუსეთში გამგზავრების გამო:

„დავშორდი მხარეს, საყვარელს და ლამაზმთებიანს.

უკვე არ ვხედავ ლამაზ მხარეს ამაჟმთებიანს“.

გვეგონია, „რიგორიზმი“ არაფერ შუაშია, თუ ვიტყვი, რომ ვაკელის პოეტური პროდუქციის ფორმალური ხარისხიც რამდენიმედ დაბალია.

ლოზუნგი „სწავლა კლასიკოსებისაგან“ არ ნიშნავს მათ იდეურ და ფორმალურ ტყვეობაში მოქცევას. მიმბაძველობა სწავლა არ არის! მოცემულ მომენტში ვაკელის შემოქმედება კლასიკური მაგალითია იმის, თუ როგორ არ უნდა „სწავლა კლასიკოსებისაგან“. ვაკელის ლექსი „მეგობრებისადმი“ პირდაპირი მიბაძვაა პუშკინის, ესენინის დამღერებით და ინტონაციებით შეკრული. (მაგ. „შენ კი, შავთვალა ბოშა ქალო, დაუკარ ისე“...); ფაქტები: „ლექსი ტფილისზე“, „გასწი, ჩემო მეეტლევ“ და სხ. დაწერილია ბარათაშვილის ძლიერი მიბაძვით. მაგრამ ყველაზე უფრო დამაფიქრებელია ის მდგომარეობა, რომ ჩვენი პოეტი ზოგიერთი თანამედროვე პოეტებისაგანაც არის ფორმალურად დავალებული.

რას გვეუბნება აღნიშნული ლიტერატურული დაუშვებლობა და მავნებლობა? უპირველესად ყოვლისა იმას, რომ პროლეტარული მწერლების დიდი ნაწილისთვის „სწავლის საკითხი“ ჯერ კიდევ არ გადაქცეულა პრაქტიკულ, აქტუალურ ამოცანად; ეს ლოზუნგი — ჯერ კიდევ საკიოსკო ფრაზაა! პროლეტარული მწერლების ნაწილი სრულიად არ მუშაობს პროლეტარული სტილის შექმნისათვის და რუტინის, უმცირესი წინააღმდეგობის გზით არჩევს „სელას“, რაც შრომითი მოვლენა არ არის.

თ ვ ი თ მ ო ქ მ ე დ ე ბ ი ს გ ა შ ლ ა ა სა ქ ი რ ო და ა რ ა ბ რ მ ა მი მ ბ ა ძ ვ ე ლ ო ბ ა და „ს ა ქ მ ო ს ნ ო ბ ა“.

ბ) სოციალისტური აღმშენებლობის, ეროვნული კულტურის და ნაციონალისტური ტენდენციების შესახებ

ეროვნული წარსულის იდეალიზაცია და ამ წარსულის მარქსისტული შესწავლა — სხვადასხვა რიგის მოვლენებია. ისმება ანბანური საკითხი: რა თვალით უნდა უცქერდეს პროლეტარული მწერა-

ლი ისტორიულ წარსულს? ყოველ მათგანს შესწავლილი უნდა პქონდეს კლასთა ბრძოლის ისტორია, კერძოდ თავისი ხალხის ისტორიული წარსული და, რაც მთავარია, კრიტიკულად უნდა მიუღწეოდღევანდლამდე არსებულ ისტორიულ დოკუმენტებს.

როგორც ვ. ვაგანიანი წერდა, პატარა ხალხების ისტორიამ ჩვენამდე იმათი გადმოცემით მოაღწია, რომელთა პროფესიასაც თავად-აზნაურობის და ეკლესიის მსახურთა ვითომდა ბრწყინვალე საქმიანობაზე მოსყიდული მღერა შეადგენდა. მაშასადამე, პროლეტარული მწერლები არ უნდა სწერდენ წარსულზე მოსყიდული ისტორიკოსების „ისტორიების“ მიხედვით, როგორც ამას ვაკელი — „მეფე და პოეტ“-ში ჩაღის.

ჩვენ არ უარყოფთ საბჭოთა პირობებში ე.წ. ეროვნულ კულტურას. პირიქით, ჩვენი პარტია და ხელისუფლება ხელს უწყობს მის განვითარებას, მაგრამ ეროვნული კულტურა ჩვენთვის თვით მიზანი არაა. ეროვნული კულტურა ნაციონალიზმი არაა და არც ეროვნული ჩამორჩენილობა და კარჩაკეტილობა, არამედ — კულტურული მშენებლობა ნაციონალურ რესპუბლიკებში, სოციალისტური თავისი შინაარსით და „ადგილობრივი“ ფორმით.

პროლეტარული საზოგადოებრივობა არ დაუშვებს, რომ ეროვნული კულტურის“ საფარით შოვინისტურმა და პატრიოტულმა ინტელიგენციამ ნაციონალისტური საქმის კეთება მოისურვოს, ამის ნიშნები კი არსებობს, რასაც მთელი ძალ-ღონით უნდა ვებრძოლოთ და რასაც ამხ. მიხ. კახიანი სათანადოდ გაუსვა ხაზი აზერბეიჯანის, სომხეთისა და საქართველოს საბჭოთა მწერლების ინტერნაციონალურ სხდომაზე წარმოთქმულ სიტყვაში.

როდესაც ვებრძვით მებრძოლ ნაციონალიზმს და ეროვნული კულტურის გაგების შეგნებულ დამახინჯებას და რომელიმე პოეტს კი დაიწყებს „პოეტურ წევს“ იმაზე, რომ ქართველს მზისფერი სისხლი აქვს, თურქს — ყვითელი ან სომეხს — სპილენძისფერი და იმერის, რომელსაც თვითონ ეკუთვნის, ისტორიულ და რასიულ განსაკუთრებულობაზე დაიწყებს ლაყბობას, ეს „ეროვნული კულტურა“ კი არაა, არამედ, რბილად რომ გამოვსთქვათ, ანტიპროლეტარული მოღვაწეობა.

სამწუხარო მოვლენაა, როდესაც პროლეტარული პოეტიც, თუნდაც ნაწილობრივ, ანალოგიურ განწყობილებათა წყებას იძლევა:

„და ამ დღილში შორს გაექანე,
სამშობლო მხარე, სისხლიან დაღით, (? ლ.)
შენ ხარ უკვდავი ბრძოლის ქვეყანა,
სამყაროს გულზე გაშლილი ბაღი.“

ვიყავით ძველი ტომის და ჯიშის,
მაგრამ მომავალ ახალ ეპოქებს
ჩვენ არასოდეს არ ვუცქერთ შიშით,
ჩვენ ამ ბრძოლებშიც არ გვახვს მეტოქე-
და ყველა აქ ვართ დღეს მოგროვილი...
ქართული სისხლი თვით მზის ფერია,
და ამ სისხლითვე დაგვიწერია
დრო შაზე: ქება მოგროვილი" (იხ. „საქართველო“).

ვაკელი წერს ოდას ზაქესზე. ზემო ავკალის ელექტროსადგური
ჩვენთვის „სოციალიზმის მუსიკის“ ერთ-ერთი მტკიცე საფუძველია.
პოეტისათვის კი:

„და ჩვენი ერის სადიდებელად
ტივების ადგილს იჭერს ფოლადი“.

მაგრამ: „წივლენ დღენი და გული სამიწე
ქების მაგიერად მიგიძღვნის წყრომას,
რადგან ტფილისის კრიალა ცაზე,
სად ეხლა ფრინავს გვრიტი და გნოლი,
შენი მოვარდნის შემდეგ ამ ეთერს
შემურავს შავად ქარხნების ბოლი“...

თუმცა „დარდები გულს სევდას უშენს,
არ ვშიშობ მაინც იმედიანი,
რადგან ზაქესის ელვარე გულში
მე საქართველოს ვხედავ მზიანად“.

როგორც ხედავთ, ვაკელი უმღერის საქართველოს ელექტრო-
ფიკაციას, ინდუსტრიალიზაციას საზოგადოდ, მაგრამ პოეტი „ზა-
ქესს“ არსებული საზოგადოების სოციალიზმისაკენ წამყვან საშუა-
ლებად კი არა სთვლის, არამედ საქართველოს ეროვნული სიძლიე-
რის გამომხატველად. მაშინ რაღას „ვედავებოდით“ შოვინისტ გამ-
სახურდიას, რომელმაც პროლეტარული ელექტროსადგური, „გა-
ნახლებული ივერიის ბასტიონად“ მონათლა!?

ბ) დაცემულობა და ყოველგვარი სულიერი ჩავარდნა ჩვენი
კლასიური მტარია

ვაკელის შემოქმედებას შინაგანი სევდა ახასიათებს, მისი ლექ-
სების ერთი წყება ფარული მელანქოლიითაა გამთბარი და მათში
დაცემულობის ნოტები ისმის. საკმარისია წაიკითხოთ ლექსები:
„ბოლნისის გზაზე“, „ლექსი მეგობრებისადმი“, „წერილი ძროხას“,
„გუშინ ისე მიხაროდა“ და სხვა, რომ ამაში დარწმუნდეთ.

„გუშინ ისე მიხაროდა“ ძალზე პესიმისტური ლექსია. მართალია, მოცემული ლექსი 1920 წელსაა დაწერილი, მაგრამ ის ავტორს კრებულში არ უნდა შეეტანა.

ანალოგიური ადგილი ბევრია, ამ ლექსში:

„მიწაზე კი დასეირნობს სიკვდილი და კუბო.
 აღარ ვიცი, ამის შემდეგ სად წამიყვანს ბედი!
 სკვნება გული აღარ ეურავს ტბაზე თეთრი გედი“...
 და ა. შ.

ვაკელი, პროლეტარული მწერლისათვის დაუშვებელი ტონით მიმართავს „თავის შეგობრებს“:

„ეს ლაც ეს ცრემლი, მეგობრებო, გვასცვლებს ცხარე,
 ვსვამთ, ძმებო, ღვინოს, ვსვამთ განწირულ ამოვებით;
 ვეძახით ხალისს, ვეძებთ ძმობას განმარტოებით,
 რომ სადმე მაინც ერთი კუთხე ვიპოვოთ წყნარი.
 მაგრამ არც ძმობა და არც ოდნავ ხალისი ტკბილი
 არ ჩანს არსაით ცხოვრებიდან გამომდინარე“.
 (იხ. „ლექსი შეგობრებისადმი“).

როგორ მოგწონს, ამხანაგო მკითხველო, „ცხოვრებაზე გოდება?“ რასაკვირველია, არ მოგეწონება ჩვენთან ერთად ეს ცრემლები, მლა-
 შე ცრემლში ამოვლებული დაცემულობის განწყობილება! რა აქვს
 გოდების პოეზიას პროლეტარულ მწერლობასთან; სოციალიზმის მშე-
 ნებელ კლასის მწერლობასთან საერთო? არაფერი.

პირდაპირ განსაკვიფრებელია, როგორ უნდა იყოს განთავისუფ-
 ლებული პროლეტარული პოეტი კლასიურ შეგნებისა და ვალდე-
 ბულებისაგან, რომ „ცრემლები აფრქვიოს“!

დ) პოეტური ციხანშიჩინა — ალკოვოლია, ალკოვოლიზმი —
 სოციალური უზადურებაა!

„სუველაფერი რომ მივატოვო,
 შენს დავიწყებას ვერ შესძლებს გული

რადღა დავმალო, კოლხეთის მთვარე,
 მინდა, რომ იყო მუდმივად ჩემი!“....

ი. ვაკელი.

ასეთი „სტილის“ და მიზანდასახულობის პოეტური ფაქტები სა-
 გრძობლადაა გაბნეული ვაკელის შემოქმედებაში. საკმარისია ზე-
 რეულად გადაიკითხოთ ვაკელის მსუბუქი ჟანრის ეროტიული ლექსე-

ბი, რომ აღწვოთღეთ! იმ დროს, როდესაც ჩვენი კლუბების ესტრადებიდან იღვენება სტანდარტული უმსგავსოება (ბოშური რომანსები) და „კომერციული ხალტურა“ („ბალერინას“ მოდუნებულნი ზორცის სექსუალური რხევა), ის უკანა კარით პოეზიაში „ქურდულად“ იპარება. რასაკვირველია, „ემოციანოლოგის“ დროში!

რომანსების კულტურა გადასულია, პროლეტარული სალიტერატურო კრიტიკა ყოველთვის დაუზოგველად ებრძოდა პოეზიაში ბანტშებმული გიტარების დიქტატურას, ამხელდა „სავიტარო ლექსების“ ობივატელურ ბუნებას და ანტიპროლეტარულ შინაარსს.

პოეტური ციგანშინის გამოცოცხლებულ ელემენტებს მთელი ლიტერატურული სიმკაცრით უნდა ვებრძოლოთ, არ უნდა მივცეთ ამ „ტკბილი მღერის“ სოციალურ კვირტებს გაშლის შესაძლებლობა.

დასაფიქრებელია, როდესაც პროლეტარულ პოეტს მეშჩანური სიყვარულის მინორული ლირიკა, მოსიყვარულე „გულების“ ეროტიული აშლილობა პრინციპის სიმადლემდე აჰყავს. ეროტიული ლექსების ციკლში ქალი ვაკელისათვის უპირველეს ყოვლისა, საზოგადოებრივი ადამიანი კი არაა, არამედ ეროტიული ლელვის საგანი! ჩვენდა სამწუხაროდ, ვაკელი „ქალის საკითხში“ მერზლიაკოვის სტილის ახალგაზრდებთან შედარებითაც კი — რეტროგრადია. აი ზოგიერთი ნიმუშიც:

1. „ნეტავ ბეწვი იყო ჩემ ყურთბალიშის,
ან მიხაკი მაინც, რომ გენოსავდე მარად,
შენი გულის პირი და თვალები გიშრის
სულში მეშლემოდეს მსუბუქ ვალამქარად“...
(იხ. „ნეტავ ბეწვი იყო!“)

2. ვხედავ, თარს უკრავ, ჩემო კეთილო,
რალა დროსია ლხენა და თარი,
გული მოჰკალი და ეხლა გინდა,
რომ გამაცოცხლო დიდი ხნის მკვდარი.
რალა დროსია, ჩემო კეთილო,
რალა დროსია ლამაზი ხალი,
შენი მზეც მოკვდა და ჩემი მოვარც,
ალარც ერთია ეხლა ცოცხალი“.
(იხ. „ვერ დაგივიწყებ“)

3. „მე რომ გული მოგაბარე,
რად დამიჭერ, ტურჟავ, მწარედ?
ვბერდებით და ეს დროც გაბზის,
სევდის დღენი უკან მოგვდევს.“

ნუთუ ჩემო, მღელვარ გრძნობებს,
ძლიერად რომ კრთოდენ წინად,
დაივსენ და დაინავლენ, —
სამუდამოდ მივიძინათ?
უთოვნია მთა და ბარი,
ეხლაც თოვს და ეხლაც ბარდნის,
ტყვილა ცდილობ, ვერ უშველი
ღრმად უფსკრულში გადავარდნისს*.
(იხ. „უთოვნია მთა და ბარი“)

რომანსების ციკლი მთლიანად გაწარსულებულია. მართალია, მოცემულ ციკლში ერთად ერთი ლექსი: „გამოთხოვების სამძიმარი“, რომელიც კ. ლორთქიფანიძის მიერ დამუშავებულ თემაზეა აგებული და ნაწილობრივ მოლჩანოვის „ცნობილი“ განწყობილებითაა დაწერილი.

პარალელი: „ვინც დაიღალა, მას აქვს უფლება მდინარის პირად რომ მოისვენოს. მე ამ მშვიდსა და ელვარე ცის ქვეშ მინდა ალერსი და სიყვარული“ (ივ. მოლჩანოვ)
„მაგრამ როდესაც გრიგალი ჩადგა, და ცა სხვაგვარად გადაისურა, შენ ჩამოშორდი, როდესაც დალილს მყურდრო ბინა და ალერსი მსურდა (ი. ვაკელი)

იდეოლოგიურად საგრძნობლად გამართლებულია, მაგრამ მწერალმა კოლმეურნეობის მხატვრული მოცემა რომ განიზრახოს, ტურგენევის „აზნაურთა ბუდე“ არ უნდა გამოუვიდეს!

თბილად მიმართავს პროლეტარული პოეტი „საყვარელ“ ქალს! ქალს — საზოგადოებრივ ადამიანს? კომკავშირელ ქალს? ან იქნება რომელიმე თემსაბჭოს თავმჯდომარე ქალს? რაკაკვირველია, არა! ესენი ხომ „მიმზიდველნი“ არ არიან! ვაკელი უმღერის მეშინ ქალს — „კოლხეთის მთვარეს“, რომლის „ნასროლი ღიმილი“ პოეტის გრძნობებს „მტრედევით უვლის“. თურმე, ნუ იტყვივით, „ლამაზ ქალს“ გედური გამოხედვა აქვს და „ფერი მიუგავს დაწმენდილ ღვინოს, ბროლის ჭიქაში მდგომიარესა“. პოეტი ემუდარება ამ ქალს მიენდოს მას, ვინაიდან, სულერთთა, „ეს ქვეყანა აზრად დასამტვრევი ქურია“.*)

*) ცნობილია, რომ მწერლის ლექსიკონი მისი სოციალურ-ფსიქოლოგიური ბუნების გარკვევის ერთ-ერთი საშუალებაა.

ვაკელი უმღერის არა საზოგადოებრივ ადამიანს, არამედ ღოგინის დამატებას! ასე არ ვარგა, ამხ. პოეტო, ამით კეთდება ის საქმე, რაც აფერხებს მკითხველი მასების ფსიქოლოგიური რეგონსტრუქციის რთულ პროცესს.

ჩვენ ამას ვწერთ თვითკრიტიკის პლანით და ტკივილით, ვინაიდან საყურადღებო პროლეტარული პოეტი ვაკელი თავის კრებულში ასეთი იდეური და შემოქმედებითი ფიზიონომიით წარმოგვიდგა.

ადვილი შესაძლებელია ვაკელის ეროტიული ლექსების ციკლი გასაბჭოებამდე დაწერილი, როგორც პ. სამსონიძის პესიმისტური და ეროტიული რიგის ლექსები, მაგრამ ეს ხომ არაფერს სცვლის არსებითად? მით უარესი პროლეტარული მწერლისათვის!

ყოველ შემთხვევაში, ეს „სიყვარულის“ ლექსები არ უნდა შეეტანა ავტორს თავის კრებულში, ვინაიდან არავითარი საზოგადოებრივი და ლიტერატურული ღირებულება არა აქვს პროლეტარული საზოგადოებრივობისათვის ობივატელური ჭაობის ამღერებას.

ამხანაგო მკითხველო!

ჩვენი წერილი ისე კი არ უნდა გაიგო, თითქოს ვაკელი სალიტერატურო პასპორტითაა პროლეტარული პოეტი! პირიქით, ვაკელი ერთ-ერთი საგრძნობლად ძლიერი და უნარიანი პროლეტარული მწერალია.

როგორც ზემოდაც აღვნიშნეთ, წერილი აშენებულია თვითკრიტიკის პლანით: ჩვენ შევებეთ პოეტის შემოქმედების მხოლოდ უარყოფით მხარეებს, წერილი ამიტომ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, პირობით „ცალმხრივიცაა“, მაგრამ ჩვენ მიერ აღნიშნული სერიოზული დეფექტები იჩრდილება იმ საზოგადოებრივად სასარგებლო და დადებითი მხარეებით, რომელიც იონა ვაკელის შემოქმედებას საერთოდ ახასიათებს.

ჩვენ გვჯერა, რომ ამხ. ვაკელი შეგნებულად შეხვდება ჩვენს მითითებებს და ამით მომავალში თავს დაიზღვევს სერიოზული შეცდომების განმეორებისაგან.

შენიშვნები შემოკმედებით საკითხებზე

1928 წელი, ქართული პროლეტარული პოეზიისთვის, მიუხედავად უკვე საკმაოდ დაწინაურებულ პოეტების დუმილისა, — უმთავრესად, სწორედ ამ დუმილით არის საყურადღებო. ეს მტკივნეული შეჩერება — ძველ მეთოდებით მუშაობის შეუძლებლობის და ახლის ძიების ნაწილობრივი შეგნებით ხასიათდება. ბ. ბელინსკი ამბობდა, რომ ბევრობიდან სიჭაბუკეში გადასვლის პერიოდებს ყოველთვის სასოწარკვეთილება ახლავსო. ამ დაჭაბუკების წინა პერიოდში, ახალი მოძრაობა, უკვე აღარ იჩენს ძველათ მისთვის დამახასიათებელ (და ალბათ აუცილებელს — დავსძენთ ჩვენ) უკიდურესობებს. მაგალითად, ამბობს ბელინსკი, ასეთ დროს ახალ მოძრაობის წარმომადგენლებს აღარ ახასიათებთ ხბოს აღფრთოვანება ყოველივე ახლის მიმართ, მხოლოდ იმიტომ, რომ ის ახალია: ან ასეთივე ბრმა სიძულვილი ყოველივე ძველის მიმართ, მხოლოდ იმისთვის, რომ ის ძველია.

ჩვენი პროლეტარული ლიტერატურული მოძრაობისთვისაც ეხლა დამახასიათებელია მოზარდი ორგანიზმის ბავშობიდან სიჭაბუკეში გადასვლის განწყობილებანი. რუსეთში ფორმალისტმა ვ. შკლოვსკიმ „ჰამბურგის ანგარიშის მოთხოვნისებზე“ წამოაყენა, რომლის მიხედვით ყველა ლიტერატურული ძალების, განურჩევლად მათი მიმარჯულებისა, ხელახალი გადაფასება უნდა მოხდეს. ჩვენ რა თქმა უნდა ასეთ „უპარტიო“ საქმის მომხრენი არა ვართ და ჰამბურგის ცირკში ამ შეჯიბრზე რომ წავიდეთ, საჭიდაო რგოლში შესვლისას ტანსაცმელს ე. ი. ჩვენ სოციალურ არსს — ვერ მოვიცილებთ, როგორც ამას ვ. შკლოვსკი მოითხოვს. პროლეტარული ლიტერატურა სწორედ ამ „ტანსაცმელით“ იბრძვის და ჰამბურგის ანგარიშებს მემარჯვენე მიმართულებებს კლასთა ბრძოლას საჯარო ასპარეზზე უმართავს. „ჰამბურგის ანგარიში“ მხოლოდ ერთი კლასის მწერლობის შიგნით შეიძლება, რადგან მაშინ მართლაც ერთი საზოგადოება იქნება გამარჯვების სისწორის შესათვალად. არ შეიძლება სხვადასხვა სის-

ტემის მოქიდავეთა (მაგალითად ფრანგული და კავკასიური ქიდაობა) ერთმანეთის წინააღმდეგ დაპირისპირებით, მათი ძალები განთმის ლიტერატურაში, პირველ რიგში. სხვადასხვა „სისტემების“ სწარმოებს და ამ სისტემების შიგნით კი აუცილებელი და საჭიროცაა „ჰამბურგის ანგარიში“. რათა ამ შეჯიბრების შემდეგ გამობრძმედილი „მოქიდავენი“ მოწინააღმდეგე სისტემის „გოლიათებს“ დაეუპირისპიროთ.

ერთი სიტყვით, ჩვენ საჭიროდ ვსთვლით პროლეტარულ ლიტერატურის ბოლშევიკურ წმენდას. და, რა თქმა უნდა, აქ „სასოწარკვეთილება“ იქნება, რადგან ეს წმენდა, ბავშობიდან სიჭაბუკეში ძნელად გარდასასვლელ რამოდენიმე წლების განმავლობაში უნდა ხდებოდეს. 1927 წლის მიმოხილვაში, ჩვენ უკვე ვაღიარეთ ამ გარდამავალი, ზრდის პერიოდის შემოქმედებითი (და არა საერთო იდეური) ხასიათის კრიზისის რამდენიმეთ არსებობა. ეს იყო ის „სასოწარკვეთილება“, რომელზედაც ბელინსკი მიგვიითხებოდა. მიუხედავად ჩვენი დებულების ასეთი ხასიათისა, ზოგიერთმა ეს აღიარება შემოქმედებითი კრიზისისა, ერთი მხრივ, საერთოდ პროლეტარული მწერლობის წინააღმდეგ სალაშქროთ გამოიყენეს, მეორე მხრივ კი პანიკორობაში გვამტყუნებდნენ. პირველნიც და მეორენიც არ ღებულობენ მხედველობაში იმას, რომ ჩვენი დებულების გამოსავალი წერტილი იყო ზრდის და არა დაცემის კრიზისის აღნიშვნა.

ოპტიმისტური პერსპექტივა მომავალზე, მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეგვიძლია შევადგინოთ, როცა ფაქტებს კი, არ დაეფარავთ, არამედ მის მიზეზებს ავხსნით (რა რიგ სამწუხარო არ უნდა იყოს ეს ფაქტები). სჯობია დროზე ვსთქვათ, რომ ესა და ეს მწერალი აღარ წარმოადგენს, თავისი ეხლანდელ პროდუქციით, ლიტერატურულ ძალას. ერთი სიტყვით კრიტიკამ დროზე უნდა აღნიშნოს მწერლების ჩამორჩენა და ამით გზა გაუკაფოს ახალ თაობებს, რათა ამ ჩამორჩენილებმა. თავისი კონსერვატიზმის გამო ხელი არ შეუშალონ განვითარებას. მაგალითად, რუსეთში ძველ პროლეტარულ მწერლებიდან გასტეევმა მეტი ჭკუა გამოიჩინა, როცა მწერლობაში ამოიწურა და სხვა მუშაობაზე გადავიდა, ვიდრე იმათ ვინც „განაგრძო“ და გაიყინა (ალექსანდროვსკი, და სხვა). ან იმათ ვინც განაგრძო, ვერ შეიგრძნო ახალი ამოცანები, გაიყინა რევოლუციის მიერ განვლილ საფეხურზე და თავისი ძველი სამოქალაქო ომის განწყობილებები დაგვიანებულ რომანტიულ გადამღერების გამო თანდათან რეაქციის ბანაკში გადავიდნენ (კირილოვი, გერასიმოვი). ლიტერატურის განვითარებას თავისი დიალექტიური კანონი აქვს; განსაკუთრებული ნიჭი

და ხელახალი ძირფესვიანი გარდაქმნა არის საჭირო, რომ ერთი თაობის მწერალმა შემდეგი თაობის და ახალი ამოცანების წარმოშობის შემდეგ აქტუალობა შეინარჩუნოს. მთელი ლიტერატურის ისტორია ათ-ათ, მაქსიმალურად თუთხმეტ-თუთხმეტ წლიან პერიოდებად არის დაყოფილი, და რა გინდ დიდი არ უნდა ყოფილიყო მწერალი, ის თავის თაობას იშვიათად თუ გადაეზრდებოდა. ახალ საქმეს ახალი ადამიანები უნდა. მწერლის უმთავრესად ათი წლის მუშაობით ამოიწურება მისი ცოდნისა და შთაბეჭდილების მარაგი. რუსეთში პუშკინის ოცდაათიანი წლების პერიოდია ცნობლი, შემდეგ ბელინსკის—ორმოციანი, შემდეგ ჩერნიშევსკი-დობროლიუბოვ ნეკროსოვის ათწლელი, კიდევ უფრო შემდეგ ესპენსკის და სხვა. ასევე იყო ჩვენში: ალ. ქავკავაძის და ნ. ბარათაშვილის ათწლელი, ი. ქავკავაძის და ა. წერეთლის ათწლელი, მესამოციანეთა პერიოდი, მერე ხალხოსნების ათწლელი, დემოკრატების და სხვა. ერთი კლასის ლიტერატურის შიგნიდან არის თაობების ცვლა და პერიოდები, რადგან ყოველი ახალი საუბურე საზოგადოებრივ განვითარებისა, ახალ ლიტერატურულ მოთხოვნილებებს აყენებს. პროლეტარულ მწერლობაში „თაობები“ მალე იცვლება, რადგან ამ კლასის ლიტერატურა ჯერ აღმამიწველი და ახალგაზრდაა. ახალგაზრდა პროლეტარული ლიტერატორების უმრავლესობა ჯერ ვერ უძღებს ახალ მოთხოვნილებებს და თუ დიდი კლასიკები 20 წლიან პერიოდებს, ტოლსტოი კი უფრო დიდსაც აერთიანებს — ჩვენთან მალ-მალე იცვლებიან და ერთი (ახალი ძალების მომარაგების) მხრივ ეს კარგიც არის. ამიტომ არის, რომ ჩვენ ასე დიდ ყურადღებას ვაქცევთ „თაობების“ ცვლას. აქ პატარა შეცდომაც კი მომაკვდინებელია.

კრიტიკა და თვითკრიტიკა

გ. გორბაჩოვი სამართლიანად აღნიშნავდა, რომ მხატვრულ მწერლობაში პროლეტარიატის საწინააღმდეგო მიმართულებანი ხშირად საკუთარ ბურჟუაზიულ იდეოლოგიას იმდენად არ ანმტკიცებენ, რამდენადაც პროლეტარულ იდეოლოგიის ძირის განთხრას ცდილობენ. („Не столько утверждают буржуазную идеологию, сколько подтачивают пролетарскую“, კრებული — „Голоса против“). „შიგნიდან ციხის გატეხის“ პოლიტიკა საუკეთესო გზაა მტრის დამარცხებისა და როცა პროლეტარულ მწერლებს შორის ვხედავთ მტრის გავლენას — მით უფრო უნდა ვებრძოლოთ მას. თვითკრიტიკაც ამაში მდგომარეობს. თვითკრიტიკა სწორედ თავისი ნაკლოვა-

ნებობის და არა მტრის ნაკლოვანებობის კრიტიკაა. ჩვენ არ მიგვიჩნია სწორად, როდესაც საბჭოთა სისტემის შიგნით არსებულ კლასიურ მტრის წინააღმდეგ ბრძოლას თვითკრიტიკას უწოდებენ. ეს თვითკრიტიკა კი არა, არამედ მტრის კრიტიკა და კლასობრივი ბრძოლაა. თუ ჩვენ სისტემაში აღმოჩენილ კლასიურად ჩვენთვის საწინააღმდეგო მოვლენასთან ბრძოლას თვითკრიტიკას ვუწოდებთ, მაშინ გამოდის ისე, თითქოს ეს კლასიურათ საწინააღმდეგო ტენდენციები ჩვენი ბუნებრივი კუთვნილებაა და ამიტომ მათგან გაწმენდა მხოლოდ თვითკრიტიკაა. როცა ჩვენ ქართველი მწერლების მემარჯვენე ფრონტს ვებრძვიტ — ეს ჩვენი მტრის მტრული კრიტიკაა. როცა რომელიმე პროლეტარულ მწერალს მემარჯვენე შეცდომებისთვის თავს ვესხმით — ეს თვითკრიტიკაა, აუცილებელი იმისათვის, რათა მისი დამღუპველი შეცდომები სხვების მიერ განმეორებულ არ იქნეს, რათა პროლეტარულ მწერლობამ, რაც შეიძლება ნაკლებად დაკარგოს თავისი პროლეტარული მწერლები ისე, როგორც რუსეთში სავსებით დაკარგა ი. უტკინი და სხვები. ჩვენი ბრძოლა ზოგიერთი პროლეტარული მწერლის „აშკარა მემარჯვენე ოპორტუნისტულ“ გადახრის წინააღმდეგ პროლეტარულ მწერლების შიგნით თვითკრიტიკის არსებობით აიხსნება, ისე როგორც პარტიის შიგნით მემარჯვენე გადახრის წინააღმდეგ ბრძოლა — თვითკრიტიკაა. არავის, პროლეტარულ მწერლობის არც ერთ მტერს, ამით არაფერი მოემატება, რაც არ უნდა ამტკიცონ, თითქმის ჩვენ წრეში მემარჯვენეთა აღმოჩენით საქმე იღუპებოდეს. პირიქით: თვითკრიტიკა მოძრაობის გაჯანსაღებას და არა დასუსტებას მოასწავებს.

რატომ გვაძვს სუსტი პროზა?

თანამედროვე ქართულ პროლეტარულ ლიტერატურაში პოეზია ბატონობს. ყოველივე ახალ ლიტერატურულ ეპოქაში, უმთავრესად პოეზიით იწყება დიდი გზების დახვერვა. ამ მხრივ პოეზია მხოლოდ ერთგვარი ნიადაგის მოსინჯვაა. მოსინჯვა: ესტეტიური ატმოსფერის, მკითხველთა მხატვრულ ინტერესების ლიტერატურის საერთო გზების, თემების, საერთო განწყობილებების და სხვა. თუ პროლეტარული მწერლობა სუსტია, პროზით, ეს მხოლოდ და მხოლოდ მის ახალგაზრდობაზე და არა ავადმყოფობაზე ლაპარაკობს.

ბელეტრისტიკისთვის საჭიროა: დიდი ხნის გამოცდილება, „ტრადიცია“, შთაბეჭდილებების დიდი მარაგი და უკვე შემუშავებული გემოვნება. ძველ ლიტერატურას იმიტომ აქვს ძლიერი პრეზანსა, რომ მას უკვე ბევრი გაუვლია წარსულში და დღევანდელ პროზით მუშაობა არის წარსულის ერთგვარი მხატვრული მოგონება. ახალგაზრდა პროლეტარულ ლიტერატურას და კერძოდ ხნოვანებითაც ახალგაზრდა პროლეტარულ მწერლებს, ასეთი წარსული არ მოეპოვება. თანდათან დაჭაბუტება პროლეტარულ მწერლობისა გამოიწვევს პროზის ზრდას და ამის სათანადო ნიშნებიც უკვე არის, თუმცა ის, რაც ეხლა კეთდება ამ სფეროში, ჯერ მხოლოდ სუსტი ცდებია. მართალია, პროზის არ ქონება ჯერ კიდევ პროლეტარულ მწერლობის დამარცხებას არ ნიშნავს, მაგრამ ასეთი მდგომარეობის დიდხანს გაგრძელება—უკვე დიდ საშიშროებას წარმოადგენს. პროლეტარული მკითხველი საბოლოოდ პროზით უნდა იქნას დაპყრობილი. გვეყოფა პოეტური დაზვერვა, საჭიროა გადავიდეთ პროზაულ შეტევებზე!

პლაგიატის წინააღმდეგ!

ჩვენ ერთხელ ასეთი აზრი გამოვსთქვით: ორიგინალობის მანია მავნებელია და სისულელე იქნებოდა ადამიანი არ ჩამჯდარიყო ავტომობილში, მხოლოდ იმიტომ, რომ იგი მისი მოგონილი არ არის. მაგრამ გამოგონი ავტომობილისა, მაინც გამოგონათ და მომხმარებელი მაინც მომხმარებლად რჩება. ის მწერალი, რომელიც ყოველთვის სულ სხვის „ავტომობილში“ ჯდება, მომხმარებელი (ე. ი. მკითხველი) და არა გამოგონი (ე. ი. მწერალი) არის.

პლაგიატის საკითხი სერიოზული საკითხია და მხოლოდ მწერლების მხილება არ კმარა. გამოდის ისე, თითქოს, საქართველოში მწერლებს შეუძლიათ თვითონ არ იშრომონ იდეებზე და ლექსების დამუშავებაზე და კომპილიაცია-პლაგიატის საშვალებით „სახელი გაითქვან“. ეს სენი ლიტერატურულ აზროვნებას სრულ მოსპობით ემუქრება. დაუშვებელია ისეთი მდგომარეობა, როდესაც ერთი მწერალი მთელი თავისი არსებით ერთ პატარა, მაგრამ მნიშვნელოვან წერილმანზე მუშაობს ან ახალ საქმეს წამოიწყებს— მეორე უსინდისოთ დაეპატრონება, გააბანალებს და გაათახსირებს ამ წამოწყებას.

ილ. ჭავჭავაძემ ასეთ მოვლენას „თვითაზროვნების“ უქონლობა დაარქვა. მართლაც: თუ ლიტერატურაში პლაგიატმა მოიკიდა ფეხი—

ეს უკვე უბრალო „სისხლის სამართლის“ საქმე კი აღარ არის, არამედ დამოუკიდებელი აზროვნების და საკუთარი ინიციატივით კულტურული საქმის დაწყების ყოველმხრივ დახლუნგებას მოახსენებს ამიტომ სასტიკი ბრძოლა უნდა ვაწარმოოთ ყოველგვარ პლაგიატის წინააღმდეგ.

თემატიური კრიზისის შესახებ

1928 წელი, პროლეტარულ მწერლების უმრავლესობისათვის თემატიური კრიზისით აღინიშნა. ტყუილია თითქოს თანამედროვე ცხოვრება, თავისი უფერულობის გამო თემას ვერ იძლევა. პირიქით! უახლესი თემები ბევრია, მაგრამ ჩვენმა მწერალმა ჯერ არ იცის, როგორ დაიწყოს. ბევრი უმთავრესად სდუმს, ზოგიერთები ნაწილობრივ იწყებენ ახალ სფეროებში გადასვლას, მაგრამ ფრთხილად და იდეურ მოუმზადებლობისა. უახლესი თემებისათვის და ახალი პერიოდისთვის შესაფერისი ენარის უქონლობის გამო მარცხდებიან, მხოლოდ უფრო ახალ კადრებიდან გამოსულთა ერთეულებმა, თავისი ლიტერატურული სითამამისა, იდეური სიმტკიცისა და თემატიური სიძლიერის გამო შესძლო სიძნელეების ნაწილობრივი გადალახვა.

თემატიური კრიზისი კი, უმრავლესობისთვის ისევ გრძელდება უახლეს თემებს ვერ პოულობენ ან და თუ წააწყდებიან მხოლოდ საერთო ხაზებში, საერთო ფრაზებში, განყენებულად, საქემატიურად, რიტორიულად, ე. ი. არა მხატვრულად და პოლიტიკურად არა აქტუალურად სწერენ.

პროლეტარული მწერლები ჩამორჩენ პოლიტიკას! საკუროა პარტიამ რაიმე კამპანია დაიწყოს, რომ მხოლოდ მერე, თეზისების ან ცირკულარის გამოქვეყნების შემდეგ, მწერლებმა „შეამჩნიოს“ ის მოვლენა, რომელზედაც პარტია მიუთითებს. მაგრამ პარტიული დოკუმენტების ანალიზი უმთავრესად უკვე მომხდარ ან, ჩასახულ პროცესებს ეხება და სად არიან პროლეტარული მწერლები, მანამ სანამ პარტია მიუთითებს მოგვეცემს, რატომ დროზე ვერ ამჩნევენ მიმდინარე პროცესებს? ვიღამაც სთქვა, რომ კიროშონის პიესა „რელსები გუგუნებენ“-ში შახტინელების მომწიფება წინასწარ არისო გამომკლავებული, მანამ სანამ შახტაში ბოროტმოქმედება აღმოჩნდებოდა. მაგრამ განა ჩვენ ლიტერატურაში ასეთი დასწრება ხშირია?! სამწუხარო არა და არა! ამ „დასწრებას“ ე. ი. წარმოდგენას იმისას, თუ რა შეიძლება მოხდეს მომავალში და

რა უნდა მოხდეს, ცოდნას იმისას თუ რა გვინდა და ამ „რა გვინდას“ თვალსაზრისით მოვლენების შეფასებას, სინამდვილეში მხოლოდ ცალკე ნიშნებად მოცემული სასურველი მოვლენების გამოყენება და მათ პროპაგანდას—ჩვენ ერთ დროს გმირული ანუ რომანტიული რეალიზმი დავარქვით. მომავლის რომანტიკა, გმირული „ამაღლება“ არსებულ ნაკლოვანებებზე, სასტიკი ბრძოლა ამ ნაკლოვანებების წინააღმდეგ. პრაქტიკული იდეალიზმაცია სოციალისტურად დადებითისა—აი ის, რაც პროლეტარული მწერლისთვის არის საჭირო. არ არის ამ მხრივ საშიში სიტყვა „ოცნება“, ლენინი არ გაუბოძდა მას, ამ „ოცნებისთვის“ კი, ვიმეორებთ პროლეტარულ მწერლისთვის დიდი პოლიტიკურ-საზოგადოებრივი წინდგომაა საჭირო. ამიტომ დროული იქნება, მაგალითად, ასეთი ლოზუნგის წამოყენება და განხორციელება: უკან პოლიტიკისკენ! მართალია, პოლიტიკამ, რომლის საშუალებით ეხლა თავისუფლად მოქმედებს მოწინავე კლასი—გამოსტაცა აქტუალობის დიდი ნაწილი მხატვრულ მწერლობას, მაგრამ ყოფა-ცხოვრების გარდაქმნისთვის ბრძოლის არენა, ახალ ადამიანის ფორმაციის ამოცანა და საერთოდ კულტურული რევოლუციის ფრონტი—აი ის, დიდი და სერიოზული სფეროები, რომელიც დარჩა მხატვრულ მწერლობას და ამ სფეროებში საქართველოს პროლეტარულ მწერლობას მეტისმეტად ცოტა გაუკეთებია. პოლიტიკური აქტუალობა პროლეტარული მწერლობისა, ნიშნავს ზემოთ დასახელებულ სამ მთავარ ამოცანის შეგნებას და მათ კლასიურად გადაჭრას.

საპიროსა თუ არა „უპარტიო თემები“?

პროლეტარულ მწერლობაში თემური კრიზისის ერთ-ერთი დამამტკიცებელია ეგრეთ წ. „უპარტიო თემებისადმი“ ლტოლვა და ზედმეტი ადამიანის შესახებ დაწერილ ნაწარმოებთა სიმრავლე. მწერლის მსოფლმხედველობას პირველ რიგში განსაზღვრავს ის, თუ როგორ (ე. ი. რა იდეური საზომით) და არა რაზე (რა თემაზე) სწერს იგი. მაგრამ ჩვენის აზრით, ეს არ არის მწერლის პოზიციის ერთად-ერთი განმსაზღვრელი. უეჭველად დიდი მნიშვნელობა აქვს იმასაც, თუ რაზე, რა თემაზე ე. ი. მოვლენების, ცხოვრების ან აზროვნების რომელ სფეროს შესახებაა მწერალი დაინტერესებული. ყოველი ახალ კლასის ლიტერატურულ მიმდინარეობას პრობლემების გან-

საზღვრულ ჯგუფზე მახვილის დასმა ახასიათებს. მაგალითად: ფეოდალურ ლიტერატურას რაინდობის, გმირობის, გმირობის პრობლემები და მისი შესაფერისი თემები, ბურჟუაზიულს, ინდივიდუალიზმის პრობლემები და ამ პრობლემების შესაფერი თემები. ამიტომ ჩვენ არ მიგვაჩნია სავსებით სწორად, თითქოს მხოლოდ საკითხებისადმი მიდგომით ხასიათდება მწერალი.

სრულიად სამართლიანად აღნიშნავდენ „Голоса против“-ში, რომ ეხლა არავის აღარ აინტერესებს მაგ. ღმერთის, სიმართლის და სხვა პრობლემები. „На литературном посту“-ს № 20-21-ში კი ასეთ აზრს ხედებით: „Поэт имеет право толковать все события человеческой истории“ და აქვე გროსმან-როშინი აცხადებს, რომ ყოველმა პროლეტარულმა მწერალმა უნდა უპასუხოს საკითხს: „რა არის ადამიანი“?.. როგორც ჟურნალიდან ზემოდ მოყვანილი ციტატა, ისე გროსმან-როშინის აზრი ჩვენ შემცდარათ მიგვაჩნია. საქმე ის არის, რომ პროლეტარულ მწერლების მთავარი თემატიური მასალა სოციალოგიურია და არავითარ შემთხვევაში „ფილოსოფიისა“ და არც ისტორიზმის სფეროში არ მდებარეობს. მართლაც დიდი, უკვე იდეური ხასიათის შეცდომა არ იქნებოდა, რომ პროლეტარულმა მწერალმა ღმერთის პრობლემაზე მოთხრობების წერა დაიწყოს, ან თემაზე რა არის ადამიანი, ან კიდევ განყენებულად იმის შესახებ, თუ რა არის სიყვარული საერთოდ. ესთეტიკა საერთოდ და ა. შ. ბრძოლის დროს მხოლოდ თავისი რაზმის მოლაღატეს თუ შეუძლია ვარსკვლავთ შრიცხვლობა დაიწყოს. ასევე კლასიური ლალატია, როცა პროლეტარული მწერალი მთავარ მებრძოლ საზოგადოებრივ თემებიდან და პრობლემებიდან მხოლოდ განყენებულ „ფილოსოფიურ“ თემებზე ან სხვა კლასების ყოფა-ცხოვრების პრობლემებზე გადაუხვევს.

ბურჟუაზიულმა მწერლებმა იცოდენ თემატიკის საკითხის მთელი სერიოზულობა. მათ შემოქმედების მთავარ თემად თავისი კლასის ყოფა-ცხოვრება. იდეები და ბრძოლა მიაჩნდათ. მათი კლასის ყოფა, მათ მთელ საზოგადოების არსებობის ცენტრად ქონდათ აღიარებული, ეს ყოფა მიაჩნდათ ყოველივეს მამოძრავებელ ფაქტორად და ამით თავის კლასს ისტორიის „პირველ პლანზე“ აყენებდენ. სხვა კლასების ყოფას კი. — მეორე ხარისხოვანი ადგილი ქონდა დათმობილი, რადგან მათი აზრით „ძარღვი“ მთელი ქვეყნისა, ის კლასია,

რომელსაც ისინი ეკუთვნიან. ამიტომ მათ შემოქმედებაში სხვა კლასების თემა მეორე ხარისხოვან და საკუთარი კლასის ყოფა-ცხოვრებასთან და მოკიდებულ ადგილს იჭერდა.

პროლეტარული პოეტი კ. ლორთქიფანიძე კი სწერდა, რომ ის ყოველივეზე, ყველაფერზე სწერს და ყველასთვის კი არასოდეს. კარგი, რომ ეს მეორე ფრაზა დააყოლა, თორემ საშინლად „უპარტიო“ შეხედულებებს მივიღებდით.

მართლაც წარმოვიდგინოთ, რომ პროლეტარულ მწერლების ნაწერებში სხვა კლასების ყოფა-ცხოვრების თემატიკას პირველი ადგილი უჭირავს. დაუშვად, რომ პროლეტარულმა მწერლებმა, ყველას შესახებ დაიწყონ წერა, მაგრამ რა რიგ პროლეტარულად არ სწეროს მწერალმა, თემატიკური ინტერესის ასეთი გადანაცვლება, თავის თავად უკვე იდეური შეცდომა იქნება, რადგან ამით პროლეტარული მწერალი იმას ამტკიცებს თითქოს ცხოვრების ყველაზე საინტერესო და აქტუალური მოვლენა, სწორედ მოწინააღმდეგე კლასების და არა საკუთარ კლასს ყოფა-ცხოვრება არის.

წარმოვიდგინოთ აგრეთვე ისეთი გარემოება, როცა პროლეტარული მწერლების უმრავლესობა ე. წ. „უპარტიო“, საკაცობრიო თემებზე დაიწყებს წერას. დავუშვათ დაიწყეს იმ ფილოსოფიურ პრობლემების მხატვრული განხილვა, რომელსაც „რა არის ადამიანი“-ს პრობლემა ჰქვია? მაშინ ჩვენ მივიღებთ პროლეტარულ მწერლების იდეური დევერტირობის პრეცედენტს, რადგან ასეთ განყენებულ, ჩვენს ეპოქისთვის სრულიად გარკვეულ, „ფილოსოფიურ“ და „ფსიქოლოგიურ“ თემებზე წერით, პროლეტარული მწერალი ჩამოსცილდება კლასობრივ ბრძოლის გზასა და ინტერესებს, ჩამოსწყდება საზოგადოებრივობას, გაპასიურდება პოლიტიკურად და არსებითად მოწინააღმდეგე კლასის მწერლობას დაუტოვებს საჯიროთოდ თანამედროვე საზოგადოებრივად აქტუალურ თემებს.

ამრიგად თემატიკური ინტერესი ყოველი მწერლისა მისი იდეური პოზიციით განისაზღვრება. მაგალითად, როცა პროლეტარული მწერალი სხვა თემებთან შედარებით არაპროპორციონალურად მეტ ყურადღებას აქცევს ნაციონალურ საკითხს, ამ ზედმეტი ადამიანის პრობლემას ეს უკვე შეცდომაა. პირველი თემის მწერალი გადაჭარბებულ მნიშვნელობას აძლევს ნაციონალურ საკითხს, მეორე კი — ჩვენ საზოგადოებრივობაში ზედმეტ ადამიანებს დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს.

და თუ ზემოდ წამოყენებული თვალსაზრისით შევუდგებით საქართველოს პროლეტარულ მწერლობას, ჩვენ დავინახავთ, რომ კვლავი ლაფერი თავის რიგზე სრულებითაც არ არის. ბევრი რევოლუციური ზედმეტი ადამიანის თემატიკით და ისიც ამ ზედმეტადმი მხოლოდ თვითკრიტიკული მიდგომით ხასიათდებოდა (კ. ლორთქიფანიძე „ხავსი“, „ფოტოგრაფი“, მისი 1928 წლის ლექსები: „ჩვენი დროის გმირები“, „მეზობელი“, „მუხის ტახტი“ და სხვ.), სხვები მეტის-მეტად ნაციონალური საკითხით იყვნენ გატაცებული. (კ. კალაძე, ერთ დროს ალ. მაშაშვილი), ზოგიც კიდევ რალაც განყენებული „მეგობრობის“ (ი. ვაკელი), „სიკვდილ-სიკოცხლის“ და სიყვარულის პრობლემებზე (კ. ბობოხიძე თავისი ლირიკით და ლექსით „სასაფლაოზე“) სწერდნენ. ასეთი თემატიური ინტერესების გადანაცვლება, ვიმეორებთ. თემატიურ კრიზისის მაჩვენებელია და ამასთანავე იდეურ შეცდომა-საც შეიცავს.

მუშური თემატიკის საკითხები

განსაკუთრებით სუსტია პროლეტარული მწერლობის თემატიკა მუშათა ყოფა-ცხოვრების მოცემის მხრივ. თუ რუსეთს ამ მხრივ მოეპოვება ბევრი რამ („ცემენტი“ — გლადკოვის, „ახალი მუშები“ — ჟიგას, „მინიატიურები“ — ბეზიმენსკის, „მცხოვრებნი ფაბრიკის ეზოში“ — ილინისა, „რაბლეს ფაბრიკა“ — ჩუმანდრინისა და სხვ.) ჩვენ ამ მხრივ მხოლოდ პირველ ნაბიჯებს ვდგამთ და ისიც საერთო დეკლარატიურ ლექსებით. ლექსებით ამ თემის ამოწურვა შეუძლებელია, თუმცა ლექსებშიაც საგრძნობი არაფერი გაკეთებულა (თუ კ. კალაძის „მუშების საუბარს“ და ფ. ნაროუშვილის „შოფერს“ არ მივიღებთ მხედველობაში).

როგორც პროლეტარული მწერლების თემატიური კრიზისის, საზოგადოებრივ პოლიტიკური არააქტუალობის, პრობლემების დასმის სიმცირის. ისე საკითხებისადმი ზერელე მიდგომის მიზეზი არავითარ შემთხვევაში პროლეტარიატის საერთო მდგომარეობიდან არ გამომდინარეობს. მიზეზთა მიზეზი პროლეტარული მწერლების პროლეტარულ საზოგადოებრივობიდან ნაწილობრივ ჩამოწყვეტაში, პროლე-

ტარულ მწერლებს ყოფა-ცხოვრების კულტურულ კარჩაკეტილობაში, მათი (მწერლების) ნაწილის წარსულის (ნაწილობრივ აწმყანს) წვრილ ბუჩქეუაზიულობაში და მწერლის ფესიის ინტელიგენტურობაში მდგომარეობს.

თემა არ აქვს მწერალს, მაშინ, როცა ის თავის საზოგადოებრივობის ყოფა-ცხოვრების განვითარებას ჩამორჩება. იდეურად სუსტია პროლეტარული მწერალი, როცა იმპულსს ახალი იდეისთვის თვით საზოგადოებრივი ცხოვრებიდან უშუალოდ არ ღებულობს (არ კმარა იმპულსი მიღებული თვით ლიტერატურიდან ან პრესიდან), სიღრმე აკლია მწერალს, როცა ყოველმხრივ არ იცნობს თავის თანამედროვეობას. საზოგადოებრივი პრობლემების წამოყენებაც არსებული, კონკრეტული ყოფის ყოველ მხრივ ცოდნას და სერიოზულ პოლიტიკურ-იდეურ მომზადებას საჭიროებს.

რამდენად უფრო კონკრეტულია თავის შემოქმედებაში მწერალი, იმდენად იგი უფრო კლასიურია, რადგან, კონკრეტულ ფაქტზე უფრო ამკარავდება იდეურობა მწერლისა. ამიტომ, რომ პროლეტარული მწერლები რამდენად უფრო პასიური არიან საზოგადოებრივად, რამდენადაც არა კონკრეტულნი შემოქმედებაში. გავიხსენოთ რუსეთის („კუზნიცა“-ს პერიოდის პროლეტარული მწერლები, რომლებიც პირდაპირ „საშინელი“, „რკინეული“ და „პლანეტარული“ კომუნარები იყვნენ მაშინ. როცა „ობში-ობში“) ე. ი. საერთო განყენებულ თემებზე სწერდნენ და რეაქციონერებად გამოიყურებიან ეხლა, როცა საჭიროა კონკრეტულად, კონკრეტულ ფაქტებზე და „პროზაულ“ საქმეებზე ბოლშევიკობის ჩვენება.

საერთოდ „რევოლიუციონერი“ ეხლა ვინ არ არის?! საერთო ლირიკულ სიმპატეებს სოციალიზმის მიმართ ეხლა ვინ არ იჩენს?!... „საქმე ის არის“ კონკრეტული ფაქტები კონკრეტული იდეებითურთ მოგვცენ. მეცნიერულად შემოწმებული, რეალური ყოფითი მოვლენების და საერთო კლასიური პრინციპების ჰარმონიული შეთანხმებით, კონკრეტული მოვლენების ტიპიზაციის და ტიპიური კონკრეტულობით უნდა გაიყოლიოს და დაიპყროს მწერალმა მკითხველი. ამ მხრივ ჯერ ჩვენ სუსტი ვართ, ყოველივე ის, რაც გაკეთდა მხოლოდ დაზვერვა და „პროლემათოს“ მიერ წამოყენებული საერთო დიდი ამოცანების რეალიზაცია მხოლოდ მომავალშია, რად-

გან ჩვენმა პროლეტარულმა მწერლებმა ჯერ ვერ მოახერხეს, თავის თავში აქტიური საზოგადოებრივი მუშაკი და პროფესიონალი მწერალი შეეთავსებინათ. ამ შეთავსებით მთელი პროლეტარული მწერლობის ბედი წყდება. ზოგიერთებმა თითქოს უკვე შეიგნო ეს. ეხლა მწერლებიდან ბევრი სცნობს ცხოვრებიდან ჩამოშორების მთელ საშიშროებას. „ახალ ხალხოსნობაზედაც“ ვლაპარაკობთ. მაგრამ უბრალო ლიბერალური ტიტინია და მეტი არაფერი, იქ სადაც სიტყვები საქმედ არ იქცევა. რომ ცხოვრება საუკეთესო მასწავლებელია მწერლისთვის — ეს მგონი მალე შეგნებულ იქნება, მაგრამ არ ვპარა მხოლოდ შეგნება და ლაპარაკი... მაქსიმ გორკის მაგალითი საუკეთესო გაკვეთილია, რომელიც ასე დიდ მწერლად ცხოვრების ღრმა ცოდნამ და მხოლოდ ამის შემდეგ ლიტერატურის თანდათანმა შესწავლამ გახადა. პროლეტარული მწერალი არ შეიძლება პროლეტარული ყოფის ორგანიზატორი იყოს, თუ თვით ამ ყოფის შუა გულში არ ტრიალებ და სანიმუშო მოქალაქე არ ხარ.

როგორ იჩვენება ახალი ფორმა

„На литературном посту“-ს № 20-21 სწერდენ: „...Мы все больше внимания уделяем проблеме специфически творческого, а не литературно-политического порядка. Это то новое, что принес 1928 г. пролетарской литературе“. „წმინდა შემოქმედებითი საკითხების“ მიმდინარე პოლიტიკურ-ლიტერატურულ საკითხებიდან ასეთი გამოყოფის ტენდენციები ჩვენშიაც არის. მაგრამ ერთი კრიტიკოსისა არ იყვეს, ფორმა მიღებული რეალური ცხოვრების მხატვრული ათვისების შედეგათ — ერთია და სულ სხვაა — ლიტერატურული ფორმა-ტექნიკა არსებული ცალკე სფეროდ. 1) ჩვენ მხრივ უნდა და-

1) მ. გრიგორიევა „На литер. посту“-ს ერთერთმა თანამშრომელმა, ამ ფურხალის № 18-ში ასე გამოსთქვა ეს აზრი: „...Необходимо отличить форму как метод отбора и конструирования в образ элементов действительности, и от формы, как совокупности технических приемов. Смысл первой формы заключается в том, что художник свою социально-классовую мысль познает не отвлеченно, но как бы существующей в конкретных знаках жизни. Очевидно, что эта форма не только не должна отрываться от содержания, если под содержанием понимать идеологию, но и не может фактически оторваться. Всякое изменение в структуре образа знаменует собою изменение идеологии. Если Плеханов утверждал с одной стороны, что форма и содержание неразрывны, а с другой, что в некоторые периоды истории искусства гармоническое соотношение между формой и содержанием нарушается, то очевидно, во втором случае в понятие формы и содержания он вкладывал несколько иное значение, чем в первом: во втором случае он мыслил форму, как форму техническую.“

ესძინოთ: პირველი, ე. ი. მხატვრული ფორმა, რომელიც შემუშავდება მწერლის მიერ ცხოვრების უშუალო ათვისებისას — დინამიურია, ხოლო მეორე, მხატვრული ტენიკა, რომელიც ამ უშუალო ათვისებისას — დინამიურია, ხოლო მეორე, მხატვრული ტენიკა, რომელიც ამ უშუალო ათვისების გარეშე იქნება — სტატიურია და პედანტიური.

ახალი მხატვრული სტილის შექმნა შემდეგი გზით სწარმოებს: ახალი კლასის ან ამ კლასის რომელიმე ფენის ახალი მხატვრული იდეოლოგია ხშირად ჯერ კიდევ ძველი ფორმებით გამოდიან. მაგრამ შემდეგ განვითარებაში, როდესაც ამ ახალ მიმართულებას მწერლები უშუალოდ ათვისებენ ცხოვრებას და დასძლევენ ძველ ლიტერატურულ შტამს, ახალი საზოგადოებრივი იდეებისა და ახალი საზოგადოებრივი ცხოვრების ზეგავლენით მუშავდება ახალი მხატვრული სტილი, ძველისაგან რადიკალურად განსხვავებული! მწერლის უშუალო კავშირი მიმდინარე საზოგადოებრივ ცხოვრებასთან, ახალ მხატვრულ ფორმების წარმოშობას უფრო იწვევს, ვიდრე ცხოვრებიდან ჩამოწყვეტილი — ლიტერატურული „სწავლა“.

რამდენადაც საშიში არ უნდა იყოს ის გადახრა, როდესაც ძველი ლიტერატურულ კულტურის წინაშე უკრიტიკოთ ქედს იხრიან. აქვე მაინც უნდა აღვნიშნოთ მეორე, როგორც ამხ. კოსტროვი სამართლიანად ამბობს, ეხლა ნაკლებად საშიში გადახრის შესახებ. „სწავლა“. კერძოდ კი ლიტერატურული ტენიკის დაძლევა, მართალია. უმთავრესი ამოცანა არ არის პროლეტარული მწერლისთვის, მაგრამ წინასწარი აუცილებელი პირობაა საერთოდ მწერლის სახელის დამსახურებისთვის. ვისაც ეს „სწავლა“ არ უნდა, ის აუცილებლად დაიღუპება. ეს არის აუცილებელი ისე, როგორც ანბანის ცოდნა. კულტურულ ცხოვრებაში შესვლისთვის. მაგრამ არ არის საკმარი, რადგან მხოლოდ ანბანის ცოდნით არავითარ ახალ საქმის გაკეთება არ შეიძლება. საერთოდ კი „ანბანის სწავლის“ პროცესი ძველი კულტურისადმი დიდი კლასიური უნდობლობის (სკეპციის) გრძნობით უნდა იქნეს წარმოებული. მხოლოდ „სწავლა“ — პედანტობაა, მხოლოდ ცხოვრების ცოდნა და ლიტერატურული კვალიფიკაციის უქონლობა — უკულტურობა, ახალი იდეოლოგიისთვის შესაფერ მხატვრულ ფორმის არქონობა — ცალმხრივობა, ხოლო ცდა მარტო ძველი ფორმების, თუგინდ რადიკალური „გარდაქმნით“, ახლის შექმნისა — რეფორმატორობა და არა რევოლუციონერობა.

ბ ა. ყველაზე მაღლა მწერლისთვის დგას და უნდა იდგეს კლასის ინტერესები. შემდეგ აუცილებელია — ცხოვრების ყოველმხრივი განვითარება და მიმდევრო-ლიტერატურულ ტენიკის შესწავლა. ცხოვრების განვითარება თავის მხრივ კი, ლიტერატურულ ტენიკასაც სრულიად გარდაქმნის. წინეთ, ჩვენ ვასაბუთებდით, რომ, მაგალითად რევოლიუციონური-სამხედრო ყოფის ზეგავლენით შეიძლება წარმოიშვეს და ზოგიერთებმა უკვე სინჯეს კიდევ (სელვინსკი) ახალ სამხედრო სისწრაფით აღსაესე მხატვრული ფორმა და სამხედრო ლაკონიურობით და ელასტიურობით გარდაქმნილი ლიტერატურული ტენიკა. აქვე ვასახლებდით, რომ პროლეტარულ საუბარს შეუძლიან წარმოშვას ახალი ფორმა და პოლიტიკური მოხსენებების თანამედროვე ცხოვრებაში სიჭარბემ კი ამ მოხსენებების სტილის მხატვრული იმიტაცია. ორივე ჩვენი დებულება შემდეგ ცხოვრებამ სავსებით გაამართლა. მეორე მხრივ: სასტიკად მარცხდებიან მწერლები, რომელნიც ჩვენს ცხოვრებას მხოლოდ უკვე არსებულ ლიტერატურიდან მიღებულ ფორმების საშუალებით უდგებიან. მაგალითად რუსეთში სასტიკად დამარცხდენ: იმპრესიონისტი ვ. ივანოვი („Гибель железной“) და ფორმალისტი ბაბელი („Конармия“), რომელნიც უკვე დაბერებულ კლასების მიერ შექმნილ ლიტერატურულ ფორმებიდან და არა აღმომავალ კლასისა და ახალ ცხოვრების მიერ მოცემულ მხატვრულ შესაძლებლობებიდან გამოდიოდენ. როგორც დ. ფურმანოვი („Чапаев“). ბაბელის მიერ „ზევით“ (ლიტერატურაში) გამოგონილი ხერხების თანამედროვე ცხოვრებაზე გადატანამ სინამდვილის დამახინჯება გამოიწვია. ვ. ივანოვის მიერ ლიტერატურულ შტამპით სამოქალაქო ომისადმი მიდგომას კი — ამ ომის სურათის სრული გასანტიმენტალეება მოჰყვა.

ამ რიგად: პროლეტარული მწერლები ისეთი, როგორც იდეურ, ისე თემატიურ და ფორმალურ სისუსტიდან გამოსვლის საშუალება საზოგადოებრივ ცხოვრებასთან უშუალოდ დაკავშირებაში მდგომარეობს. სელვინსკი სამართლიანად ამბობს:

„Невозможно творить без анетита к жизни
 Отношение к миру — вещь без которой поэт:
 Не смеет коснуться ни одной лирической темы.“

სწორედ ამ დებულების სრული შეგნება (და არა მარტო შეგნება) უზრუნველყოფს პროლეტარულ მწერალს. საზოგადოებრივ ცხოვრებასთან უშუალო კავშირი მხატვრული იდეების დიდი მარაგის დაგროვებას იწვევს. ამავე კავშირის შედეგად ახალი „სა-

ხეების“ ესე იგი ახალ მხატვრულ ფორმების სხვადასხვა ელემენტების დაგროვება ხდება ალ. ბეზიმენსკიმ ერთ თავის წიგნს „Как пахнет жизнь“ მშვენიერი სახელია! ყოველი მწერლისთვის, განსაკუთრებით პროლეტარულისთვის მთავარი საქმეა იცოდეს, თუ „როგორი გემო“ აქვს ცხოვრებას. ცხოვრების გამახვილებული ყნოსვა და პირდაპირ მგლისებურ ნიჭით „ისტორიის ნაბიჯების მოსმენა“ — აი ეს არის მთავარი მწერლობაში.

მუშათა მკითხველთან ზემოაღნიშნულ მისვლის წინააღმდეგ!

საქართველოს პროლეტარული მწერლობის კიდევ ერთერთი დიდი ნაკლი პროლეტარულ მკითხველთან უშუალო კავშირის უქონლობაში მდგომარეობს. ჩვენ იმ კავშირზე არ ვლაპარაკობთ, რომელიც მწერლების მუშათა აუდიტორიის წინაშე გამოსვლაში მდგომარეობს — ეს მხოლოდ მწარმოებლის და მომთხოვნის „ბაზარზე“ შეხვედრაა. მაგრამ პროლეტარული მწერალი გაურკვეველ „ბაზრისთვის“ არ უნდა მუშაობდეს. ანარქიული უგეგმობა და ბაზარი ბურჟუაზიამ მოიტანა ლიტერატურაში, პროლეტარიატის დამახასიათებელი თვისება კი სოციალისტურ გეგმიანობაში მდგომარეობს. მწერალმა წინასწარ, საკუთარ მკითხველთან შეხვედრამდე უნდა იცოდეს მისი გემოვნება, შესაძლებლობანი, ინტერესი და სხვა. ამ რიგად საკითხი, აქაც, ისევ და ისევ, მწერლის თავის კლასთან კავშირის პრობლემას უბრუნდება. თუ მწერალმა თავისი კლასის ყოფაცხოვრება იცის, მაშინ მისთვის თავისი მკითხველის ინტერესებიც და ათვისებითი შესაძლებლობანიც ცნობილია. რაიც ნათელყოფს იმ სოციალურ დაკვეთის ხასიათს, რასაც ჩვენი მწერალი ხშირად არა იმ ფენებიდან და წყაროებიდანღებულა, რომლისგანაც საჭიროა.

წინეთ, როცა პროლეტარული მწერალი პროლეტარულ მკითხველს ვერ გრძნობდა, იძულებული იყო „სივრცის გარეშე“ ეწერა, რასაც აბსტრაქტიულობა, ე. ი. მკითხველის სრული იგნორაცია მოჰყვებოდა. თავის მხრივ პროლეტარული საზოგადოება ჯერ არ იყო დაინტერესებული მწერლით, ხშირად „უხეშადაც“ ღებულობდა მას, რასაც იდეურად უფრო სუსტი პროლეტარული მწერლები ლიტერატურის სფეროში, უფრო აქტიურ წვრილ-ბურჟუაზიულ მკითხველთა „თბილ“ კალთაში მოჰყავდა.

ეხლა პროლეტარული მკითხველი იზრდება! და თუ ამდენ ხანს ჩვენი მწერლობა პროლეტარულ იდეების მწერლობა იყო, ეხლა პროლეტარული მკითხველის მწერლობათ უნდა გავხედვს, ე. ი. იდეური საზომი ხელმძღვანელობასთან ერთად საჭიროა მკითხველის ხელმძღვანელობაც. წინეთ კლასიკოსები, მაგალითად პუშკინი, ერთი კაცის შესახებ, ან ერთი კაცისთვის სწერდა — ეს სალონური მიდგომა იყო. ის სწერდა ისე, რომ ამ „ერთს“ — ყველაფერი გაეგო და მიეღო. მაგრამ ის „ერთი“, რომლისგანაც „გადმოწერილი იყო გმირი“ (списывал), ან რომელსაც ეგზავნებოდა (მაგალითად ოდები მეგობრებისადმი) მაინც განსაზღვრულ წრისათვის დამახასიათებელი ერთეული იყო, ამიტომ თვით თემაც და დაწერის ფორმაც ამ წრისთვის ნაცნობი და გასაგები ხდებოდა. რა თქმა უნდა კუროიზი იქნებოდა, რომ „რჩეულებისთვის“ წერა მოვითხოვოთ. მაგრამ პროლეტარულ მწერლებს კონკრეტული ერთეული, რომლისთვისაც სწერენ, რეალურად უნდა ყავდეს წარმოდგენილი. პუშკინი თითქოს პირადათ ვიაზემსკისთვის წერის დროს, სხვა ვიაზემსკების ინტერესებსაც ლებულობდა მხედველობაში. პროლეტარული მწერალი მოწინავე პროლეტარულ მკითხველთაგან საშუალოზე უნდა იღებდეს ორიენტაციას და ეს საშუალო ერთეული ცოცხლად უნდა ჰყავდეს წარმოდგენილი. სამწუხაროდ, დღეს, ზოგიერთ პროლეტარულ მწერალს საშუალო კი არა, მოწინავე პროლეტარული მკითხველიც ვერ გებულობს. ეს „რჩეულებზე“ და „ზოგიერთებზე“ ორიენტაციის რეციდივია. პროლეტარულ მკითხველს ამდენ ხანს არ ესმოდა ჩვენი ნაწერები, სხვათა შორის იმიტომაც, რომ ის მოუმზადებელი იყო. ეხლა იგი გაიზარდა და მით უფრო დაჟინებით მოითხოვს მწერლისგან, რათა მისი ნაწერი გასაგები იყოს, რადგან სწორედ ეხლა სურს ნაწარმოების აზრს ბოლომდე ჩასწვდეს.

უდიდესი იდეებიც კი, მხატვრულ მწერლობის საშუალებით, შეიძლება საშუალო დონეს პროლეტარულ მკითხველისთვის მისაწვდომი გავხადოთ. პროლეტარული მწერლობის ამოცანა სწორეთ ასეთ „პოპულარიზაციაში“ და არა „მიუწვდომელობაში“ მდგომარეობს. მწერალი თავის მკითხველზე მაღლა უნდა იდგეს, მაგრამ ამ, მისი უპირატესი იდეების მკითხველში გადასაცემათ იგი ამთვისებელის თანასწორი და მისაწვდომი ხერხებით უნდა გამოდიოდეს.

ალექსანდრა სულაშა

ისევ განსახკომის მეთოდ-ბიუროსა და სასკოლო სახელმძღვანელოების შესახებ

სრულიათ გასაგებია თუ რად დგება პროლეტარული საზოგადოებრივობის წინაშე ფრიად აქტუალურად კულტურული რევოლუციის და კლასიური ბრძოლის გამწვავების მომენტში. საბჭოთა ახალგაზრდობის კომუნისტურად აღზრდის ამოცანები, სახალხო განათლების საკითხები.

უკანასკნელი ჩვენი იდეოლოგიური ფრონტის ერთი უმნიშვნელოვანესი და უდიდესი ამოცანათაგანია, ამიტომ ბრძოლას ახალგაზრდობისათვის და ამ ახალი სკოლისათვის, ქვეყნის ახალი სასიცოცხლო ძალებისათვის. სოციალისტური განვითარებისათვის საჭირო კადრებისათვის ბრძოლას ნიშნავს.

სკოლა ჩვენი ხვალისდელი დღის ბაზისია, სკოლა კლასიური აღზრდის საშვალეა უნდა იყოს.

ეს კი შეუძლებელია მტკიცე იდეოლოგიური ხელმძღვანელობის გარეშე. მტკიცე კლასიური პრინციპების გამომუშავების და ცხოვრებაში გატარების გარეშე. რადგან სკოლა ჯერ კიდევ იდეოლოგიური ბრძოლის ისეთი არეა, სადაც საკმაო ძალით თავს ინახავს ახალი ქვეყნის საწინააღმდეგო ტენდენცია, ტრადიცია და განწყობილება (კონსერვატიზმი, შოვინიზმი, ანტისემიტიზმი და სხვა), რაც თავისი მხრივ კლასიური მტრის ბრძოლის ერთგვარი გამოხატულებაა.

ძირითადი დაბრკოლება, რომელიც ეღობება ჩვენს უმაღლეს, დაბალ, საშუალო სასწავლებლებს წესიერი, კლასიური აღზრდის საქმეში, ესაა გარკვეული კომუნისტური ძალების, პედაგოგების სიმცირე.

უწიბილია, რომ ჩვენს სკოლებში არის პედაგოგების ისეთი ნაწილი, რომელსაც კომუნისტიზმის არაფერი სწამს. ამხ. ლენინი, რომელიც დიდ ყურადღებას აქცევდა სახალხო განათლების საქმეს, ასეთ ხალხს „კაპიტალის ლაქიებს“ და ახალგაზრდობის „გამრყენელებს“

უწოდებდა. და საბჭოთა ხელისუფლებისათვის სამარცხვინოთ თვლიდა. რომ პოლიტიკური ძალაუფლების აღების შემდეგ, ჩვენს ხელმწიფო სკოლებში და უმაღლეს სასწავლებლებში ძველი ბურჟუაზიული სწავლულები ახალგაზრდობას ძველ ბურჟუაზიულ ხლამს ასწავლიან, „тогда бы мы не переживали бы, того позора, что много лет спустя, после заваевания политической власти, пролетариатом в его пролетариата, государственных школах и университетах учат (верне развращают) молодеж старые буржуазные ученые старым буржуазным хламом.

ლენინი არ ხუმრობდა რასაკვირველია, როცა კლასიურ საზოგადოებაში მთელი რიგი საზოგადოებრივი მეცნიერების დარგები. კლასიური იდეოლოგიის, პარტიული იდეოლოგიის გამტარებელ საგნებათ მიიჩნდა.

აქედან ცხადია თუ რა დიდი მნიშვნელობა ეძლევა ახალგაზრდობის აღმზრდელ კადრების საკითხს. საბჭოთა ახალგაზრდობის წესიერი კომუნისტური აღზრდა მხოლოდ საბჭოთა ფორმაციის ადამიანებს შეუძლიათ, უდიდესი მნიშვნელობა ეძლევა სკოლისათვის გათვალისწინებულ და გამოიმუშავებულ სახელმძღვანელოების საკითხს.

„ცუდათ“ შედგენილ სახელმძღვანელოს შეუძლია პირველზე არა ნაკლები იდეოლოგიური მავნებლობის მოტანა და ახალგაზრდობის „გამათახსირებელი“ საქმის შესრულება. მიუხედავად ამისა ჩვენს სინამდვილეში ფართო ადგილი აქვს ასეთ მავნებლობას. ამ დარგში სამწუხაროა უსათუოდ ისიც, რომ სახელმძღვანელოების შემდგენელთა შორის კომუნისტების ფრიად მცირე რიცხვია, რომლის შემდეგ ვასაკვირი არ არის, რომ მრავალი სახელმძღვანელო იდეოლოგიურად მიუღებელი და „დაბნეული“ იყოს.

ამ „დაბნეული“ სახელმძღვანელოთა შორის, როგორც ბუნებრივია პირველი ადგილი საზოგადოებათ მეცნიერების სახელმძღვანელოებს უჭირავთ, სადაც, როგორც ცნობილია ადგილი აქვს მრავალ სამწუხარო კურიოზებს, მაგრამ არა უკეთესი მდგომარეობაა საბჭოთა სკოლებში მხატვრული ლიტერატურის სწავლის დარგში. აქ ხშირად ადგილი აქვს მრავალ უმსგავსოებას, უმთავრესად იმის გამო, რომ ამ საგნის მასწავლებელთა კადრები არა მარქსისტებია, ბევრ შემთხვევაში ყოფილი ადამიანები და მხატვრული ლიტერატურაც სკოლაში გაყალბებულია.

მაგრამ უფრო სამწუხარო ისაა, რომ თვით მთელ რიგ სახელმძღვანელოებში, მხატვრული მწერლობა, რომ მახინჯათაა გამოყე-

ნებული და ჩვენი სკოლის კლასიურად აღზრდის პრინციპებთან კუ-
დათ შეფარდებული.

აქ ადგილი აქვს ყოველგვარ ანტი-მხატვრულ უმზავსოებას, კონსერვატიზმს, თანამედროვე მიმდინარე ლიტერატურის და მათი საუკეთესო წარმომადგენლების მივიწყებას. ეკლექტიზმს კლასიკე-
ბისადმი ბრმა უკრიტიკო თავყანისცემას და სხვა, მაშინ, როცა სკო-
ლის ხელში მხატვრული მწერლობა კლასიური თვითგამორკვევის და აღზრდის იარაღი და შრომის ისტორიის, საზოგადოებრივი აზროვნების და კულტურის ილუსტრაცია უნდა იყოს.

ისმება კითხვა, თუ რატომ და როგორ ხდება ეს. რასაკვირვე-
ლია იმ სახით, რა გვარადაც მხატვრული ლიტერატურა განსახკომის მეთოდ-ბიუროს ოფიციალური პროგრამის თვალითაა შეფასებული.

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის გაზეთ „ხუთ მაისში“ ჩვენ აღვნიშნეთ განსახკომის მეთოდ-ბიუროს ეს ნა-
კლი („მხატვრული მწერლობის პროგრამა განსახკომის თვალით“) და წამოუყენეთ ბრალდებათ, მარქსიზმის ანბანის გაუაღლებმა, ეკლექ-
ტიზმი. იმ წიგნის გამო, რომელსაც „მთლიანი შრომის სკოლის პროგ-
რამები და მეთოდური წერილები ეწოდება“.

განსახკომის მეთოდ-ბიუროში, სადაც ალბათ ლიტერატურის „ძველ“ სპეცებთან ერთად კომუნისტები სხედან და იციან მარქსიზმი და ლენინიზმი. მხატვრული ლიტერატურა არც მეტი არც ნაკლები, რაღაც „ესტეტიური აღზრდის“ საშვალეობათ გაუხდიათ. და „სოციალური თემატიკის“ სახით კი კლასიური მიდგომა და მარქსისტული სოციოლოგია გაუყალბებიათ. ამის შემდეგ კი ცხადია დიდ ბრალ-
დებას ვერ წამოუყენებთ იმათ, ვინც მზგავსათ ამახინჯებს მწერლო-
ბის ამოცანებს სახელმძღვანელოებში და მარქსიზმშიაც არაფერი გაეგება.

მხატვრული ლიტერატურის შესწავლას სკოლაში კი უდიდესი მნიშვნელობა აქვს. ის არა თუ მარტო „ესტეტიური აღზრდის“ სა-
შვალეობაა, არამედ კლასიური აღზრდის, თვითგამორკვევის აზროვნების გამომუშავების და ჩამოყალიბების საშვალეობაც. ლიტერატუ-
რის საშვალეობით ადვილდება ცხოვრების შეცნობის სოციალური მოვ-
ლენების კონკრეტულად წარმოდგენა, ამიტომ ლიტერატურის შე-
სწავლა უნდა ხდებოდეს რეველუციისათვის საჭირო მეთოდებით და პრინციპებით. უკანასკნელის დავიწყება ნიშნავს, ლიტერატურის მთა-
ვარი დანიშნულების დავიწყებას.

სასკოლო სახელმძღვანელოში „სალიტერატურო მასალა ისე უნდა იყოს გამოყენებული, რომ ის ეხმარებოდეს ახალგაზრდას კო-

მუნიციპალიტეტის მსოფლმხედველობის აღჭურვის საქმეში და არა ფარ-
მან მეფის დროინდელი ილუზიებს ახვევდეს თავზე.

ამისათვის კი საჭიროა, მეტი კრიტიკული მიდგომა მივიღოთ მწველ მწერტაქს
ლებისადმი, იმის გამო, რომ ისინი კლასიკებია, ბრმა თავყანისცემა
მავნებელია. აქ საჭიროა მეტი კლასიფიკაცია და კრიტიკული შეფა-
სების გამოჩენა.

კლასიკები უნდა გამოყენებული იქნენ, არა ყველაფერი იმით,
რაც მათ ლიტერატურულ მემკვიდრეობას შეადგენს, არამედ, მათი
ნაწარმოებების პროგრესიული აზრების მიხედვით, სადაც უშუალოთ
გამოხატულია მათი დროის მოწინავე საზოგადოებრივი ცხოვრების
ყოფის ტენდენციები, რომელთა ისტორიული დიალექტიური განვი-
თარება ჩვენი ეპოქის მოვლენებთანაცაა დაკავშირებული.

აღსანიშნავია ერთი გარემოება, ის რომ ძველი მწერლების ხარ-
ჯზე არ უნდა ხდებოდეს მიმდინარე ცოცხალი, საბჭოთა ლიტერა-
ტურის მიჩქმალვა, საჭიროა ახალი თანამედროვე რევოლუციონურ
მწერლობას საპატიო ადგილი დაეთმოს სახელმძღვანელოებში. გაი-
რღვეს სახელმძღვანელოების ძველი კონსერვატიული კედელი და გა-
თავდეს ახალი მწერლობისადმი ინდიფერენტული დამოკიდებულება
ღირებულებათა გადაფასების ეპოქაში, დროა გადაფასდეს ძვე-
ლი თვითმპყრობელური რუსეთის ერთი კონსერვატიული ჩვეულება.
ახალი მწერლობისადმი სკეპტიკური დამოკიდებულება.

პოლიციურ-ბიუროკრატიულ სახელმწიფოში გასაგებია თუ რად
უკეტავდენ კარებს ახალ მწერლობას, მაგრამ საბჭოთა, რევოლუ-
ციონურ მწერლობამ, ამის „სამოქალაქო უფლება“ რათ ვერ მოიპოვა?

ოდესღაც კ. გამსახურდია, ერთ-ერთ თავის რეაქციონურ წე-
რილში („ილიონი“) ქართული ლიტერატურის მოსიყვარულე გულის
შესახებ სწერდა. აი სწორედ საბჭოთა სახელმძღვანელოებს ასეთი ახა-
ლი რევოლუციონური ლიტერატურის მოსიყვარულე გული ესაჭი-
როება და არა მარტო წარსული ნაციონალური „ძეგლების“ სიყვა-
რულით დაჩლუნგებული გული. ეს საჭიროა არა მარტო იდეოლო-
გიური სიმტკიცის და სისწორის დასაცავად, არამედ ახალი ლიტე-
რატურის ინტერესების დასაცავად.

მრავალი ასეთი ახალგაზრდა, მხატვრულ ლიტერატურას მხო-
ლოთ სკოლის ფარგლებში ყოფნის დროს ეცნობა და ცხოვრებაში
მასზედ (ე. ი. ლიტერატურაზე) ამ პერიოდში გამოკუთხავებული წარ-
მოდგენა და ცოდნა მიაქვს.

მაგრამ თუ მაშინაც, მხოლოდ ძველი მწერლობის მეტი არა-
ფერი ისწავლა, შესაძლებელია ახალ მწერლობაზე და მათ წარმო-
მადგენლებზე მუდამ ბუნდოვანი წარმოდგენა ექნეს.

ჩვენ ვეთანხმებით ივ. გომელაურს, რომელიც „ქართული მწერ-
ლობის“ წინასიტყვაობაში (წიგნი მეოთხე 1923 წ.) სწერს: „ჩვენი
მოზარდი თაობა იძულებულია, ჯერჯერობით მაინც დაკმაყოფილ-
დეს შრომის სკოლით და ამის გამო მიუტოვებელ ცოდვით ჩაგვეთვა-
ლოს, თუ, რომ ყველაფერი რაც კი გვაბადია პოეზიაში თვალსაჩინო
და ქაბუკათვის გონება მისაწდომი. შეძლების და გვარად არ გა-
ვაცნოთ და ამ გზით არ ჩაუწერგოთ ქართული სიტყვა-კაზმული
მწერლობის სიყვარული და პატივისცემა, რაც თავის რიგით გახდება
მოწაფეების თვითგანვითარების და გაადამიანების აუცილებელ მიზე-
ზად და დაუშრეტელ წყაროთ“.

მაგრამ ეს ყველაფერი რაც გვაბადია მართო ძველი მწერლებით
არ უნდა ამოიწუროს. ამას გარდა ლიტერატურა არაა მურაბის ტკბი-
ლი ქაფი, რომ მისი ქამით გაკეთილშობილდე „გაადამიანდე“, რო-
გორც ეს პატივცემულ გომელაურს გონია.

ლიტერატურის მორალური შეფასების თვალსაზრისი ძველი
კრიტიკის თვალსაზრისია და დღევანდლობაში ჩამორჩენილობა მა-
ჩვენებელი და ობიექტული სივიწროვე.

ახალ რევოლუციონური მხატვრული მწერლობის ფართო პო-
პულიარიზაცია ახალგაზრდობაში ქართული ენის სახელმძღვანელოე-
ბის საშვალებით უნდა ხდებოდეს. საბჭოთა ახალგაზრდობა სკოლა-
შივე უნდა გაეცნოს თანამედროვე, მიმდინარე მწერლობას.

რით ჩამოუვარდება, ახალი მწერლების ნაწარმოებები წარსუ-
ლის ლიტერატურის ნიშნებს?

ნუ თუ თანამედროვე ახალგაზრდობამ მუდამ „ბახტრიონი“ უნ-
და „იზეპიროს“ და ახალ, თანამედროვე ცხოვრების პროცესში შე-
ქმნილ ნაწარმოებებს კი არ იცნობდეს!

მაგრამ ეს ხომ „აკადემიური ტრადიციების“ დაღუპვა იქნება.
აშკარაა სახელმძღვანელოების ეს „პატარა რევოლუციის პროექტი“
ალშფოთებაში მოიყვანს „ნამდვილი“ ქართული „სიტყვა-კაზმული“
მწერლობის მოყვარულთ, მაგრამ ქართული ენის სახელმძღვანელოე-
ბის შემდგენელთა საყურადღებოთ და დასამშვიდებლათ ჩვენ გავი-
ხსენებთ ერთ ფრიად დამახასიათებელ მაგალითს.

ტურგენევის, ნეკრასოვის, დობროლუბოვის უახლოეს მეგობარს
და ჟურნალ „სოვრემნიკის“ რედაქტორს პანაევს თავის მემუარულ
წიგნში („ლიტერატურული მოგონებანი“) მოთხრობილი აქვს უკაი

დაქახასიათებელი ისტორია „სიტყვა კაზმული“ მწერლობის სწავლის
მაშინდელ დროის ამბავი, ვინმე დამსახურებული პროფესორი ტოლმაჩოვი
მაჩოვის პედაგოგიურ მოღვაწეობიდან.

ტოლმაჩოვი ახალი მწერლობის მტერი ყოფილა და ეს მაშინ.
როცა პუშკინს აღფრთოვანებაში მოყავდა მაშინდელი ახალგაზრდო-
ბა. ტოლმაჩოვი არ კითხულობდა არც პუშკინს, რადგან მისი ნაწერი
სისულელე ეგონა. „ერთხელ როცა მასთან გაიმართა პუშკინის შესა-
ხებ საუბარი და მისი ლექსების დეკლამაცია“ — სწერს პანაევი, მან
ხელი ჩაიქნია და წამოიძახა:

დაეთხოვეთ, დაეთხოვეთ, ეს ყველაფერი სისულელეა, და ქა-
რაფშუტაობა არაფერი ამალღებული, არაფერი ზნეობრივი.

პალევის შესახებ მას გაგონებაც არ სურდა და ის „უსწავლელ
ცხოველათ“ მიაჩნდა, მაგრამ ერთხელ მოწაფეების მიერ მოტყვილე-
ბული აღფრთოვანებული დარჩა ამავე პალევის წერილით.

ტოლმაჩოვი ძველი კონსერვატიული რუსეთის პედაგოგის ტიპია.
მაგრამ სამწუხარო ისაა, ტოლმაჩოვები, რომ დღესაც ბლომათ
მოიპოვებიან ჩვენს სინამდვილეში. ისინი ხშირად სახელმძღვანელო-
ებსაც ადგენენ და თავის ჩამორჩენილობას უცხადესად ამჟღავნებენ.

თუ ეს ესე არა, მაშ რით უნდა აიხსნას ის გარემოება, რომ ქარ-
თული ენის მთელ რიგ სახელმძღვანელოებში ათასგვარი აბდა-უბდაა,
ანტი-მხატვრული დაძველებული ნაწარმოებების გამოფენა, იდეოლო-
გიურად გაუმართლებელი და მიუღებელი ფაქტების დემონსტრაცია
და სხვა. რატომ ხდება ეს? რასაკვირველია იმის გამო რომ სახელ-
მძღვანელოთა შემდგენელთ შორის, ბევრს ლიტერატურა ობიექტე-
ლურად ესმის, ბევრი თავისი კულტურით და ბუნებით ტოლმაჩოვია
ჩამორჩენილია გემოვნებით და მსოფლმხედველობით.

ბევრია ისეთი კულტურული „ბატი“, რომელსაც დღევანდელი
პოეზია თუ თომაშვილის მელექსეობას გაცილებულია, არ ჰგონია და
მასზედ იწერს „პირჯვარს“. ამის საუკეთესო რეციდივს წელს წარმო-
ადგენდა თ. ბეგიაშვილის წერილი ჟურნ. „განათლების მუშაკში“.

რას წარმოადგენს სინამდვილეში, სახელმძღვანელოების ლიტე-
რატურა, რა ხასიათისაა, და როგორაა მოცემული ეს სალიტერატურო
მასალა. შრომის სკოლის მეექვსე ჯგუფისათვის დანიშნულია სახელ-
მძღვანელოთ გორგაძე, თაბუკაშვილის მიერ შედგენილი წიგნი „ახა-
ლი მნათობი“.

წიგნი მთლიანად უზომო „პატივისცემა“ კლასიკებისადმი, რო-
მელიც ისეთ კურონულ მოვლენამდისაც კი მიდის, რომ კლასთა
ბრძოლის და 1905 წლის რევოლუციის განყოფილებაში, რევოლუ-

ციონური ბრძოლის იდეოლოგიით აკ. წერეთელია წარმოდგენილი თავისი „ინტერნაციონალით“.

ა. წერეთელი, რომ ინტერნაციონალისტი არ იყო, არამედ თავისი პატრიოტული ლირიკით კლასიური ბრძოლის, მუშათა კლასის თვითგამორკვევის მომდუნებელი, ეს მარქსისტული კრიტიკოსისათვის სადაო არ არის, მაგრამ ამ სახელმძღვანელოში იგი ხომ ინტერნაციონალითაა წარმოდგენილი, რომელიც როგორც კლასიური ბრძოლის დიდი პიზნი ასე იწყება:

„აღდეგ ყოველ მხრივ მუშავ
გაიღვიძე პროლეტარო!
ჩვენვე უნდა მოუპოვოთ
ჩვენს თავს აწ დრო სანეტარო“.

აკ. წერეთელი ინტერნაციონალით ეს იმას ნიშნავს რომ ამტკიცო, როგორც „პატრიოტულ“ ინტელიგენციას სჩვევია დღესაც, რომ ი. ჭავჭავაძე რევოლუციონერი იყო, როგორც „პარიზის კომუნის“ ავტორი.

მოიძებნებიან ისეთი ხალხიც, რომელთაც რევოლუციის შემდეგ რევოლუციონერობაზედ უყვართ ლაპარაკი. ამიერ-კავკასიის მხატვრულ ლიტერატურის დარგში პარტიული პოლიტიკის გამო გამართულ დისკუსიაში აღ. არსენიშვილი „ცისფერ ყანწელების“ რევოლუციონერობას ამტკიცებდა, თავი პროლეტარ ინტელიგენტად წარმოიდგინა. მაშინ, როცა მისი ორდენის ძვირფასი ძმების წარსული ბოგემური ყოფითაა ამოვსებული.

ყოველად შეუძლებელია, ახალგაზრდობის გონება ისე დააბნელოთ, რომ ა. წერეთელი პროლეტარულ მწერლათ წარმოადგინოთ.

მეორე სახელმძღვანელო, რომელიც შედგენილია გორგაძის, ი. გომელაურის, თაბუკაშვილის, ხუროძის მიერ ესაა: „ტალღა“ (მე-VII ჯგ.) ეს წიგნი „შერჩეული და ჯგუფებათ დალაგებულია იმ პროგრამის თანახმად, რომელიც განათლების სახალხო კომისარიატმა მიმდინარე წელს გამოაქვეყნა (წინასიტყვაობიდან).

აქედან ცხადია, მასში ისეთივე შეცდომებია, როგორც განსახკომის პროგრამაში.

წიგნს არ აკლია რასაკვირველია, გრ. ორბელიანის „მუშა ბოქულაძე“, ი. ჭავჭავაძის „მუშა“, მაშინ, როცა შეიძლებოდა აქ მუშა პოეტ დავითაშვილის გამოყენებაც, მაგრამ ეს კიდევ არაფერი. აქვე განყოფილება „საკაცობრიო პანგები ქართულ ლიტერატურაში“, სადაც შეტანილია აკ. წერეთლის „ჩემო თავო ბედი არ გიწერია“, „გამზრდელი“, ბარათაშვილის ლექსები, სადაც არავითარი საკაცობრიო

იდეები და „ჰანგები“ არაა და რაც მთავარია ი. ჭავჭავაძის „მგზავრის წერილები“, მაშინ, როცა ეს ნაწარმოები უაღრესად ნაციონალისტური და რეაქციონური ნაწარმოებია, რომლის ფორმულას „ჩვენი თავი ჩვენი უნდა გვეყუნდოს“, არა ერთი წვინტილიანი ინტელ-გენტი აუსლოკინებია.

საერთოდ ეს განყოფილება მეტად საოცარია, რას ქვიან „საკაცობრიო ჰანგები“, რისი საკაცობრიო იდეალები, ვის ესაჭიროება ეს წმინდა მეშინური ბურჟუაზიული სიყალბე. ეს განყოფილება ამ სახელმძღვანელოდან უნდა ამოვარდეს. ფილისტრობას ადგილი არ უნდა ჭონდეს სახელმძღვანელოში, მის მაგიერ შესაძლებელია ახალი მწერლობის შეტანა, რაც უფრო მიზანშეწონილია.

როგორც „ტალღაში“, ისე მთელ რიგ სახელმძღვანელოებში შეტანილია ვ. რუხაძის ერთი პოემის ნაწყვეტი „ფულის ძაღა“. ეს პოემა ოდესღაც დაბეჭდილი იყო ეურ. „ცისარტყელაში“ და სრულებით ვერ ამართლებს მიზანს. დაწერილია სუსტად და თან სავეა რელიგიური სახეებით („ერთხელ ქრისტემ მოისურვა, რომ გაეცნო ხალხი“ და სხვა) რუხაძის წარმოდგენა ქრესტომატიიაში საჭიროა, მაგრამ შე-რჩეულად.

მრავალ სახელმძღვანელოებში ქალაქი წარმოდგენილია სუსტად, არც შესაფერი ლექსებია გამოჩახული, ასე მაგალითად, ერთ-ერთ წიგნში თანამედროვე ქალაქი ი. ვარდოშვილის ლექსითაა წარმოდგენილი; მაშინ, როცა ეს ლექსი თავის ავტორთან ერთად არც ისე საყურადღებოა. ამ შემთხვევაში „ტალღაში“ მოთავსებული მასალა გამართლებულია. აქ გამოყენებულია ნ. ზომლეთელის ერთი საუკეთესო ლექსი „ქალაქი“ და სხვა.

შრომის სკოლის მე-4 ჯგუფისათვის შედგენილია სახელმძღვანელოთ „ჩვენი სოფელი“. ამ წიგნში ფრიალ საჭირო პრაქტიკულ საზოგადოებრივ, სამეურნეო ცოდნის მომცემი მასალა საკმაოთაა, მაგრამ სუსტია მასში „სალიტერატურო მასალა“.

იგი სხვა, რომ არა იყოს რა განსახკომის პროგრამის, „ესტეტიური აღზრდის“ სურვილსაც კი ვერ დააკმაყოფილებს.

მართალია, ეს სალიტერატურო მასალა განსახლეველია შეფარდებული იქნეს წიგნის მთავარ ხასიათთან, მაგრამ ასეთი „დათმობაც“ შეუძლებელია. წიგნი ავსებულია შემთხვევითი ხასიათის ლექსებით ვ. სალუქვაძის — „მგლის სიმღერა“, გ. იშხნელის — „ლენინ“, ლ. მახარაძის — „ლენინ“.

ეს ლექსები დაბეჭდილი იქნებოდა ოდესმე გაზეთ „მუშაში“ და მუშკორის კალმებს უნდა ეკუთვნოდეს, მაგრამ ყველაფერი, რაც გა-

ზეთში იწერება, სკოლის სახელმძღვანელოსათვის არ გამოდგება, ის როგორც არც ის გამოდგება, როგორც განსახკომის პროგრამაშია აღნიშნული, რომ წიგნები რემონტის, იასამანის, ტოროლას, კიჩინაძის „ნიმუშებით“ აავსო.

აქ საჭიროა უფრო ჩამოყალიბებული და ლიტერატურულ-საზოგადოებრივი მნიშვნელობის მქონე მწერლებზე დაყრდნობა. უკანასკნელისათვის დიდი მასალის მიღება შეიძლება პროლეტარული მწერლებისაგან.

უსათუოდ უპასუხისმგებლობაა, ოქტომბრის რევოლუციის გაყალბება ახალგაზრდობის წარმოდგენაში, ისეთი უეარგისი პროდუქციით, რომელიც მოთავსებულია ამ სახელმძღვანელოებში. ასე მაგალითად, ყველა წიგნებში მოთავსებულია ვინმე დ. ელიოზიშვილის ლექსი — „წითელი დროშა“.

ეს ლექსი სიყალბის და ბანალობის შედეგია:

„წითელი დროშა თავისუფლების
მზის სხივზე ბრწყინავს, ღიათ ფრიალებს,
გუშავს მშრომელთა მედგარ ბრძოლისა
ტანჯულთა სისხლი ჩამოწკრიალებს“.

არა კონკრეტიულობა, ბუნდოვანება, განყენებული აზრები, და მხატვრული უსუსურობა. აი ამ ლექსის დამახასიათებელი თვისება. დამახასიათებელია კ. მესხის ლექსი „ლენინზე“ („თაიგული“).

„ყო დაიჭექე, ამცნე ქვეყანას,
შენ კი მოირთე ძაძით, ჩაგრულო,
აღარ გვყავს დიდი მსაწავლებელი,
აღარ გვყავს დიდი მსაწავლებელი
მშრომელთ ბელადი სასიკადულო.
მოკვდა ბელადი, მაგრამ იდეა
იკოცხლებს ჩვენში ურყევი რკინით
და გაგიშუქებს ცხოვრების წყვდიადს
ბრძოლის ანდერძი გმირი ლენინის“.

კომენტარიები ზედმეტია, უბრალო მოწაფური მელექსეობის საგანი, სკოლის სახელმძღვანელო ლექსად გამზდარა და ეს სისულელე უნდა „იზეპიროს“ ნორჩმა თაობამ, რასაც ალბათ „ესტეტიური აღზრდაც“ დაერქმევა. კიდევ ერთი მაგალითი: სახელმძღვანელო წიგნში — „ჩვენი სოფელი“ მოთავსებულია ვილაც გ. ელისაშვილის ლექსი „ლენინის გარდაცვალებაზე“:

„უა ჩამობნელდა, ამხედრდა ჰეკა,
ქვეყანას რიდე ჩამოეფარა,
და გამოგეტაცა მტკიცე ბელადი,
რომელსაც ჩვენი დროშა ებარა.“

გამოესალმა მუხთალ მსოფლიოს
წინსვლის მესაჰე, კაცთა მოყვარე,
გაქრა ლამპარი მანათობელი,
ამიტომ სტირის დღეს ჩენი მხარე...
მაგრამ ჩვენ მისი მოწაფეები
არ მივატოვებთ მის განვლილ გზასა,
და გამარჯვების წითელი დროშით
არ შევეწყვეტთ ბრძოლას, მარად წინსვლასა.
და წითელ დროშას, სისხლში ამოსვრილს,
გადავცემთ ფიცით შრომისა შეილებს,
რომ არასოდეს არ დაივიწყონ
ლენინის გრძნობის ამოძახილი“.

ნუ თუ ეს დიდი უპასუხისმგებლობის ნიმუში არ არის?
„და გამოგეტაცა მტკაცე ბელადი,
რომელსაც ჩენი დროშა ებარა“.

წარმოდგინეთ ლენინი, რომელსაც რალაც „ჩენი დროშა ებარა“, მაგრამ „გამოგეტაცა“ ვილაცამ. ვინ, რამ—ქუხილმა! წყვილიდმა! ერთგან სწერია: „და წითელ დროშას სისხლში ამოსვრილს, გადავცემთ ფიცით შრომისა შეილებს“. რომელ შრომის შეილებს? რომელ დროშას!? აქ სიბეცის და უსუსურობის შედეგია პირდაპირ. აშკარაა ამას „ადგენს“ ვილაც ბლაგვი გონების ადამიანი, მაგრამ სამწუხარო ისაა, რომ მას სახელმძღვანელოთ ნებას რათვს განსახკომის სოციალური აღზრდის მთავარი მართველობა, ყველა ამ სახელმძღვანელოების კრიტიკული გადათვლიერების შემდეგ, მეტად სამწუხარო სურათი რჩება. ნუ თუ მთელი ქართული ლიტერატურის სინამდვილეში არ მოინახა ისეთი ნიმუშები, რომელიც მოზარდ ახალგაზრდობას მიეცეს სკოლაში, რას ნიშნავს ამ ფრიად საპასუხისმგებლო საქმისადმი ასეთი ვულგარული, მახინჯი დამოკიდებულება.

რატომ არაა ამ სახელმძღვანელოებში გამოყენებული პროლეტარული მწერლების ნაწარმოებები?

რატომ არც ერთ სახელმძღვანელოში შეტანილი არ არის ალ. მაშაშვილის „პიონერების მარში“. კ. კალაძის „ლექსი პატარა გიგლას შესახებ“, ფრ. ნაროუშვილის პოემის ადგილები. კ. ლორთქიფანიძის „კრეისერი ავრორა“, „სწავლის დაწყება“ და სხვა.

აშკარაა, ტოლმაჩოვები არ კითხულობენ მიმდინარე ლიტერატურას ან არ სურთ მათი გამოყენება, ამ სახელმძღვანელოში კი არსად არ სჩანს მიმდინარე ლიტერატურის გამოყენების ცდა, (შ. თაბუკაშვილის გარდა) მომავალში საჭიროა ამ სახელმძღვანელოების გადასინჯვა, მაგრამ არა ჩინოვნიკური, არამედ ლიტერატურის მკოდნე, მოსიყვარულე პირებთან ერთად. ასეთებად კი თვით მწერლები გამოდგებიან, განსაკუთრებით პროლეტარული მწერლები.

ილ. ბარაშკო

ბელორუსიის ლიტერატურის შესახებ*)

დღეს ჩვენ, სოციალისტური კულტურის შენების გზაზე, საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირის ხალხთა მჭიდრო და ძმური დაკავშირების მონაწილენი ვართ, რაც ყველა ამ ხალხთა საერთო მისწრაფებას გამოხატავს. საბჭოთა კავშირის ყველა ერების მშრომელთა კულტურული განვითარების საერთო პროცესში, ეს უკვე მეორე საფეხურია, იმ მშრომელთა, რომელნიც ოქტომბრით მოწოდებულნი არიან ააშენონ კულტურა: ფორმით ნაციონალური, შინაარსით კი პროლეტარული. ს. ს. რ. კ. სხვადასხვა ერთა კულტურისადმი ის ინტერესი, რომელიც კი ემჩნევა ბელორუსიის მშრომელ მასებს, ის უშუალო კავშირი, რომელიც კი მეცნიერებაში, ლიტერატურაში და ხელოვნებაში დამყარებულია საბჭოთა უკრაინასა და საბჭოთა ბელორუსიას შორის და ს. ს. რ. კ. სხვადასხვა ერთა მშრომელთადმი მჭიდრო და ძმური კავშირისადმი მისწრაფება, — ყველაფერი ეს ამბობს კავშირის გაბმის აუცილებლობას, პირველ რიგში მათი კავშირის, ვინც სდგას კულტურული ფრონტის მებრძოლთა რიგებში, ვინც ჰქმნის კულტურულ ლირებულეებს. კავშირი კულტურულ მშენებლობაში, ყველა პროცესთა და მიღწევათა ურთიერთ გაცნობა, აუცილებელია სოციალისტური კულტურის ძლიერი და მთლიანი ფრონტის შესაქმნელად, აგრეთვე. აუცილებელია მარქსისტული აზრის (იდეის) ფორპოსტების, პროლეტარული ხელოვნების და ლიტერატურის გასამტკიცებლად, ის აუცილებელია საერთო მტრებზე გადამწყვეტი იერიშის მიტანისათვისაც.

I.

ბელორუსიის ისტორიულმა ბედ-იღბალმა, მისმა ეკონომიურმა მდგომარეობამ უკარნახა მას თავისი კულტურული განვითარება. ყო-

*) წერილი დაწერილია პროლეტ-ლიტერატურის ერთ-ერთ ხელმძღვანელს აბ. ბარაშკოს მიერ სპეციალურად ჩვენი ჟურნალისათვის. რედაქცია.

ფილ რუსეთის იმპერიის ხალხთა ის კულტურული ჩამორჩენილობა, ქვეყნის მოსახლეობის ძირითადი ფენების ის საერთო გაუნვითებლობა და მათ შორის ბელორუსიის მუშათა და გლეხთა, რომლებმაც ბელორუსია ოქტომბერს შეხვდა, არის შედეგი მუშისა და გლეხის მძიმე ეკონომიური მდგომარეობის, იმ თავისებური ფეოდალური ურთიერთობისა, რომელიც იყო პოლონელ პანებსა და ბელორუსიის გლეხებს შორის, რაც გამოიხატებოდა იმაში, რომ გლეხები სრულ დამოკიდებულებაში იყვნენ პანებზე, გარდა ამისა ქვეყანას არ გააჩნდა კულტურული ცენტრები, მე-XIX-ტე საუკუნის მეორე ნახევრიდან კი მეფური მთავრობის გაშმაგებული რუსიფიკატორული პოლიტიკა სპობდა ყველაფერს ბელორუსიულს, ჰკლავდა ხალხოსნების აღორძინებისაკენ მისწრაფებას.

გასაგებია რომ ასეთ პირობებში არ შეეძლო ბელორუსიის კულტურას განვითარების გზას დასდგომოდა. ამას ისიც რომ დაუმატოთ, რომ სკოლებში სწავლა მიმდინარეობდა რუსულ ენაზე (ბელორუსიულ ენაზე სწავლა მეფური მთავრობის მიერ აკრძალული იყო, ბელორუსია სახელმძღვანელო წიგნებში იხსენიებოდა, როგორც „ძველთა-ძველი, რუსული, ჩრდილო-დასავლეთი მხარე), ბელორუსიის ბეჭდვითი სიტყვაც მეფური მთავრობის მიერ აკრძალული იყო, ყველა ამათგან გასაგები ხდება, თუ ბელორუსიის მოსახლეობის ძირითადი ფენები კულტურის განვითარების პროცესებისგან რათ იდგენ განზე. მაშინდელი დროის ბელორუსიის მშრომელთა სულიერი შემოქმედების ნაყოფი იყო მხოლოდ უამრავი ხალხური მელოდიური სიმღერები, რომელშიც გამოიხატებოდა გლეხი კაცის მთელი ტკივილები, გონებაშავილური ხალხური ზღაპრები დამყარებული სოციალურ თუ მითოლოგიურ საფუძვლებზე, რომლებიც მეცნიერების შეფასებით ველიკორუსიის და უკრაინის ზღაპრებზე მაღლა სდგას. სხვაგვარად რომ ვსთქვათ წარსული ბელორუსეთი — ეს არის გულჩათხრობილი, ფარული ხალხური ფიქრები, გლეხ-ყმათა მიერ სიმღერებში და ზღაპრებში გამოხატული.

ბელორუსიის ლიტერატურისათვის მეცხრახმეტე საუკუნე მით არის დამახასიათებელი, რომ ბელორუსიის ენაზე პანებმა — შლიახტამ წაილაპარაკა, რომლებიც აქამდე პოლონურ ენაზე სწერდნენ, მაგრამ თავიანთ ლიტერატურულ შემოქმედებებში ბელორუსიის გაუნათლებელი, უხეში გლეხის კოლორიტის მოსაცემად შექმნდათ მისი სიმღერები.

პანების ეს მიმდინარეობა შემდეგში ვითარდება ბელორუსის ლიტერატურაში; ბელორუსიის გლეხის აღწერის დროს, როგორც ტკბილი იდეალიზმი, როგორც კარგი და კეთილი პანის მიერ გლეხზე მფარველობის გამოჩენა, რომ „ყველა ბედნიერად იმყოფებოდეს“.

ამ მიმდინარეობის წარმომადგენლად ითვლება ვ. დ უ ნ ი ნ ი-მ ა რ ტ ი ნ კ ე ვ ი ჩ ი, რომელიც მეტატონებს უჭადაგებდა, რომ დიდებული ყმები ყავთ მათ, რომ ისინი უნდა ებრალეზოდეთ და უყვარდეთ. და ამავე დროს თვით გლეხებსაც ასწავლიდა, რომ პანები ეს მათი ნამდვილი მშობლები არიან. დამახასიათებელია ის მოვლენა, რომ ავტორს ფიქრიც არ ჰქონია ბატონ-ყმობის მოხსნის შესახებ.

მეორე მიმდინარეობის ნათელ წარმომადგენლად ითვლება პოეტი თ. ბოგუშევიჩი, რომელიც გამოვიდა ინტელიგენციის წრიდან და რომელმაც ბელორუსიის ლიტერატურაში ხალხოსნების იდეა შემოიტანა, ოცნებობდა ქვეყნის ნაციონალურ აღორძინებაზე და მოუწოდებდა ხალხს არ დაეკარგათ მშობლიური ენა, რომ გადაშენების გზას არ დასდგომოდენ. ატარებდა აზრს, რომ ბელორუსიის ენა, ეს მართლა გაუნათლებელი მუჟიკის ენა არ იყო, როგორც ახასიათებდენ პანები, არამედ სხვა ერებთან თანასწორი ენა იყო.

მოსახლეობის ძირითადი ფენები სდუმდენ. მთელ მე-19-ტე საუკუნის სიგრძეზე ბელორუსიის ლიტერატურას მხოლოდ ერთი გლეხური ლიტერატურის წარმომადგენელი ჰყავს, პოეტი პ. ბახრიჩი, რომელმაც ნამდვილად გამოილაშქრა, როგორც პოეტმა-მოჯანყემ, მან გამოილაშქრა ძალადობისა და ბატონ-ყმობის წინააღმდეგ, რისთვისაც ის დიდი ხნით მოაცილეს სამშობლო მხარეს.

აი ყველა ის ძირითადი, რის თქმაც კი შეიძლებოდა მე-19-ტე საუკუნის ბელორუსიის ლიტერატურაზე, რომელიც წინ უძღოდა ბელორუსიის ლიტერატურის ისტორიის ახალ პერიოდს, ეგრედწოდებულ აღორძინების ანუ „ნაშენისკის“ (წარმოსდგება გაზეთ „ნაშენივა“-დან), რომლის დასაწყისიც 1905 წელი იყო.

II.

1905 წლის რევოლიუციის დროისთვის მნიშვნელოვანად შეიცვალა ბელორუსიის ცხოვრების გარემოება. მოსახლეობის ძირითადი მასები გაიმსჭვალა რევოლიუციონური იდეებით. მთელმა რიგმა რევოლიუციონურ ორგანიზაციებმა, რომელთაც სამოღვაწეთ საუკეთესო ნიადაგი ჰქონდათ ერთის მხრივ და მეორე მხრივ, მშრომელთა მი-

მე ეკონომიურ მდგომარეობამ — პლიუს ვაუპერიზაცია, რასაც იწვევდა კაპიტალიზმის აყვავება, ხელი შეუწყო მასების აქტივიზაციის სოციალისტურ იდეებისათვის, მეფურ მთავრობასთან ბრძოლაში.

გაფიცვებმა ბელორუსიის ქალაქებში, გლეხთა მღელვარებებმა სოფლებში, მთელი ქვეყანა უდიდესი კოცონით შემორკალეს 1905 წელში. მაგრამ მთელი ადგილობრივი რევოლუციონური მოძრაობა თავისი შინაარსით წვრილბურჟუაზიული იყო.

1905 წლის ლიტერატურული ცხოვრების ცენტრად გადაიქცა ცენტურის მიერ ნებადართული ბელორუსული გაზეთი „ნაშა დოლია“ (ჩვენი ხედვრი). რომელმაც თავის პირველ ნომერშივე განაცხადა: „ჩვენ ვიბრძობებთ ხალხის უფლებებისათვის, ვთვლით რა ჩვენს უდიდეს მტრად ბელორუსიის გლეხის უუფლებობას და სიბნელეს, ჩვენ ვუცხადებთ ბრძოლას ყველა ბნელ ძალებს, რომელთათვისაც ხელსაყრელია რვა მილიონიანი ხალხი. ამყოფოს სილატაკეში და თანაც აწვალოს და ათახსიროს მისი გონება“.

მაგრამ 1906 წლისათვის გაზეთის გამოცემა აკრძალული იქმნა. ამ დროს ეკუთვნის ახალი ბელორუსიის გაზეთის გამოსვლა „ნაშა ნივა“, — რომელიც მისივე მოწინავე წერილის სიტყვით „ემსახურებოდა მთელ ბელორუსიის ხალხს.“ თუმცა გაზეთის ვაფასებთ, როგორც ბელორუსიის ინტელიგენციის ერთერთი ჯგუფის წვრილბურჟუაზიულ გამოცემას, რომელიც თავის პროგრამაში მიზნად ისახავდა პირველ რიგში ნაციონალურ საკითხს, ჩვენ მაინც უნდა ვალიაროთ, რომ მან წარმოშვა გლეხური მწერლების მთელი რიგი, შეიქმნა ერთადერთ ლიტერატურულ ცენტრად, რომელმაც ჩვენ დღეისთვის დავგვიტოვა მდიდარი ლიტერატურული მემკვიდრეობა.

„ნაშენიეცების“ მწერალთა მთელი პლუადისაგან პირველ რიგში აუცილებელია შეჩერება იანკა კუპალასა და იაკუბე კოლოსეზე, ბ. ს. ს. რ. დღევანდელ სახალხო პოეტებზე.

იანკა კუპალა (ივანე ლუცევიჩი) ბელორუსიის კლასიკი, ჩამომავლობით გლეხია. შემდეგში თავისი შემოქმედებით გადააქარბა და ბევრად მაღლა დადგა თავის კლასზე. ის შეიქმნა განთავისუფლების მომდერლად. ბელორუსიის ლიტერატურის კლასიკად. პანები-სადმი სოციალური ზიზლით სავსეა მისი შემოქმედება. მისი ლირიკა სავსეა ღარიბი გლეხის ბედ-იღბლის მწუხარებით, ღრმად ემოციონალურია და გულის სიღრმიდან წარმოშობილი. თუ იანკა კუპალა რევოლუციის წინა დრომდე უთითებდა კლასთა სოცია-

როცნებების განხორციელებას და უერთდებიან საერთო ლიტერატურულ მოძრაობას. თუმცა რჩებიან ორგანიზაციის გარეშე, მაგრამ ღებნიან ბელორუსიის საბჭოთა ლიტერატურის პლატფორმაზე, ხდებიან ბელორუსიის საბჭოთა თანამგზავრები.

იანკა კუპალა ახალგაზრდობას უძღვნის თავის პირველ საბჭოთა ლექსს:

თქვენი ხვედრი სამახსოვროდ
გიძღვნით ჩაქუჩ ნამგალს,
რომ ყველანი იყოთ გმირად
ზურგს არ ხრიდეთ მაგარს,
რომ ნაპოვარ თვის უფლებას,
სცნობდეთ, სცემდეთ თაყვანს,
დაემსგავსოთ მძიმე წუთში
ცეცხლის მომგვრელ ლავას.

ამის შემდეგ იგივე კუპალა თავის მორიგ ლექსში აღტაცებით წარმოსთქვამს:

ღიახ, მე პროლეტარი ვარ,
მონა ჯერ კიდევ გულშინ.
ღღეს მსოფლიოს მფლობელი ვარ
მეფეთ ლახვარს ვცემ გულში.

საბჭოთა ლიტერატურულ მოძრაობაში ღებულობს მონაწილეობას მეორე კლასიკი — იაკუბ კოლოსი. ის სწერს მოთხრობას „ცხოვრების მანძილზე“, სადაც გვიჩვენებს საბჭოთა გლეხურ ახალგაზრდობის მისწრაფებას ცოდნისადმი, მუშაჯიისადმი, თავისი გმირების პირით მოუწოდებს ბელორუსიის სოფელს გადავიდეს ყოფის ახალ ფორმებზე.

1923 — 25 წ. ლიტერატურული მოძრაობა თავის რიგებში ითრევს მუშათა და გლეხთა ახალგაზრდობის ფართე უენებს. „მალოდნიაკში“ ერთ ღროს ითვლებოდა 500 პოეტი...

ძირითად კადრს ამ ჯგუფისა შეადგენს: მ. ჩ ა რ ო ტ ი, ა. ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ო ვ ს კ ი, მ. ზ ა რ ე ც კ ი, ა. დ უ დ ა რ ი, ი. პ უ შ ჩ ა, კ. ჩ ე რ ნ ი, ვ. დ უ ბ ო ვ კ ა, პ. ტ რ უ ს და სხვ.

1926 წ. შეიქნა ახალგაზრდა ძალების დიფერენციაციის პირველი წელი.

„მალოდნიაკიდან“ გამოვიდა ახალგაზრდა გლეხ მწერლების ჯგუფი, რომელმაც შემდეგში დაარსა გაერთიანება „უზვიშა“ (ამალღება).

რომელშიაც შევიდა: ვ. დუბოვკა, ი. პუშჩა, კ. ჩერნი, კროპიკა, ბედულია და სხვ. ეს უკანასკნელი აღდგენაში ლადნიაკის წინააღმდეგ მისი მასიური მუშაობის გამო, ისინი თხოვდნ ჩაკეტულ ლიტერატურულ ორგანიზაციას.

IV.

ეურ. „მალადნიაკი“-ს გამოსვლისას დაიწყო არსებობა მეორე ეურნალმა „პოლიმიამ“ ზ. ჟილუნოვიჩის რედაქტორობით. თუ ეურნალი „მალადნიაკი“ აერთიანებდა ახალგაზრდა ლიტერატურულ ძალებს, სამაგიეროთ „პოლიმია“ ფაქტიურათ გახდა „მოხუცების“ გაერთიანების ცენტრი, მიუხედავად იმისა, რომ მაში აქტიურ მონაწილეობას ღებულობდა ახალგაზრდობაც.

1927 წ. ბოლო რიცხვებში ბელორუსიაში არსდება მესამე ლიტერატურული გაერთიანება, რომელმაც თავის სახელწოდება მიიღო ეურნალ „პოლიმიადან“. ამ ჯგუფში შედის: ტ. გარტნი, ი. კუპალა, ი. კოლოს, ა. გურლო და სხვ. მათ ახალგაზრდობიდან მიეკედლა: ა. ზარეცკი, მ. ჩაროტი, ალექსანდროვიჩი და სხვ.

ამვე დროს ბელორუსიაში ხდებოდა გაძლიერებული კლასიური დიფერენციაცია ცხოვრების ყოველ სფეროში, რასაც რასაკვირველია, არ შეიძლებოდა გავლენა არ მოეხდინა „მალადნიაკზედაც“. ამ დროს „მალადნიაკის“ წევრებს შორის აქა-იქ გაიშმის დაცემულობის, ესენინშინას, პესიმიზმის ხმები. აგრეთვე ეს გაერთიანება ორგანიზაციულ კრიზისსაც განიცდიდა (ლაპარაკობდნ ამ გაერთიანების ლიკვიდაციაზედაც), რის მიზეზიც იყო გამოსვლა მისგან ხელმძღვანელ ჯგუფის ჩაროტის, ალექსანდროვიჩის და სხვ. გამოსვლა, რომლებსაც შეეშინდათ სიძნელების, რომელიც აღიმართა მასიურ პროლეტარულ ლიტერატურის მოძრაობის წინაშე.

მაგრამ მიუხედავად ამისა, „მალადნიაკი“ მაინც ცოცხალი დარჩა. ლიტერატურული მოძრაობის ხელმძღვანელობა ხელში აიღო ახალგაზრდა მწერლებმა, „მესამე მოწოდების“ ე. ი. იმათ, რომლებიც აღზრდილი იყვენ უკვე „მალადნიაკში“, მოსული იყვენ დაბალი ფენებიდან მუშებისაგან და ღარიბ გლეხობის წრიდან.

ეს იყო ახალი ძალები, რომლებიც აღზრდილი იყვნენ ოქტომბრის იდეებზე, პროლეტარიატის დიქტატურის იდეებზე, ბელორუსის პროლეტარული ლიტერატურის შექმნის იდეებზე. ისინი იცხადებოდნენ არა უკან, არამედ წინ. ისინი დაშორებული იყვნენ ბელორუსიის ძველი ინტელიგენციის ნაციონალიზმისგანაც. ისინი იყვნენ ახალი საბჭოთა ინტელიგენციის წარმომადგენლები, რომლებმაც მიზნად დაისახეს კონკრეტული ამოცანები: — ბრძოლა პროლეტარული ლიტერატურის ჰეგემონიისათვის, ბრძოლა პროლეტარული ლიტერატურის ფრონტის ერთიანობისათვის.

1928 წ. ბოლო რიცხვებში უკვე ეს ახალგაზრდა ძალები არიან გაბატონებული „მალადნიაკში“. მათი უშუალო ხელმძღვანელობით ამ გაერთიანებისაგან იქმნება ახალი ლიტერატურული ორგანიზაცია — ბ ე ლ ო რ უ ს ი ი ს პ რ ო ლ ე ტ ა რ უ ლ მ წ ე რ ა ლ თ ა ას ო ც ი ა ც ი ა. რომელმაც გააერთიანა ბელორუსიის პროლეტარულ მწერლების ყველა ნაციონალური რიგები. ბელორუსიის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციაში შევიდა: პოლონეთის, ლიტვის, ებრაელების, ლატველების ეროვნულ უმცირესობათა ლიტერატურული ძალები.

ბელორუსიის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაცია შევიდა საკავშირო პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის გაერთიანებაში და ამით მან თავი დააღწია წინადასრებულ კარჩაკეტილ ლიტერატურულ მოძრაობას. დაუკავშირდა მთელი საბჭოთა კავშირის ხალხების ლიტერატურულ მოძრაობას.

ესლა რამდენიმე სიტყვა შემოქმედების შესახებ.

მიუხედავად იმისა, რომ ჯგუფი „პოლიმია“ აერთიანებს უძველეს ლიტერატურულ ძალებს, ჩვენ მაინც უნდა აღვნიშნოთ. რომ მას ერთგვარი შემოქმედებითი სახე მაინც არ აქვს. აქ ჩვენ ვნახულობთ თანამგზავრსაც, პროლეტარულ მწერალსაც და ნაროდნიკ-მწერალსაც. მეორე ჯგუფი „უზვიზა“ წარმოადგენს თავისი შემადგენლობით გლეხთა მწერლების გაერთიანებას, რომელიც ხშირად გამოხატავს მემარჯვენე, კულაკურ, არაპროლეტარულ ინტერესებს. უკანასკნელ ხანებში „უზვიზას“ მწერლები მთავარ ყურადღებას აქცევენ ფსიქოლოგიზმს და ფორმალიზმს. სოციალურ პრობლემებს ისინი არ ეხებიან, და თუ ეხებიან, მაშინ ისინი აფუჩიჩებენ სოციალისტურ ელემენტებს ჩვენს ქვეყანაში. უკანასკნელ ხანებში ეს ჯგუფი აცხადებს, რომ ის არის „ინვენერი-კონსტრუქტორი“ ბელორუსიის ლიტერატურის. ლიტერატურის ნაციონალურის ფორმით, პროლეტარულის მიზან-მისწრაფებით, და ამავდროს იმეორებს, რომ ის არის მომხრე „ხელოვნების, რომელიც დაინახავს საუკუნოებს და ხალხებს“.

„უხვიმას“ გაერთიანების მწერლები ეხებიან თანამედროვე სოფელს, მაგრამ იქ ისინი არ ხედავენ დიფერენციაციას, მათი წარმოდგენით კულაკი მშვიდობიანათ ცხოვრობს ღარიბ გლეხთან; ისინი პარტიის, საბჭოთა ხელისუფლების შესახებ განზრახ არაფერს ლაპარაკობენ („მიწა“ — კ. ჩერნის რომანი), ან კიდევ აცხადებენ, რომ მათ უნდათ დასწერონ რაღაცეები, მაგრამ არ სწერენ იმიტომ, რომ სულერთია მთავლიტი აკრძალავს („ახალი წერილები“ — ლექსები ი. პუშჩის). ყოველივე ეს სრულ შესაძლებლობას გვაძლევს გავითვალისწინოთ თუ საით ვითარდება ეს ჯგუფი.

სამაგიეროთ ბელორუსიის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაცია ისე გამაგრდა იდეურად და შემოქმედებით, რომ პარტიის ხელმძღვანელობით ის სათანადო ბრძოლას აწარმოებს ანტი-პროლეტარულ და წვრილ-ბურჟუაზიულ მიმართულებების წინააღმდეგ ბელორუსიის ლიტერატურაში.

პოეტ პ. ტრუსის შემოქმედება სახავს ბელორუსიის მშრომელ მასის განწყობილებას და ამოცანებს სოციალისტურ აღმშენებლობის ეპოქაში, ვ. მარაკოვის, ს. ფომინის, მ. ფედოროვიჩის, ი. ბობრიკის, ა. მირკოვიჩის, ა. ვინაკის შემოქმედება ლაპარაკობს საბჭოთა ბელორუსიის პროლეტარული ლირიკის ძლიერების შესახებ.

მხატვრული პროზის სფეროში ჩვენ გვყავს სახელები: მ. ლინკოვი, რომელიც გვიხატავს ბელორუსიის ფაბრიკის და რკინისგზელების ყოფას, ვ. კავალი — მწერალი ზოფლის ღარიბი ფენების, რომელიც მტკიცედ არის დაკავშირებული პროლეტარიატთან, მ. ნიკანოვიჩა — მწერალი, რომელიც საბჭოთა ბელორუსიის ყოფას ეხება, ი. ლიმანოვიჩი — წითელი არმიის და სამოქალაქო ომის წარმომადგენელი ლიტერატურაში, პ. გოლოვანი, რ. მურაშკო, ს. ხურსიკა და სხვ. ყველა ეს სახელები შეადგენს მტკიცე სახელს ბელორუსიის პროლეტარული პროზისას.

აი იმიტომ პარტიამ ბელორუსიის კ. პ. (ბ.) უკანასკნელ მე-XII ყრილობაზე სთქვა თავისი სიტყვა პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის დახმარების შესახებ, რათა მან შემოქმედებით შესძლოს ჰეგემონიის მოპოება, რომლის უფლებაც მას აქვს ისტორიულად.

აი იმიტომ ბელორუსიის საბჭოთა საზოგადოებრივობა სიხარულით ხედება თვითეულ ნაწარმოებს პროლეტარული მწერლისა, რომელიც ხელს უწყობს და ეხმარება მშრომელ მასებს სოციალისტური აღმშენებლობის საქმეში.

კულტურული კავშირისათვის

მრავალი წლის განმავლობაში მეფის თვითმპყრობელობა და მისი მოხელეები ერთმანეთის წინააღმდეგ რაზმავდნენ საქართველოს, აზერბეიჯანის და სომხეთის ხალხს; ისინი ამიერ-კავკასიის ხალხთა შორის გაუვალე ზღვარის დადებას ცდილობდნენ. ასეთი პოლიტიკის მეოხებით თვითმპყრობელობამ ამიერ-კავკასია ძმათა შორის სისხლის ღვრის ასპარეზათ გადააქცია.

ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ საბჭოთა რუსეთისაგან ჩამოშორებულმა მენშევიკებმა, დაშნაკელებმა და მუსავატელებმა „ლირსულად“ განაგრძეს ამიერ-კავკასიაში თვითმპყრობელობის გზა: ერთმანეთის სიძულვილის, მტრობის და სისხლის ღვრის პოლიტიკა.

ამიერ-კავკასიის მშრომელთა შეერთებული ძალით და ხანგრძლივი ბრძოლით დაეცა მენშევიკების, დაშნაკელების და მუსავატელების შოვინისტური ხელისუფლება.

მხოლოდ კაპიტალისტების და მემამულეების ბატონობის დაცემის და საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ შეიქნა შესაძლებელი ამიერ-კავკასიის ერთა შორის მშვიდობიანობის დამყარება.

ამიერ-კავკასიის საბჭოთა პირველ ყრილობაზე საქართველოს, აზერბეიჯანის და სომხეთის მუშებმა და გლეხებმა შექმნეს ამიერ-კავკასიის ფედერაცია, რომ ამ გზით შეერთებულად ემუშავნათ ქვეყნის აღდგენისა და სოციალისტური აღმშენებლობისათვის.

ამიერ-კავკასიის შემდგომი წარმატება და გამარჯვება მოითხოვს ჩვენგან არა მარტო სამეურნეო და პოლიტიკურ მტკიცე კავშირს, არამედ კულტურულ დაკავშირებასაც, შეერთებულის ძალით მუშაობას ახალი კულტურის შექმნისათვის.

მხატვრულ ლიტერატურას, ხელოვნებას, ამ საქმეში განსაკუთრებით დიდი როლი ენიჭება.

ყოველივე ეს კარგად ქონდა გათვალისწინებული საქართველოს, აღერბეიჯანის და სომხეთის საბჭოთა მწერლებს, როდესაც ისინი მუშაობდნენ ურთიერთ შორის დელეგაციების გაგზავნას.

ამ მეტად მნიშვნელოვან საქმეში ინიციატივა აიღო საქართველოს საბჭოთა მწერლების ფედერაციამ. ა/წ. 17 მაისს ბაქოს ესტუმრა ქართველ მწერალთა დელეგაცია, რომელიც შესდგებოდა 22 წევრისაგან.

დელეგაციას სადგურზე შეხვდა საბჭოთა პარტიულ, და მწერალთა ორგანიზაციების წარმომადგენლები. დელეგაციას მიესალმა ბაქოს პარტიულ კომიტეტის სააგიტაციო-საპროპაგანდო განყოფილების გამგე აზხ. ნ ი კ ი შ ი ნ ი. მან თავის სიტყვაში აღნიშნა ის დიდი მნიშვნელობა, რომელიც აქვს კულტურულ დაკავშირებას საბჭოთა რესპუბლიკებს შორის.

ჩასვლის მეორე დღეს საქართველოს მწერალთა დელეგაცია უკვე შეუდგა საქმიან მუშაობას. უპირველეს ყოვლისა მან ინახულა ოცდაექვსე კომუნარის საფლავი, რომელიც შემკობილ იქნა გვირგვინით. აქ სიტყვა წარმოსთქვა აღერბეიჯანელმა მწერალმა ახვერდოვიძემ. მან სთქვა: „ჩვენი შეხვედრა აქ, 26 კომუნარის საფლავთან უდიდესი მნიშვნელობის ფაქტია. 26 კომუნარი დაიღუპა პროლეტარული რევოლუციისათვის, ყველა ხალხების ინტერნაციონალური ერთობისათვის, კერძოდ ამიერ-კავკასიის ეროვნებათა ძმური კავშირისათვის. საქართველოს და აზერბეიჯანის მწერლების აქ შეხვედრა — 26 კომუნარის იდვის გამარჯვებაა. ეს შეხვედრა მაჩვენებელია იმ ინტერნაციონალური კავშირის, რომლისთვის იბრძოდნენ და დაიღუპნენ სახელოვანი კომუნარები“.

საქართველოს დელეგაციის სახელით გამოვიდა ი ა შ ვ ი ლ ი, რომელმაც თავისი სიტყვა ასე დაამთავრა: „26-ის“ საფლავზე დავდოთ ფიცი, რომ აზერბეიჯანისა და საქართველოს მწერლები კულტურის ფრონტზე გააგრძელებენ „26 კომუნარის“ დიად საქმეს, განამტკიცებენ ამიერ-კავკასიის ერთა სოლიდარობას“.

შემდეგ დელეგაცია გაემგზავრა „ილიჩის სრუტისაკენ“. ამ ადგილის უმეტესობა წინად ზღვით იყო დაფარული, მაგრამ მუშათა ენერგიული შრომის წყალობით წყალი განდევნილი იქნა იქიდან. დღეს ამ ადგილებზე მოფენილია „ვიშკები“, მანქანების განუწყვეტელი ხმაურია და ნავთის მდინარეები მოედინება მიწებში.

მუშები, რომლებიც აქ გვხვდებოდა აღფრთოვანებული და დაუზარებელი ენერგიით აკეთებდნენ საპასუხისმგებლო საქმეს. ისინი

გაძნობენ რომ არიან სოციალისტურ ქვეყნის შენების აქტიური მონაწილენი.

გავემართეთ ბაქოს ახლად აშენებულ ნაწილში — „არქიტექტურული ში“, რომელიც წარმოადგენს მუშათა ქალაქს. აქ შენობები აგებულია ტეხნიკის უკანასკნელი სიტყვის თანახმად.

სალამოს გავემგზავრეთ საბუნჩიში, სადაც მიმდინარეობდა მუშა-მკითხველთა კონფერენცია. მოგზაურობა მოგვიხდა ელექტრო-მატარებლით, რომელმაც დიდი ინტერესი გამოიწვია დელეგაციის წევრებს შორის. მივედით ეხლახან აგებულ მუშათა კლუბში, საბუნჩიში. ეს კლუბი ყურადღებას იქცევს თავისი სიდიდით, ხილამაზით და ტეხნიკური მოწყობილობით. მუშები აღფრთოვანებით შეხვდნენ მწერალთა დელეგატებს. წარმოითქვა მისასალმებელი სიტყვები. აქ სიტყვა წარმოსთქვა ჩვენი ლიტერატურის შესახებ ამხ. ბ. ბუაჩიძემ და ლექსები წაიკითხა გ. ქუჩიშვილმა, ს. ჩიქოვანმა და სხვებმა.

19 მაისს დელეგაციამ დაათვალიერა ამხ. ბაირამოვის სახელობის ქალთა კლუბი. ამ კლუბში შესვლისას დელეგაციის თვითეული წევრისათვის ნათელი გახდა ის დიდი საქმე, ის დიდი გარდატეხა, რომელიც გამოიწვია ოქტომბრის რევოლუციამ აღმოსავლეთში. მრავალი საუკუნოებით დაჩაგრული თურქი ქალი ამ კლუბში ემზადება იმისათვის რომ აქტიური მონაწილეობა მიიღოს ახალი ქვეყნის მშენებლობის საქმეში. კლუბის გამგე ქალი აღფრთოვანებული გვაცნობს კლუბის ისტორიას, მის თანამედროვე მდგომარეობას და მიზნებს, რომელსაც ემსახურება ის.

აქედან დელეგაცია გაემგზავრა „შავ ქალაქში“, სადაც სწარმოებს ნავთის პროდუქტების გადამამუშავება.

შემდეგ გავეცანით დიდ ძაფის სართავ და საქსოვ ქარხანას, სადაც სამი ათასამდე მუშა მუშაობს სამცვლად. მუშათა შორის უმეტესობა ქალებია.

სალამოს პედაგოგიურ ტეხნიკუმის შენობაში გაიმართა საქმიანი თათბირი. ამ თათბირზე სამ საათიანი მოხსენებით გამოვიდა ადერბეიჯანის განათლების სახალხო კომისარი ამხ. მ. კულიევი, რომელმაც თავის მოხსენებაში ვრცლად გააშუქა კულტურული მშენებლობის საკითხები აზერბეიჯანში. მოხსენებებს ირგვლივ გაიმართა ვაცხოველებული სჯა-ბაასი.

მოხსენებისა და აზრთა გაცვლა-გამოცვლის დამთავრების შემდეგ ამავე შენობაში გაიმართა ბანკეტი, სადაც უმთავრესად ლაპარაკი სწარმოებდა ურთიერთ დაახლოვების ფორმების გამოახვის შესახებ.

მეორე დღესაც გრძელდებოდა ბაქოს საყურადღებო ადგილების გაცნობა და დათვალიერება. საღამოს კი გაიმართა საზეიმო სტუმრების კულტურის სახლში, რომელსაც აუარებელი ხალხი დაესწრო.

22 მაისს დილით დელეგაცია გამოემგზავრა ტფილისისაკენ. ვაგონში შესვლის შემდეგ დელეგატები ერთმანეთს უზიარებდნენ იმ დიდ შთაბეჭდილებებს, რომელიც მათ მიიღეს ახალ, საბჭოთა ბაქოში.

6 ივნისს, დილის 6 საათზე კარაკლისში ჩავიდა საქართველოს და ადერბეიჯანის მწერალთა დელეგაციები. სტუმრებს შეხვდნენ სომხეთის მთავრობის, მწერლების და პროფესიონალურ ორგანიზაციების წარმომადგენლები.

6 ივნისს, დილის 6 საათზე კარაკლისში ჩავიდა საქართველოს ზაროვი. სომხეთის მწერალთა სახელით მისასალმებელი სიტყვა წარმოსთქვა მწერალმა — ალაზანმა.

საპასუხო მისასალმებელი სიტყვები წარმოსთქვეს საქართველოს მწერალთა დელეგაციის სახელით — გრ. რობაქიძემ და აზერბეიჯანის მწერლებისაგან ახვერდოვმა. 8 საათზე სტუმრები ავტომობილებით გაემგზავრნენ ერევნისაკენ. დელეგაციები შეჩერდნენ დელივანში სევანის ტბასთან და სხვ. დელეგაციების შეხვედრამ მიიღო დღესასწაულის ხასიათი. დელივანში და გასავლელი გზის მახლობელ სოფელში ეწყობოდა მიტინგები, რომელზედაც თავმოყრილი ადგილობრივი გლეხობა და მოსწაფლე ახალგაზრდობა ესალმებოდა დელეგაციებს. ტბაზე სტუმრებისათვის მოაწყეს გასეირნება მახლობელ კუნძულამდე, სადაც დელეგაციის წევრებმა დაათვალიერეს ძველი ისტორიული ნაშთები.

საღამოს 8 საათზე დელეგაციები ჩავიდნენ ერევანში. ქალაქი სადღესასწაულოთ არის მორთული. მთავარ ქუჩებში გამოფენილია პლაკატები, მისასალმებელი ლოზუნგებით.

კარაკლისიდან ერევანში მისვლამდი დელეგაციები ეცნობოდნენ აღმშენებლობას, რომელიც ფართოდ წარმოებს სომხეთში. დელივანზე გასვლისას დელეგაციებმა დაათვალიერეს სახლები, სანატორიუმები, სკოლები, სამკურნალო დაწესებულებები, სევანის ტბაზე მოწყობილი თევზის სარეწაოები და სხვა.

7 ივნისს დელეგაციები ერევანში ესტუმრნენ კულტურის სახლს, სომხეთის ეროვნულ სამხატვრო გალერეისს, არქეოლოგიურ მუზეუმს და სხვა კულტურულ დაწესებულებებს. სტუმრებმა დაათვალიერეს აგრეთვე ახალი ჰიდრო-ელექტრო სადგური და ქალაქში დაწყებული ახალი საბინაო მშენებლობა.

კულტურული შეკავშირების საღამო, რომელიც გაიმართა 7 ივნისს კულტურის სახლის დარბაზში, გახსნა განათლების სახალხო კულტურის მისარმა ამხ. მრავიანმა, რომელმაც შემდეგი განაცხადა:

„ამიერ-კავკასიის ეროვნებათა შეკავშირების საქმეს შეეწირა მრავალი ასი მებრძოლის სიცოცხლე. ამიერ-კავკასიის ეროვნებათა კავშირი დღეს ფაქტია, ამ კავშირის განმტკიცებას ხელს უწყობენ ისეთი ციხე-სიმაგრეები, როგორიც არის ზაქესი, ძორაჭესი და მრავალი სხვა საწარმოო, ამიერ-კავკასია გადაიქცა მთლიან სამეურნეო და პოლიტიკურ ერთეულად. ათი წელიწადია, რაც ამიერ-კავკასიის მშრომელნი ხელი-ხელ ჩაკიდებულნი ეწევიან სოციალისტურ მშენებლობას. სწორედ ამ ძმური თანამშრომლობის შედეგია, რომ ამიერ-კავკასიის ეროვნებათა მწერლები ალაპარაკდნ იმავე ენით, რომელზედაც მრავალი წლის განმავლობაში საუბრობდნენ ამიერ-კავკასიის რევოლუციონერები და მშრომელი მასები. კულტურული რევოლუციის პერიოდში დიდი გამარჯვებაა, რომ ამიერ-კავკასიის მწერლები ერთად შეკრებილნი, ისე გრძობენ თავს, როგორც საკუთარ ოჯახში. ისინი კულტურულ ფრონტზე მზად არიან აკეთონ იგივე საქმე, რომელსაც აკეთებდნენ საბჭოთა ხელისუფლება და კომუნისტური პარტია. ეს კი თავდებია იმისა, რომ ამიერ-კავკასიის მწერლობა, ხელოვნების სხვა მუშაკებთან ერთად, შექმნის ახალ კულტურას, ფორმით ნაციონალურს, ხოლო შინაარსით ინტერნაციონალურს“.

შემდეგ გამოვიდა მწერალი დერენიკ დემირჩიანი.

„აზერბეიჯანის და საქართველოს მწერალთა დელეგაციების ჩამოსვლა, — განაცხადა მან, — განხორციელება მშრომელი მასების ნებისყოფის, რომელმაც თავისი გამოხატულება ჰპოვა ამიერ-კავკასიის ფედერაციაში. ეს პოლიტიკური და სამეურნეო მთლიანობა უნდა დავვირგვინდეს კულტურული გაერთიანებით“.

შემდეგ ილაპარაკა პროლეტარული მწერლების ასოციაციის მდივანმა ვშტუნიმ. საქართველოს დელეგაციის სახელით სიტყვა წარმოსთქვა გრ. რობაქიძემ, აზერბეიჯანის დელეგაციის სახელით — ახვერდოვმა.

კულტურული დაახლოვების საღამო დამთავრდა სიმფონიური კონცერტით და ეტნოგრაფიული ცეკვით, რამაც დელეგაციაზე დაუწყო შთაბეჭდილება დასტოვა.

9 ივნისს კვირას დელეგაციები გაემგზავრნენ ვალარშაბატში, დაათვალიერეს ენშიაძინში კოლექტიური მეურნეობა „ანასტეცა“ ცხენოსანი პოლკი, ენშიაძინის ბიბლიოტეკა და ძველი ზვარტნოცის ნანგრევები. კოლექტიური მეურნეობის ეზოში ახლო-მახლო სოფლების

ვლენობის, პარტიული და კომკავშირულ ორგანიზაციების, აგრეთვე მოწაფეთა მონაწილეობით გაიმართა მიტინგი, რომელიც აღფრთოვანებით მიესალმა დელეგაციებს.

ცხენოსანმა პოლკმა დელეგაციის პატივსაცემლად გამართა აღლუმი, რომელსაც დელეგაციის სახელით მხურვალე სიტყვებით მიესალმენ სანდრო ეული და სანლი. ძალიან სასიამოვნო შთაბეჭდილება მოახდინა მწერლებზე წითელ-არმიელთა სამხედრო ვარჯიშობამ, დოღმა, კულტურულმა დონემ და ყოფა-ცხოვრების პირობებმა.

10 ივნისს სომხეთის კომპარტიის (ბ) ც.კ.-თან შესდგა თათბირი, რომელმაც ჯამი გაუკეთა დელეგაციის ერთი კვირის მუშაობას და შეიმუშავა მომავალი კულტურული თანამშრომლობის პლატფორმა. 9 ივნისს დელეგაციები ლენინაკანში გაემგზავრენ.

11 ივნისს ლენინაკანში ჩამოსულ მწერალთა დელეგაციას შეხვდნენ პარტიის, საბჭოთა საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და მშრომელთა მოსახლეობის წარმომადგენელი. შეხვედრა გრანდიოზული იყო. ორგანიზაციების, და მშრომელი მოსახლეობის სახელით დელეგაციას მიესალმა საბჭოს თავმჯდომარე ანანიანი და პარტკომის მდივანი მაკედონსკი. მხურვალე საპასუხო სიტყვები წარმოსთქვეს ეულმა, შანშიაშვილმა, რუსტემ სანლიმ. საღამოს გაიმართა საბჭოს საზეიმო სხდომა. დელეგაციის მხრივ გამოსულ რობაქიძეს, ახვერდოვს. ეულს და ეფენდიევს შეეგებნენ ხანგრძლივი ტაშით, რომელიც მქუხარე ოვაციით გადაიქცა. წითელი არმიის მისალმების საპასუხოდ მიწიშვილმა აცნობა კრებას საქართველოს დელეგაციის გადაწყვეტილება, რომ ის კისრულობს შეფობას იმ ცხენოსან ნაწილზე, რომელმაც დელეგაციის პატივსაცემად ერმიადინში მოაწყო აღლუმი. ამ ცნობამ აუდიტორიის უდიდესი აღტაცება გამოიწვია.

დელეგაცია აღტაცებულია ლენინაკანით. რომელიც აღორძინების გზაზე დგას და რომელმაც ორი წლის განმავლობაში უკვე შექმნა გრანდიოზული საფეიქრო ფაბრიკა, მძლავრი ჰიდრო-სადგური, მრავალი სხვა საწარმო და ახალი ლამაზი სახლები.

სომხეთის სოციალ-ისტური აღმშენებლობის და მშრომელთა სტუმართმოყვარეობით მოხიბლული დელეგაცია, სომხეთის მწერლებთან ერთად, საქართველოში გამოემგზავრა.

12 ივნისს, დილით, სომხეთიდან ტფილისში დაბრუნდა საქართველოსა და აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაცია, მათ თან ჩამოყვამ სომხეთის მწერალთა დელეგაცია.

სტუმრობის შესახვედრათ ტფილისის რკინისგზის სადგური მორთული იყო საზეიმოთ. კედლებზე გაკრული იყო პლაკატები შემდეგი

წარწერით: — „გაუმარჯოს ახალ ინტერნაციონალურ კულტურას!“
„მხურვალე საღამო აზერბეიჯანისა და სომხეთის მწერლებს!“

სტუმრების შესახვედრათ სადგურზე თავი მოიყარეს მთავრობის, პარტიის, პროფესიონალურ, სამხედრო, მუშათა ორგანიზაციების, პრესის, სახელოვნო-კულტურულ და მწერალთა წარმომადგენლებმა.

სადგურის წინ გაიმართა სახელდახელო მიტინგი, რომელიც გახსნა ამხ. ბედიამ.

ამხ. ბედიამ მხურვალეთ მიესალმა სომხეთისა და აზერბეიჯანის სტუმრებს საქართველოს პროლეტარიატის სახელით. ამხ. ბედიას სიტყვები დაიფარა „ინტერნაციონალი“-ს ხმებით, რომელსაც ასრულებდა სამხედრო ორკესტრი.

საქართველოს მთავრობის სახელით სტუმრებს მიესალმა — ამხ. სილვა თოდრია.

ამხ. თოდრიამ თავის სიტყვაში გამოსთქვა რწმენა, რომ აზერბეიჯანის და სომხეთის მწერლების ჩამოსვლა ტფილისში, ესე იგი ამიერ-კავკასიის და საქართველოს კულტურისა და პოლიტიკის ცენტრში, ხელს შეუწყობს ამ.-კავკასიის ხალხების დაახლოვების საქმეს.

— ჩვენი ეხლანდელი შეხვედრა — ამბობს ამხ. თოდრია, — ითამაშებს უდიდეს როლს ამიერ-კავკასიის ხალხებში ინტერნაციონალური იდეების განმტკიცების საქმეში. ამხ. თოდრიას სიტყვა დაიფარა მქუხარე ტაშით.

საქართველოს საბჭოთა მწერლების ჯედერაციის სახელით სტუმრებს მიესალმა — პოეტი იაშვილი, მან განაცხადა:

— საქართველოს საბჭოთა მწერლების სახელით მხურვალე საღამო აზერბეიჯანის და სომხეთის კულტურის შტაბს — ჩვენს ძმა მწერლებს.

ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სახელით მისასალმებელი სიტყვა წარმოსთქვა — პროფ. შალვა ნუცუბიძემ.

— ერთი წლის წინათ, — აცხადებს ნუცუბიძე, — დამყარდა კავშირი ამიერ-კავკასიის მეცნიერებს შორის, ეს იყო პირველი ნაბიჯი გადადგმული ამიერ-კავკასიის ხალხების მეცნიერებათა შორის კავშირის გასაბამათ.

ეხლა კი ჩვენ ვხედავთ, რომ ერთი წლის წინ დამყარებული კულტურული კავშირი ამიერ-კავკასიის ხალხებს შორის უფრო მტკიცდება.

საქართველოს პროფორგანიზაციების სახელით დელეგაციას მიესალმა — ამხ. ნაცვლიშვილი. მან ტფილისის პროლეტარიატის

სახელით მხურვალე სალამი გადასცა აზერბეიჯანისა და სომხეთის მწერალთა დელეგაციას.

სომხეთის მწერალთა დელეგაციის სახელით საპასუხო სიტყვით გამოვიდა (დელეგაციის თავმჯდომარე) შირვანზადე.

მან განაცხადა, რომ ამიერ-კავკასიის მწერალთა დაახლოების იდეა ძველის ძველია, მაგრამ მისი განხორციელება დღემდე დავიანდა.

ამიერ-კავკასიის მწერალთა დაახლოების საქმეს წინ ეღობებოდა მთელი რიგი ხელის შემშლელი პირობები (მენშევიკების, დაშნაკების და სხვა სახით), დღეს კი ჩვენ მოწმე ვართ, რომ ამიერ-კავკასიის მწერლებმა მონახეს საერთო ენა და ამიერიდან ისინი ერთად იბრძვილებენ კულტურულ ფრონტზე.

აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაციის სახელით საპასუხო სიტყვა წარმოსთქვა (დელეგაციის თავმჯდომარემ) ახვერდოვიძე.

იგი აზერბეიჯანის მწერალთა სახელით მიესალმა საქართველოს მწერლებს და პროლეტარიატს.

მიტინგი მოკლე სიტყვით დახურა — ამხ. ბედიამ.

სადგურიდან სტუმრები გამოემართენ ქალაქში. სომხეთის დელეგაციის შემადგენლობა:

სომხეთის დელეგაცია შესდგება 18 კაცისაგან. დელეგაციას თავმჯდომარეობს ცნობილი დრამატურგი შირვანზადე. დელეგაციის წევრებია: დერენიკ დემერიანი — პოეტი და დრამატურგი, მიქაელ მანველიანი — სომხეთის სახალხო დრამის აქტიორი და მწერალი ვაჰანტოტოვიცი — დრამატურგი; ავეტიქისაკიანი — ცნობილი პოეტი, ა. ვშტუნი — პროლეტ-მწერალი (სომხეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის მდივანი). მიკირტიჩ არმენ — პროლეტ.-მწერალი; არაქსი — პროლეტ.-მწერალი, გედამ სარიანი, მარტიროს სარიანი — ცნობილი მხატვარი, გურგენ მაჰარი — პოეტი; ვ. აბოვი — პროლეტ.-მწერალი; ვ. მირაქიანი — დამსახურებული პოეტი ნარიმან ფაჩი — პოეტი (სომხეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის თურქული სექციის მდივანი); ხოჯიკ — ფელეტონისტი და სატირიკოსი; სოლომონტარონცი — პროლეტ.-მწერალი. დელეგაციის მდივანი ალაზანი. აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაციის შემადგენლობა:

აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაციას თავმჯდომარეობს აბდულ ახვერდოვი — ცნობილი დრამატურგი და ჟურნალისტი;

დელეგაციის წევრებია: მოლანასრედიანი — ჟურნალისტი, სანილი — გლეხი პოეტი; ჯაფარ ჯანერლი — მატურგი; ესეი ჯავიდ — პოეტი და დრამატურგი; სულეიმან სანე — ბავშთა მწერალი; ახმედ ჯავადი — პოეტი, ჯაფარ ეფენდი-ზადე — კრიტიკოსი; სეიდ ჰუსეინ — პროზაიკი; მიქელ მათუშვიკ — პოეტი; მამედ რაშიდი — პოეტი; ემილ ბეილი — ჟურნალისტი; ხალილ იბრაგიმ — ბელეტრისტი; სულეიმან რუსტამ — პოეტი; აბდულ შაიკ — ლიტერატორი.

ჩამოსვლის დღეს, აზერბეიჯანისა და სომხეთის მწერალთა დელეგაციამ ქართველ მწერლების თანხლებით დაათვალიერა ზემო ავჭალის ჰიდრო ელსადგური. იგი იქ გაეცნო ზაქესის ყველა მთავარ ნაგებობებს. მწერლებზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა ზაქესის დათვალიერებამ.

სალამოს ხელოვანთა სასახლეში სომხეთისა და აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაციას ვრცელი მოხსენება გაუკეთა საქართველოს განათლების სახალხო კომისარმა ამხ. დ. კანდელაკმა საქართველოში კულტურული მშენებლობის შესახებ.

13 ივნისს დილით ტფილისში ჩამოსულმა აზერბეიჯანისა და სომხეთის მწერალთა დელეგაციამ ქართველ მწერლების თანხლებით დაათვალიერა ამხ. სტალინის სახელობის ამიერ-კავკასიის რკინის გზების მთავარი სახელოსნოები.

დელეგაციის წევრები გაეცნენ სახელოსნოს ყველა სამჭოვებს. დელეგატებს აინტერესებდათ ა.-კ. რკ. გზ. სახელოსნოების შრომის ნაყოფიერება, პროდუქციის რაოდენობა და სხვა.

14 ივნისს დილით სომხეთის და აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაციები მიიღო საქართველოს ტაკის თავმჯდომარემ ამხ. მიხაკაიამ, რომელიც საქართველოს მშრომელთა და მთავრობის სახელით მიესალმა დელეგატებს, სხვათა შორის, შემდეგი სიტყვა:

„თავისი შრომით ლიტერატორები ხელს უნდა უწყობდნენ სოციალიზმის შენებას, ბურჟუაზიას არ შეიძლება ეწოდოს კულტურის მატარებელი; კულტურით იგი სარგებლობს ხალხთა გონების მოსაშაშავათ; მხოლოდ საბჭოთა კულტურას შეუძლია იამაყოს იმით, რომ იგი ნამდვილად ემსახურება მასების აღზრდის საქმეს. მით უფრო სასიამოვნოა ჩემთვის, რომ ვხედავ ამ დარგის მუშაკთა წარმომადგენლებს“.

საპასუხო სიტყვაში სომხეთის მწერალთა დელეგაციის თავმჯდომარემ ამხ. შირვანზადემ განაცხადა:

„წინადა საქართველოზე ლაპარაკობდნენ, რომ იგი მშვენიერი იყო. ის, რის ნახვაც ჩვენ მოვახერხეთ საქართველოში ჩამოსვლის დღიდან სრულ საბაბს გვაძლევს ვთქვათ, რომ საქართველო არა მარტო მწვენიერია, არამედ ძლიერიცაა. ამიერ-კავკასიაში ამჟამად შექმნილია ისეთი პირობები, რომ მშრომელ მასებს ბევრის გაკეთება შეუძლიათ, რადგან მენშევიკური ხანჯლის, დაშნაკური მაუზერის და მუსავატისტური ხმლის ბატონობა ისტორიას ჩაბარდა“.

„პროლეტარიატის ენერჯია, მისი წითელი არმიის ზღვრები და ჩვენი კალმები ისეთი ძალაა, რომელიც ადვილად შესძლებს ყოველგვარ დაბრკოლებათა გადალახვას“, — განაცხადა აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაციის თევმჯდომარემ ამხ. ახვერდოვმა.

შემდეგ დელეგატებმა ინახულეს ამიერ-კავკასიის სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე ამხ. შ. ელიავა.

ურთიერთ მისალმების დროს ამხ. შ. ელიავამ შემდეგი სიტყვით მიმართა სტუმრებს:

„მართალია, ცალკე მწერლებს შორის წარსულშიაც იყო მეგობრული ურთიერთობა, მაგრამ ასეთ მასიურ კავშირს ადგილი არ ჰქონია. ქვეყნის წინაშე სდგას აუარებელი სერიოზული ამოცანები. ამიერ-კავკასია წარმოადგენს ერთ რაიონს, ერთიანი ეკონომიური ამოცანებით. ამ ფედერაციაში შემაველ ცალკე რესპუბლიკების ამოცანები მჭიდროდაა გადაჯაჭვული ერთმანეთთან, ამიტომ ურთიერთ ინტერესების გათვალისწინების გარეშე რაიმეს გაკეთება შეუძლებელი იქნება. მასიური აღმშენებლობის სისტემა მოითხოვს ყველა სახის იარაღების გამოყენებას შრომის რაციონალურად განაწილების საფუძველზე; კულტურა ერთ-ერთ ამ იარაღთაგანს წარმოადგენს, მაგრამ დღემდე ეს იარაღი სუსტად იყო გამოყენებული. ამიერ-კავკასიის მწერალთა შეთანხმებულ მუშაობას უდიდესი როლის შესრულება შეუძლია სოციალისტურ აღმშენებლობის საქმეში. მწამს, რომ თქვენი ენერჯიით და ჩვენის დახმარებით მწერლობა ბრწყინვალედ შეასრულებს დაკისრებულ ამოცანებს“.

გამომშვიდობებისას ამხ. ახვერდოვმა განაცხადა:

„იმ ადგილზე, რომელიც წინადა თვითმპყრობელობის წარმომადგენლებს ჰქონდათ დაკავებული და სადაც ერთა შორის მტრობის გეგმები მუშავდებოდა, დღეს მშრომელთა ნებისყოფის განსახიერებას ვხედავთ. ჩვენ, მწერლები ბედნიერნი ვართ ვემსახუროთ ამ ნებისყოფას“.

სამხატვრო აკადემიაში მოსვლისას დელეგატებს მიეგება აკადემიის რექტორი ამხ. შ. დუღუჩავა. დელეგატები ყურადღებით

ათვალიერებდნენ სტუდენტთა ნამუშევარს და აღტაცებაში მოხლო-
დნენ. დაათვალიერეს აკადემიის ყველა განყოფილებები. ამხ. დუდუ-
ჩავამ სტუმრებს მკაცრად გააცნო აკადემიის მიღწევები და პე-
პეტივები.

— „თუმცა მიღწევები ბევრია. მაგრამ ეს ჩვენ არ გვაკმაყოფი-
ლებს. წელს ვაპირობთ კიდევ კინო-ფაკულტეტის გახსნას, განაცხადა
ამხ. დუდუჩავამ, რომელსაც დელეგატებმა აუარებელი შეკითხვები
მისცეს.

ნახულით კმაყოფილი დელეგატები სახელმწიფო უნივერსიტეტ-
ში გაემგზავრნენ.

უნივერსიტეტის შესავალ კიბეზე აუარებელი სტუდენტები იყ-
ვნენ თავმოყრილი. შესავალთან სტუმრებს დახვდა პროფ. შ. ნ უ
ც უ ბ ი ძ ე .

დიდი ინტერესი გამოიწვია დელეგატებში უნივერსიტეტის მუ-
შეუმის დათვალიერებამ.

უნივერსიტეტის კლუბი სტუმრების მოლოდინში სტუდენტებით
იყო გაჭედული. დელეგატების გამოჩენას ისინი მჭუხარე ტაშით ეგე-
ბებიან და ფეხზე ადგომით სცემენ პატივს. სტუდენტებისა და პრო-
ფესორის სახელით სტუმრებს პროფ. შ. ნ უ ც უ ბ ი ძ ე მიესალმა.

„ბურჟუაზიული წყობილების პირობებში უნივერსიტეტის ისტო-
რია შოვინისტური სულისკვეთების ჩანერგვით ხასიათდება. ჩვენი
უნივერსიტეტი განსხვავდება მათგან იმით, რომ იგი ინტერნაციო-
ნალური სულისკვეთებით ზრდის ახალ თაობას. ნება მიბოძეთ მოგე-
სალმით იმ სტუდენტთა და პედაგოგთა სახელით, რომელიც ძმურ
ეროვნებათა წარმომადგენლებს ტაშით შეეგებნენ“.

დამსწრეები მჭუხარე ტაშით შეხვდნენ აზერბეიჯანის დელეგა-
ციის თავმჯდომარის ამხ. ა ხ ვ ე რ დ ო ვ ი ს სიტყვას, იგი მიესალმა
აზერბეიჯანის უნივერსიტეტის (სადაც იგი თანამშრომლობს) სტუ-
დენტებისა და პროფესორის სახელით.

სომხეთის დელეგაციის თავმჯდომარემ ამხ. შ ი რ ვ ა ნ - ზ ა დ ე მ
განაცხადა: „ის შენობა, რომელშიაც ამჟამად თქვენი უნივერსიტეტია
მოთავსებული, ერთ დროს სათავადაზნაურო გიმნაზიას ჰქონდა და-
თმობილი. მე მახსოვს, რომ აღნიშნული სასწავლებლის მოწაფეებს
და სომხური სემინარიის მოწაფეებს შორის ხშირად ადგილი ჰქონდა
შეტაკებებს. ეს ფაქტი ნაყოფია იმ პოლიტიკის, რომელსაც ატარებდა
მავინდელი წყობილება. დღეს ზეიმობს ძმური თანამშრომლობის და
სოლიდარობის დღეა, რაც ნაყოფია ქვეყნის კულტურულ ძალების
შრომისა“.

— „მარქსის და ენგელსის ინტერნაციონალური ლოზუნგი, სიტყვა ეკონომიური ფაქულტეტის დეკანმა ამხ. ერქომაიშვიტმა შექმნილი მენშევიკებისათვის იყო ნილაბი, რომელსაც უნდა დაეფარა მათი მენშევიკური ზრახვები, როცა ისინი ბატონობდნენ. ამ დრომ განვლო. ამიერ-კავკასიის ყველა რესპუბლიკების მშრომელთ ერთი და იგივე მიზნები გვაქვს, მიზნები არა მარტო პოლიტიკური და ეკონომიური ხასიათისა, არამედ კულტურულიც და ამიტომ შურსა და მტრობას ჩვენს შორის ვერ ექნება ადგილი“.

სიტყვებით გამოვიდნენ აგრეთვე ს. ეული და კ. ბობოხიძე. 15 ივნისს სომხეთის, აზერბეიჯანის და საქართველოს საბჭოთა მწერლები დაიყენნ ჯგუფებათ და კლუბებში მოაწყვეს შეხვედრა ტფილისის პროლეტარებთან.

მწერლებისა და მუშების შეხვედრის საღამო გაიმართა ორჯონიკიძის სახელობის, ნარიმანოვის სახელობის, მბეჭდავთა და ტყავ-ტრესტის მუშათა კლუბებში.

ყველგან ამიერ-კავკასიის საბჭოთა მწერლებს მუშათა აუდიტორია შეხვდა ენტუზიაზმით და იმეიათი პროლეტარული სტუმართ-მოყვარეობით.

მწერლებს თავიანთი საწარმოების სახელით მისასალმებელი სიტყვებით მიმართეს მუშებმა, რომლებმაც სრული სისწორით შეაჯავსეს ამიერ-კავკასიის საბჭოთა მწერლების გაერთიანების ფაქტი და უწოდეს ამ მოვლენას ამიერ-კავკასიის მშრომელთა ნებისყოფის გამარჯვება, რომელიც ღირსია შევიდეს ოქტომბრის რევოლიუციის მონაბოვართა მატინანში. მუშების დასკვნით ამიერ-კავკასიის მწერალთა შეკავშირება საწინდარია იმისი, რომ მუშათა კლასი საბჭოთა მწერლებთან ხელიხელ ჩაკიდებული ადვილად დასძლევს იმ დაბრკოლებებს, რომელიც წინ ელობება კულტურულ რევოლიუციას და აფერხებს სოციალისტურ აღმშენებლობას.

მუშების მისალმების შემდეგ, საპასუხო მისასალმებელი სიტყვები წარმოსთქვეს სამივე რესპუბლიკის საბჭოთა მწერლების დელეგაციის წარმომადგენლებმა.

შაბათს 15 ივნისს დილით დელეგატები გაიყენნ ორ ჯგუფად. სომხეთის მწერალთა დელეგაცია გაემგზავრა მე-2 ქართულ დივიზიის ბანაკის დასათვალიერებლად. ბანაკის მახლობლად ვაცხოველებული მუშაობა სწარმოებს. აშენებენ ხიდებს, თხრიან მიწას, გაჰყავთ წყალსადენი.

აი გამოჩნდა სწორ მინდორზე გაშლილი ბანაკიც, რომელიც თავისი კარვებით თეთრ ქალაქად მოსჩანს შორიდან. შევდივართ ბა-

ნაკრო. დელეგატები ჩამოვიდნენ ავტომობილებიდან. მათ მიეგება
ამხ. გიორგაძე (დივიზიის მეთაური), გედევანიშვილი, კახიანი
და სხვ. შევიდნენ სამხედრო კოპერატივის სუფთა სასადილო დარბაზში
აღნიშნულ კოპერატივის ოთხი სავაჭრო წერტილი და ორი სასადილო
აქტს. ხელმისაწვდომ ფასებში აწვდის სასმელ-საქმელს და პირველი
მოთხოვნილებების საგნებს წითელ არმიელებს. მანევრების დროს ნა-
წილებს თან მიყვება ხოლმე მოძრავი დუქანები. ერთი სიტყვით სურ-
სათ-სანოვანის მიწოდების მხრივ კოპერატივი კარგად მუშაობს. ბა-
ნაკი უკვე შეერთებულია ტელეფონის ხაზით ქალაქთან. სწარმოებს
მუშაობა ელექტრონის ხაზის გასაყვანად.

სტუმრების პატივსაცემად გაიმართა წითელ-არმიელთა ალლუმბი-
ლამაზად გამწკრივდნენ ქვეითა, ცხენოსანი და არტილერიის ნაწი-
ლები. აგუგუნდა დივიზიის ორკესტრი. სიტყვით გამოდის ამხ. გიორგაძე:

— „რევოლიუციამ შეაკავშირა ამიერ-კავკასიის ტერიტორიაზე
მცხოვრები ეროვნებანი, რომელთა შორის მანამდე უთანხმოება და
შუღლი იყო გამეფებული. სოციალისტური მშენებლობა წარმოუდგე-
ნელია კულტურული განვითარების გარეშე, ამიტომ მწერალთა წი-
ნაზე უაღრესად დიდი ამოცანებია დასმული. ჩვენ გვწამს, რომ ისინი
არ დაიზარებენ ამ ამოცანების გადაჭრას. ჩვენ კი მზად ვართ და-
ვიცვათ თქვენი შრომა, მიმართული მშრომელთა საკეთილდღეოდ“.

მისი სიტყვები წითელ არმიელებმა ხანგრძლივი „ვაშა“-ს ძახი-
ლით დაადასტურეს.

— „ჯერ თვითმპყრობელობის და შემდეგ სოციალ-გამყიდველე-
ბის პოლიტიკა მიმართული იყო მშრომელთა გონების დაბნელებისაკენ
და არა განათლებისაკენ, ამიტომ თქვენი შრომა სწორედ მშრომელთა
განათლებას უნდას მოხმარდეს. თქვენ უკვე ემსახურებით ამ საქმეს
და მით უფრო სასიამოვნოა თქვენი აქ ნახვა“ — განაცხადეს თავის
სიტყვებში წითელ არმიელებმა.

ხანგრძლივი „ვაშა“-ს ძახილით შეხვდნენ წითელ არმიელები
შირვან-ზადეს, აბოვის და მანველიანის გამოსვ-
ლას, რომლებმაც განაცხადეს, რომ სომხეთის მწერლები შეფობას
იღებენ დივიზიის მე-2 საარტილერიო ლეგიონზე.

საპასუხო სიტყვაში ლეგიონის მეთაურმა ამხ. იოსელიანმა
მიმართა დელეგატებს:

„თქვენი გადაწყვეტილების შემდეგ, ჩვენ მეტი ენტუზიაზმით შე-
ვასრულებთ ყველაფერ იმას, რასაც ჩვენგან მოითხოვს მოძმე რეს-
პუბლიკების მშრომელთა ინტერესები“.

დაახლოვებით თორმეტ საათზე დელეგატები გამოესალმნენ წითელ არმიელებს და უფშემადგენლობას, რომლებმაც ისინი „ვაშა“-ს ძახილით გააცილეს.

აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაცია მთელი შემადგენლობით ესტუმრა ქართულ ცხენოსანთა ათასეულს.

ყაზარმის წინ ჩამწკრივებულია ათასეული, რომელიც დელეგაციის გამოჩენას ხვდება ხანგრძლივი „ვაშა“-ს ძახილით და ფანფარების ხმაურით.

ათასეულის წინ სდგას დელეგაცია სრული შემადგენლობით. ამხს. ეული აცნობს რა წითელ არმიელებს დელეგაციას და მის ჩამოსვლის მიზანს, გადასცემს სალამს აზერბეიჯანის მწერალთა სახელით.

— დღეს, — ამბობს იგი, — ჩვენთან ტფილისში სტუმრათ არიან აზერბეიჯანის და სომხეთის მწერლები, რომლებმაც მიზნად დაისახეს იაირონ იმ გზით, რომლითაც მიდის პროლეტარიატი თავის საბოლოო მიზნისაკენ — სოციალიზმისაკენ. დღეს აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაცია მოვიდა თქვენთან, რომ იკისროს თქვენი — ქართველ ცხენოსანთა ათასეულის — კულტურული შეფობა, ისე, როგორც ქართველმა მწერლებმა იკისრეს სომხეთის ერთ-ერთი სამხედრო ნაწილის შეფობა. ხიშტისა და კალმის გაერთიანებულ არმიას ველარ შეაშინებს ვერავითარი მტერი, მტერი ქართველ მენშევიკების მზგავსი, რომელნიც ოცნებობენ პოლონეთის ფაშისტურ მთავრობასთან ერთად დღევარონ საქართველოს მშრომელთა სისხლი“.

ცნობამ იმის შესახებ, რომ აზერბეიჯანის მწერლობა კისრულობს ცხენოსანთა ათასეულის შეფობას, გამოიწვია წითელ არმიელთა ერთსულოვანი „ვაშა“.

მცხოვანი მწერალი აზვერდოვი, რომელიც წითელ არმიელებს გადასცემს აზერბეიჯანის პოეტების და მწერლების სალამს, — ამბობს შემდეგს:

— ჩვენ, კულტურული ფრონტის მუშაკები და თქვენ წითელ-არმიელები ამჟამად ვაწარმოებთ სოციალისტურ აღმშენებლობას. ჩვენ ვართ მშვიდობიანობის დამცველი, ჩვენ მშვიდობიან მუშაობას ვეწვეით. მაგრამ, თუ საჭირო იქნება, — წითელი არმია გასწევს ბრძოლის ველზე მშვიდობიანი შრომის დასაცავად და ჩვენც — კალმის მუშაკები გვერდში ამოუდგებით მას, მოსისხლე მტერთან ბრძოლაში.

აზერბეიჯანის მწერლებმა იკისრეს შეფობა ქართული ცხენოსანთა ათასეულისა. ეს შეფობა კიდევ უფრო განამტკიცებს ამიერ-

კავკასიის ეროვნებათა კავშირს და თვით წითელი არმიის კავშირს მწერლობასთან“.

ამ შეხვედრის შემდეგ სტუმრებმა დაათვალიერეს ათასწლიანი სკოლა, ყაზარმა, გამოიკითხეს წითელარმიელთა ყოფა-ცხოვრება, გაეცნენ მათ კულტურულ მშენებლობას და სხვ. სტუმრებს ახსნა-განმარტებანს აძლევდა ათასეულის უფროსი.

დასასრულ წითელარმიელებმა სტუმრებს უჩვენეს თავისი მიღწევები სამხედრო მომზადების დარგში (მტრებზე იერიშის მიტანა, დოღი და სხვ.).

შუადღის 12 საათზე დელეგაციამ დასტოვა ათასეული. წითელარმიელებმა იგი „ვაშა“-ს ძახილით და მქუხარე ტაშის ცემით გააცილეს.

მწერალთა დელეგატების პატივსაცემად 15 ივნისს საღამოს 8 საათზე რუსთაველის თეატრში შესდგა ქ. ტფილისის პროფესიონალური, პარტიული, საზოგადოებრივი და ყველა კულტურული ორგანიზაციების საზეიმო სხდომა.

სხდომას ხსნის, გ რ. რ. ბ ა ქ ი ძ ე. ის ამბობს: ჩვენ, საქართველოს საბჭოთა მწერლები, აღნიშნა მან, ვიყავით აზერბეიჯანში და სომხეთში. ჩვენი გამგზავრება არ წარმოადგენს გასეირნებას. იგი მიზნად ისახავდა ამიერ-კავკასიის კულტურული ძალების ნაწილის — მწერლების დაახლოებას და საერთო გზების გამონახვას, რომ ჩვენი შრომით ხელი შევეწყუთ სოციალისტურ მშენებლობას.

ამიერ-კავკასიის მთავრობის სახელით მისასალმებელ სიტყვას ამბობს ამხ. ბ ე კ ზ ა დ ი ა ნ ი, რომელმაც სხვათა შორის თქვა: ამიერ-კავკასიის მწერალთა თავმოყრა ტფილისში, მაჩვენებელია ჩვენი კულტურული და პოლიტიკური წარმატებისა. ჩვენს წინაშე დასმულია ამოცანა დავეწიოთ და გაუსწროთ კაპიტალისტურ ქვეყნებს არა მარტო სამეურნეო ფრონტზე, არამედ კულტურულზედაც, რადგანაც ორივე ეს ფრონტი მჭიდროდა დაკავშირებული ერთმანეთთან. კულტურულ მშენებლობის ფრონტზე მწერლებს ბევრის გაკეთება შეუძლია. გისურვებთ ამიერ-კავკასიის მთავრობის სახელით თქვენზე დაკისრებულ ამოცანათა ბრწყინვალედ შესრულებას.

ს. კ. პ. (ბ) საოლქო კომიტეტის და საქართველოს ცეკას სახელით ვრცელი მისასალმებელი სიტყვით გამოვიდა ამხ. მ. კ ა ხ ი ა ნ ი.

ამხ. მ ი რ ო ტ ა ძ ე: მოძმე რესპუბლიკათა მწერლებმა დღეს შეფობა აიღეს სამხედრო ნაწილებზე. წითელარმიელები მწერლებთან

ერთად ხმას ჩავაკმედინებთ ყველა მათ, ვინც ჩვენს წინააღმდეგ სისინებს — განაცხადა მან.

ტფილისის მუშათა სახელით დელეგაციებს მიესალმნენ ამბ. გ. უ. ა. ძე და ბ. ა. დ. ა. ლ. ი.: — შემთხვევითი არ იყო ის, რომ ალიოშა ჯაფარიძე, შაუმიანი და აზიზბეკოვი ერთად მუშაობდნენ, განაცხადა ერთ-ერთმა მათგანმა, მუშებმა თავის დროზე შეიგნეს მთლიანი ფრონტის შექმნის საჭიროება ბნელ ძალებთან საბრძოლველად. ამ მხრივ თუმცა მწერლები ჩამორჩენ მუშებს, მაგრამ მათი შეკავშირებით ეს ნაკლი დღეს უკვე გამოსწორებულია.

გარდა ამისა დელეგაციებს მიესალმნენ პროფსაბჭოს სახელით ამბ. ა. ნ. თ. ი. ძე. ა. კ. პროლეტმწერალთა ასოციაციის სახელით ამბ. ტ. ა. ტ. უ. ლ. ო. ვ. ი. და საქართველოს საბჭოთა მწერლების ფედერაციის სახელით ამბ. ს. ე. უ. ლ. ი.

საპასუხო სიტყვაში სომხეთის მწერალთა დელეგაციის თავმჯდომარე ამბ. შ. ი. რ. ვ. ა. ნ. - ზ. ა. დ. ე. ამბობს: — ცხოვრება კი არ უნდა ადევნებდეს თვალყურს ლიტერატურას, არამედ ლიტერატურა ცხოვრებას. მწერლობის დაკვირვებამ ცხოვრებაზე მასში გარდატეხა მოახდინა. აზერბეიჯანის, საქართველოს და სომხეთის მწერლების დღევანდელი თავმოყრა უკვე მეტყველებს იმის შესახებ, რომ მათ სურვილი აქვთ ემსახურონ მხოლოდ პროლეტარულ დიქტატურას.

ამბ. ა. ხ. ვ. ე. რ. დ. ო. ვ. ი.: ლიტერატურას შეუძლია როგორც ძმური დამოკიდებულების ისე შუღლის გაღვივებისათვის ხელის შეწყობა ერთა შორის. ჩვენი სინდისი და მოვალეობა პროლეტარული დიქტატურისადმი გვიკარნახებს ვემსახუროთ პირველს და ბრძოლა გამოვუცხადოთ მეორეს, — სთქვა აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაციის თავმჯდომარემ ამბ. ახვერდოვმა. დამსწრეები მჭუხარე ტაშით შეხვდნენ მათ განცხადებებს.

დელეგაციების თავმჯდომარეთა საპასუხო სიტყვების შემდეგ, სიტყვა განცხადებისათვის მიეცა პოეტ ა. ა. ბ. ა. შ. ე. ლ. ს. რომელიც შეეხო პოლონეთის ფაშისტური მთავრობის უკანასკნელ გამოსვლას საბჭოთა საქართველოს წინააღმდეგ და რომელმაც საზოგადოებას წაუკითხა ამიერ-კავკასიის მწერალთა დელეგაციების მიერ ერთხმად მიღებული და ხელმოწერილი რეზოლიუცია. ხალხით გაქედნილი დარბაზი ქვემოთ მოყვანილ რეზოლიუციას მჭუხარე ტაშის ცემით შეეგება:

იმ დროს, როდესაც აზერბეიჯანისა და სომხეთის მწერალთა დელეგაციები სტუმრებად არიან ქართველ მწერლებთან და მათთან

ერთად საქართველოს დედა-ქალაქში ამიერ-კავკასიის ხალხთა კულტურული კავშირის კვირეულს ატარებენ, — დელეგაციების მშვიდობიან მუშაობაში შემოიჭრა დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობის ფაქტი — პოლონეთის სახელმწიფო მოღვაწეების პროვოკაციული გამოხვევა, რომელიც მიმართულია საბჭოთა საქართველოს წინააღმდეგ, და, მაშასადამე, ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკებისა და საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგაც.

ეს გამოხვევა, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ვარშავაში „საქართველოს დამოუკიდებლობის ათი წლის თავის დღესასწაულზე“, და პოლონეთის ხელისუფალთა არსებითად ცინიკური განმარტება აშკარად გვიჩვენებენ პოლონეთის მთავრობის შეურიგებელ მტრობას საბჭოთა კავშირისა და, კერძოდ, საქართველოს მიმართ.

პოლონეთის მთავრობა ამას სჩადის იმ დროს, როცა მან საჯაროდ აღიარა საბჭოთა კავშირის უფლებათა სუვერენობა ამ კავშირში შემავალი ყველა რესპუბლიკითურთ.

ამის გამო, საქართველოს, სომხეთის და აზერბეიჯანის საბჭოთა მწირობების დელეგაციები თავის მოვალეობად სთვლიან შემდეგი განაცხადონ:

ჩვენ, მწირობები, საბჭოთა კულტურის მუშაკები ვართ. ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკებში მწირობები წარმოადგენენ ერთ-ერთ მთავარ კადრს იმ ბრძოლაში, რომელიც სწარმოებს ცარიზმის მიერ დაჩაგრულ ამიერ-კავკასიის ხალხთა ეროვნული კულტურის აღორძინებისათვის. ჩვენი მშვიდობიანი მუშაობის წარმატება შესაძლებელია მხოლოდ დაწყნარებული, მყუდრო მუშაობის პირობებში და, ამ მხრით მუშათა კლასის გამარჯვება კულტურულ ფრონტზე მჭიდროდ არის დაკავშირებული საბჭოთა კავშირის პოლიტიკურ ცხოვრებასთან.

ჩვენ გვახსოვს, რომ საბჭოთა კავშირის მუშებისა, გლეხების და მშრომელი ინტელიგენციის საუკეთესო ნაწილის მიერ ზურგ-გამაგრებულმა საბჭოთა ხელისუფლებამ თავისი პოლიტიკითა და მეცადინეობით საბოლოოდ დაასამარა მეფის რუსეთის თვითმპყრობელი ხელისუფლება; რომ ეროვნული მშვიდობიანობის დამყარება ხალხთა შორის შესაძლებელი გახადა მხოლოდ ოქტომბრის რევოლუციის იდეათა გამარჯვებამ; რომ სოციალურ უთანასწორობას, რომლის წინააღმდეგაც ყოველთვის იბრძოდა ყველა ხალხის მოწინავე აზრი, სპობს მხოლოდ მუშათა კლასის დიქტატურა კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით. ჩვენ ვხედავთ, რომ საბჭოთა ხელისუფლების

ეროვნულ-გამანთავისუფლებელი პოლიტიკა, რომელიც ოქტომბრის რევოლუციის პრინციპებზე წარმოიშვა, კიდევ უფრო მჭიდროდ უკავშირებს საბჭოთა ხელისუფლებას, საბჭოთა კავშირის ერებს და მათთან ერთად არწმუნებს მათ, რომ ამ ერების, კერძოდ, საქართველოს კულტურული აყვავებისა და აღორძინების უპირველესი საწინააღმდეგო — საბჭოთა წყობილების განმტკიცება ოქტომბრის რევოლუციის ბელადის — ლენინის დიადი პრინციპების საბოლოო გამარჯვება.

ჩვენ ყოველზე ეს ვიცით და ამიტომ გულგრილად გვერდს ვერ აუვლით საბჭოთა ხელისუფლების მტერთა ამა თუ იმ ცდას, რომელიც მიმართული იქნება ჩვენი კულტურული მუშაობის, ხალხთა მშვიდობიანი ცხოვრების და საბჭოთა წყობილების საფუძველთა წინააღმდეგ.

ამ თვალსაზრისით, პოლონეთის მთავრობის გამოსვლა და ის მფარველობა, რომელსაც იგი უწევს ჩვენს მტრებს — საქართველოდან გაქცეულ ყოფილ მენშევიკურ მთავრობას, ჩვენ მიგვაჩნია შრომელთა შინაურ საქმეებში ჩარევის ფაქტად და საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის არსებობისათვის აშკარა მუქარად.

საქართველოს, სომხეთის და აზერბეიჯანის საბჭოთა მწერლების დელეგაციები მოუწოდებენ საბჭოთა კავშირის მთავრობას ისეთი ნაბიჯების გადასადგმელად, რომლებიც ბოლოს მოუღებენ იმპერიალისტური ქვეყნების ასეთ გამოსვლებს. პოლონეთის მიმართ, რომელიც სისტემატურად არღვევს საერთაშორისო ურთიერთობის ელემენტარულ ფორმებს, დელეგაციები საკიროდ სცნობენ გადამწყვეტი ზომების მიღებას, კერძოდ საქართველოს ფარგლებიდან პოლონეთის საკონსულოს წარმომადგენელთა გაძევებას.

გარდა ამისა, ამავე სხდომაზე მიღებული იქნა შემდეგი შინაარსის დეკლარაცია საქართველოს, ადერბეიჯანის და სომხეთის საბჭოთა მწერლებისა და ხელოვნების მოღვაწეთა კულტურული კავშირის დაარსების შესახებ:

ამიერ-კავკასიის ერთა შორის მშვიდობიანობის იდეის განმტკიცება ყოველთვის წარმოადგენდა და წარმოადგენს იმ ღონისძიებას, რომლის გარშემოც გაერთიანდნენ ამიერ-კავკასიის ხალხთა მოწინავე კულტურული ძალები.

მენშევიკების, მუსავატისტების და დაშნაკების პოლიტიკა, რომელიც ამიერ-კავკასიის ერებს შორის ნაციონალისტურ-შოვინისტურ მტრობას აღვივებდა, მუშათა და გლეხთა გამარჯვებასთან და საბ-

ქოთა ხელისუფლების საბოლოოდ დამყარებასთან ერთად, სამუდამოდ და სასტიკად დამარცხდა.

ა.-კავკასიის სოციალისტური ფედერატიული საბჭოთა რესპუბლიკის შექმნა და არსებობა უდიდეს საბუთს წარმოადგენს იმის დასამტკიცებლად, რომ საბჭოთა ხელისუფლება, რომელიც ამიერ-კავკასიის საბჭოთა რესპუბლიკების კულტურულ-პოლიტიკურ და სამეურნეო ხელმძღვანელობას უწევს, ისეთი ძალაა, რომელიც ნამდვილად ანხორციელებს ერთა შორის მშვიდობიანობის განმტკიცების იდეას ამიერ-კავკასიის ხალხთა ძმობისა და უმჭიდროესი კავშირის საფუძველზე.

საქართველოს, სომხეთის და აზერბეიჯანის საბჭოთა მწერლების დელეგაციები აღიარებენ, რომ ლიტერატურისა და ხელოვნების სხვა დარგებში ამ ხალხთა კულტურული ძალების დაახლოებასა და კულტურული კავშირის განმტკიცებას უდიდესი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს; ამიტომ, საქართველოს, სომხეთის და აზერბეიჯანის საბჭოთა მწერლების დელეგაციები თავის ფედერაციების სახელით დროულად სთვლიან, რომ შეიქმნას მუდმივად მომქმედი ორგანო: „ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკების საბჭოთა მწერლებისა და ხელოვნების მოღვაწეთა კულტურული კავშირი“.

ამ მიზნით, დელეგაციები საჭიროდ სცნობენ — შეიქმნას საორგანიზაციო კომიტეტი, რომელსაც უნდა დაეკისროს ამ საქმესთან დაკავშირებული საკითხების პრაქტიკულად დამუშავება, აგრეთვე ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკის საბჭოთა მწერლობისა და ხელოვნების გაცხოველება.

კვირას, 16 ივნისს, დილით, სომხეთ-აზერბეიჯანის მწერალთა დელეგაციები ქართველ მწერლებთან ერთად ავტომანქანებით გაემგზავრნენ კახეთში.

გზა და გზა მათ დაათვალიერეს კახეთის მდიდარი ბუნება და შეჩერდნენ წინანდალის საბჭოთა მეურნეობაში.

აქ მათ დახვდათ ამიერ-კავკასიის მთავრობის თავმჯდომარე აშხ. შ. ელიავა, საქ. მიწადმოქმედების სახალხო კომისარი აშხ. ს. ჯულელი.

მწერლებმა შემოიარეს წინანდალის ბოტანიკური ბაღი. მეტაღე სპეციალისტებმა მწერლებს გააცნო ბოტანიკურ ბაღის ფლორა და მისი გაშენების ისტორია.

შემდეგ მწერლებმა დაათვალიერეს ზერები, ლენინის სარდაფი. ლენინის გადასამუშავებელი განყოფილება და ლენინის კოლექციები.

მწერლებს საჭირო ახსნა-განმარტებას აძლევდა ტექნიკი-სპეციალისტი.

წინანდალის საბჭოთა მეურნეობამ და საერთოდ ალანის ველზე მწერლებზე განუსაზღვრელი შთაბეჭდილება დასტოვა.

ნაშუადღევს მწერლების პატივსაცემით მიწადმოქმედების სახალხო კომისარიატმა მოაწყო ბანკეტი, რომელზედაც წარმოითქვა მრავალი სიტყვა ამიერ-კავკასიის ერთა კულტურული დაახლოვების საჭიროებისა და საბჭოთა მწერლების ამოცანების შესახებ.

ბანკეტზე სიტყვა წარმოსთქვა ამხ. შ. ელიაშვილმა.

სალამოს სტუმრების სანახავეთ ბოტანიკურ ბაღში შეიკრიბა ადგილობრივი გლეხობა.

მწერლებმა ცალკე ჯგუფათ და აგრეთვე გლეხობასთან ერთად გადაიღეს ფოტოგრაფიული სურათი.

სალამოს 8 საათზე მწერლები გამოემგზავრნენ წინანდალიდან. თელავში გამოვლისას მათ შეეგებნენ ადგილობრივი მცხოვრებლები, რომლებმაც მწერლები ტაშისცემით გამოაცილეს.

შაბათს, 17 ივნისს, ნაშუადღევს ორ საათზე, ხელოვნების სახელეში განათლების სახალხო კომისარის ამხ. დ. კანდელაკის თავმჯდომარეობით გაიმართა აზერბეიჯან-სომხეთის მწერალთა დელეგაციების და ქართველ მწერალთა პირველი საქმიანი თათბირი, რომელსაც მოკლე სიტყვა წარუძღვარა ამხ. კანდელაკმა.

— თანახმად ამიერ-კავკასიის მწერლების მიერ მიღებული დეკლარაციისა — განაცხადა ამხ. კანდელაკმა, — უნდა მოეწყოს ამიერ-კავკასიის საბჭოთა მწერლების და ხელოვნების მუშაკთა კულტურული კავშირი.

სომხეთისა და აზერბეიჯანის განათლების სახალხო კომისარიატებისაგან უკვე მიღებულია თანხმობა, რომ შესდგეს ამ კულტურული კავშირის საორგანიზაციო კომიტეტი, რომელიც ჩაატარებს წინასწარ მოსამზადებელ მუშაობას კავშირის მოსაწყობად.

ამხ. კანდელაკის სიტყვის შემდეგ თათბირმა აირჩია ამიერ-კავკასიის საბჭოთა მწერლობის და ხელოვნების მუშაკთა კულტურული კავშირის საორგანიზაციო კომიტეტი, რომელშიაც შედიან სამივე რესპუბლიკების განათლების სახალხო კომისარები — ამხ. კანდელაკი, მრავიანი და კულიევი, ს. კ. პ. (ბ) ა.-კ. საოლქო კომიტეტის სააგიტაციო-საპროპაგანდო განყოფილების გამგე. ამხ. იონოვი, ამიერ-კავკასიის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის

მდივანი ამხ. ბ. ბუაჩიძე და მწერლები — რობაქიძე, აბაშელი, მიწიშვილი, ეული (საქართველოდან), ფხვინუაშვილი, დოვი, ს. რუსტამი, ჯაფარ-ჯაბარლი, ჰუსეინ-ჯაფარიძე, ვიდი, (აზერბეიჯანიდან); ალაზხანი, ვსტუნი, შირკან-ზადე, დემირჩიანი (სომხეთიდან); თეატრებიდან: მარჯანიშვილი, ახმეტელი, ინაშვილი (საქართველოდან), შარიფოვი ა. შ., ტუგანოვი, ეფენდიევი. (აზერბეიჯანიდან); აბოვი, ასმიკი და გულაკიანი (სომხეთიდან); კინო-მუშაკებიდან: ჭიაურელი (საქ.), მახმუდბეკოვი (აზერ.) და მამუკიანი (სომ.); მუსიკალური ხელოვნებიდან: ზ. ფალიაშვილი (საქ.), გაჯიბეკოვი (აზერბეიჯ.) და ტერ-გევონდიანი (სომ.); სახვითი ხელოვნებიდან: ი. ნიკოლაძე, დ. კაკაბაძე (საქ.); აზიმ-ზადე, გაჯიევი (აზერბეიჯ.), სარიანი და სარქისიანი (სომხ.)

ამავე სხდომაზე თათბირმა გამოყო საორგანიზაციო კომიტეტის პრეზიდიუმი შემდეგი შემადგენლობით: ამხ. კანდელაკი, მრავიანი, კულიევი, იონოვი, ბუაჩიძე, რობაქიძე, აბაშელი, ახვერდოვი, ს. რუსტამი, შირკან-ზადე და სარიანი.

საორგანიზაციო კომიტეტის თავმჯდომარედ ერთხმად არჩეულ იქნა ამხ. დ. კანდელაკი.

პრეზიდიუმს დაევალა დაამუშაოს ამიერ-კავკასიის საბჭოთა მწერლების და ხელოვნების მუშაკთა კულტურული კავშირის წესდება და ჩაატაროს წინასწარი მუშაობა იმ ანგარიშით, რომ ამა წლის აგვისტოს დამლევს მოწვეულ იქნეს ამიერ-კავკასიის საბჭოთა მწერლების და ხელოვნების მუშაკთა პირველი ყრილობა.

აზერბეიჯანის საბჭოთა მწერლების დელეგაციის თავმჯდომარის ამხ. ა. ახვერდოვის წინადადებით ამიერ-კავკასიის მწერალთა გაერთიანებულმა სხდომამ ერთხმად დაადგინა საქართველოს, აზერბეიჯანის და სომხეთის მწერალთა შეხვედრის უკანასკნელი დღე — 17 ივნისი აღიარებული იქნას ამიერ-კავკასიის ერთა კულტურულ შეკავშირების დღეთ. ამ დღეს ყოველწლიურათ უნდა გაიმართოს საღამოები ფართო პროგრამით, რომელშიდაც შეტანილი უნდა იქნეს ამიერ-კავკასიის ერთა მიღწევები ხელოვნების და საერთოდ კულტურის ყველა დარგებში.

17 ივნისს, ღამის 12 საათზე აზერბეიჯანის და სომხეთის მწერალთა დელეგაციები გაემგზავრენ ბაქოში.

კომკავშირელ მწერალთა წრე (ბზილისი)

წრეში ირიცხება სულ 29 წევრი. აქედან წრის წევრი 18 კაცია, კანდიდატი — 11. მათ შორის მუშები და მუშთაკელები — 5, გლეხის-შვილები და მოსამსახურენი — 24 და ერთი ქალიშვილი. წრეში 27 კომკავშირელია და ორი უპარტიო (გლეხის შვილები) გარდა ამისა წრის მუშაობას ესწრება 17-18 კაცამდე არაწრის წევრი. წრეს ხელმძღვანელობს წრის მიერ არჩეული ბიურო (ვ. ლ უ ა რ ს ა მ ი ძ ე, დ. ვოლსკი, ა. სულავეა, ფ. ნაროუშვილი და ს. წვერავეა).

წრეში სწარმოებს ყოველკვირეული მუშაობა. 28/29 ლიტერატურულ წელს მან ჩაატარა 30 სწავლებით-შემოქმედებითი კრება. წრე მუშაობს რეგულიარულად: კონკრეტულ ლიტმოვლენების და ფაქტების გარჩევა, მეორე კვირას მოხსენებები კამათით წრის გეგმით გათვალისწინებულ საკითხებზე. წრე ამუშავებს კოლექტიურად კულტურის, ყოფაცხოვრების, მწერლობის, სალიტ. კრიტიკის, კინოს, თეატრის და სხვა ამ ამოცანებთან მჭიდროდ დაკავშირებულ საკითხებს. კომკავშირელ მწერალთა წრის იდეური ზრდის მაჩვენებელია ის ფაქტი, რომ წრის უკანასკნელი წლის შემოქმედებით მუშაობაში ადგილი აღარ აქვს წარსულში შემჩნეულ ნაწილობრივ ინტელიგენტურ „ესთეტიზმს“, აპოლიტიურ ტენდენციებს (უპარტიო თემატიკა) და ბოგემას. ყველა ეს ნათლად მტკიცდება იმ შემოქმედებითი მონაცემებით, რომელიც გაზ. „ახ. კომუნისტის“ ფურცლებზე თავსდება და კომკავშირელ მწერალთა ყოფაცხოვრებითი გაჯანსაღებით.

წრეში არ სწარმოებს სპეციალური პოლიტიკურ აღმზრდელობითი მუშაობა, (რაც თავის თავზე კომკავშირის ცეკამ იღვავ) თუმცა წრის სხდომებზე ჩატარებულ ყოველ მოხსენებაში, შემოქმედებითი ფაქტების კოლექტიური გარჩევის დროს პოლიტიკურ მომენტს მთავარი ადგილი ეკირავ. მეორეს მხრივ კი ის ფაქტი, რომ წრის დიდი უმრავლესობა ა. ლ. კ. კ. წევრებია და კომკავშირის ქვედა აქტივსაც წარმოადგენს. უზრუნველყოფს მათ პოლიტიკურ დაბნეულო-

ბისაგან. წრეში ადგილი არ ქონია გასულ საანგარიშო წელს გადაბრებს და შემარიგებლობას, პირიქით მთელი რიგი ამხანაგების კრიტიკული წერილებით და შემოქმედებითი ფაქტებით ებრძოდნენ ტოტალიტარულ ტენდენციებს, მემარჯვენეობას და შემარიგებლობას.

წრის აქტივის საერთო პოლიტიკურ-კულტურულ და კონკრეტულ ლიტერატურულ საკითხებში გარკვევა და შემოქმედებითი ზრდა გასულ წელთან შედარებით საკმაო მიღწევებს ითვლის. პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის დავალებით წრის აქტივი სათანადო მონაწილეობას იღებდა ლიტერატურულ დისპუტებზე კლუბებში, უნივერსიტეტში, ხელოვანთა სასახლეში, აწარმოებდა კლუბების და სკოლების საერთო კულტურულ-მხატვრულ მუშაობის შემოწმებას, უნივერსიტეტში წრის აქტივი ხელმძღვანელობს ადგილობრივ ჟურნალის. ასე, რომ საერთოდ წრის იდეურ-საზოგადოებრივი ზრდა თვალსაჩინოა, ხოლო შემოქმედებითი ზრდა კი, მართალია ნელი ტემპით სწარმოებს, მაგრამ ამ ხაზითაც საგრძნობი მიღწევებია.

27/28 წელს ზოგიერთ ინტრიგან ამხანაგების წყალობით ლიტერატურულ წრეში ადგილი ჰქონდა ჩხირკედელაობას, უამხანაგობას, ხულიგნობას და უწესრიგობას, რამაც წრის ნაწილს სათანადო უარყოფითი დაღი დაასვა. ამ დეზორგანიზატორულ ელემენტების წრიდან გამორიცხვის შემდეგ წრე მთელი წლის განმავლობაში ნორმალურ მუშაობას აწარმოებს, თუმცა ადგილი აქვს ზოგიერთ წევრებში ლიტ-ყოყოჩობას, პოეტომანიას, რასაც ზოგიერთები ამჟღავნებენ ერთი ლექსის დაბეჭდვისათანავე და რასაც წრის უმრავლესობა და სალიტ-კრიტიკა დაუზოგავად ებრძვის. ყოფაცხოვრებითი მოუწყვსრიგებლობის და ბოგემის ელემენტებს აქა-იქ კიდევ აქვს ადგილი: ამის მთავარი მიზეზებია წრის წევრების დიდი ნაწილის უმუშევრობა, უბინაობა, ნივთიერი სიღიწროვე აქედან გამომდინარე შედეგებით.

წრეს აქვს ლიტერატურული ფურცელი გაზ. „ახ. კომუნისტში“, რომელიც თვეში ორჯერ გამოდის, სადაც იბეჭდება წრის წევრების და პროვინციელ დამწყებ ამხანაგების ნაწერები. მართალია ამ ლიტ-ფურცლების ლიტერატურული ხარისხი ზოგჯერ მდარეა, მაგრამ ძირითადში მაინც კომკავშირული ახალგაზრდობის ლიტერატურული ზრდის მაჩვენებელია.

წრე გეგმით მუშაობს: წრეს წელს განსაკუთრებით ხელმძღვანელობდა საქართველოს პროლეტმწერალთა ასოციაცია; ეს ასეც უნდა ყოფილიყო, ვინაიდან წრე ასოციაციის ორგანიზული ნაწილია. წრის აქტივის წამოწვევის მიზნით ეურ. „პროლეტარულ მწერლობა“-ში წრის რამდენიმე წევრი იბეჭდება, (უკანასკნელ

ხანში დაიბეჭდა კიდევ წრის რამდენიმე წევრი: ი. აბაშიძე, კ. მელაძე, გ. ნატროშვილი, მ. ელელი და სხ.) და მომავალში განზრახულა ამხანაგების გამოწევა ამ ხანით.

ამ ამხანაგებს განსაკუთრებულ დახმარებას უწევს აგრედვე ასოციაციის საკონსულტაციო ბიურო. პროვინციაში, როგორც ცნობილია, მრავალი ლიტერატურული წრეების (კომკავშირელების), მათ ხელმძღვანელობას უწევს კომკავშირელ მწერალთა წრე ასოციაციის დახმარებით. მართალია ეს ხელმძღვანელობა ჯერჯერობით სუსტია, მაგრამ წრის ბიურო ახერხებს იმას, რაც მას შეუძლიან. ფურცლებში ბეჭდავს პროვინციელ ამხანაგებს და მათთან საქმიან მიწერ-მოწერას აწარმოებს. კავშირისათვის ორჯერ გაიგზავნა წრის ორი აქტიური წევრი პროვინციაში.

წრე მუშაობს კომკავშირის ცეკას პოლიტიკური და პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის იდეოლოგიურ-ლიტერატურული ხელმძღვანელობის ქვეშ.

აი დაახლოვებით ის მუშაობა და დეფექტები, რაც ახსიათებს კომკავშირელ მწერალთა წრეს გასულ ლიტერატურულ წელში.

3 — ი.

პროლეტ-მკითხველთა წრეში (ტფილისი)

მხატვრული ლიტერატურა მასების ფსიხიკის ორგანიზატორია. პროლეტარული მწერლობაც ხელს უწყობს ახალი ადამიანის ფსიხოლოგიურად ჩამოყალიბებას. მაგრამ პროლეტ-ლიტერატურის მასიურობას მით უმეტეს საქართველოში მრავალი ტენიკური დაბრკოლება ეღობება წინ. ჩვენი სკოლები ჯერ კიდევ ვერ არიან გარკვეული თურა არის პროლეტარული მწერლობა და რით განსხვავდება იგი საბჭოთა მწერლობისაგან. მათთვის საბჭოთა საქართველოს ლეგალური მხატვრულ ლიტერატურა განურჩევლად ჯგუფებისა — პროლეტარულია. აი სიიდან იწყება მოზარდ თაობის შემცდარი ემოციონალური აღზრდის სათავე.

თანამედროვე საბჭოთა ყოფაში და მწერლობაშიც მწვავედ დგას ახალ ადამიანის პრობლემა. არსებობს პოლიტიკურად ჩამოყალიბებული გარკვეულ კლასიურ ფიზიონომიის მქონე ტიპი, მაგრამ მის ფსიხიკაში თუ ჩაეხედავთ, ვნახავთ, რომ განწყობილებით ჯერ კიდევ ვერ გათანასწორებია იგი საკუთარ პოლიტიკურ სახეს. თანა-

მედროვეობის პროგრესული ტიპი ბოლშევიკია. ამაზე არავის არ შეუძლია იქვი შეიტანოს. მაგრამ კმარა თუ არა ის, რომ ესა თუ ის მოქალაქე მხოლოდ თავისი პოლიტიკური მრწამსით იყოს ბოლშევიკი. რასაკვირველია არა. მაგონდება ამხ. ბეზიმენსკის ლექსის ორი სტრიქონი:

— „Я большевик не в кусочки
А весь!..“

მაშინ, როდესაც ბოლშევიკებსაც გვეკირდება უსიხოლოგიური გარდაქმნა, რომ ჩამოვყალიბდეთ მთლიან ახალ ადამიანად. თვალსაჩინოა ის სიძნელე, რომელიც ელოდება პროლეტ-მწერლობის შემოქმედებით მუშაობას. ახალმა რევოლიუციონურმა მწერლობამ ხელი უნდა შეუწყოს ახალ ბოლშევიკურ ტიპის (ბოლშევიკურ განწყობილებების მატარებლის) ჩამოყალიბებას. პროლეტარულმა მწერალმა, რომ დაწეროს ისეთი მხატვრული ნაწარმოები, რომელიც საბჭოთა მოქალაქის განწყობილებას ამ გზით წარმართავს, ჯერ თვით პროლეტ-მწერალი უნდა იყოს მთლიანად ჩამოყალიბებული როგორც ახალი ადამიანი. პროლეტ. მწერლისთვის სიტყვა (ე. ი. მხატვრულად თქმული) და საქმე (პრაქტიკული მოქმედება) ერთი უნდა იყოს.

როგორც ზევით აღვნიშნე პროლეტ. მწერლობის მასიურობას გარდა ტენიკურ დაბრკოლებისა, ამა თუ იმ ხელმძღვანელის (სკოლისა თუ სხვა საგანათლებო დაწესებულების) უკულტურობა უშლის ხელს. ამიტომ პროლეტარულ მწერალთა ორგანიზაციის წინაშე დაისვა საკითხი უფრო მწვავეთ. რათა თვით ამავე მწერალთა ორგანიზაციას ებრძოლა ახალ მკითხველის მიზიდვისათვის, რათა ის გაენთავისუფლებია ობიექტური ლიტერატურის გავლენისაგან. პროლეტარული მწერლობა თავისი შემოქმედებით ამტკიცებს რა ახალი ადამიანის განწყობილებათა ნიშანდობლივ მხატვრულ ნიმუშებს. ის იბრძვის საკუთარი მკითხველის დაპყრობისათვის. მართალია ეს საქმე კერძოთ საქ. პროლეტ. მწერალთა ასოციაციამ ეხლახან დაიწყო, ის ამ გზით ხანგრძლივი მუშაობის შემდეგ სასურველ შედეგს მიადღწიეს.

ამ წერილში მინდა ყურადღება მივაქციო ერთ-ერთი წრის მუშაობას, რომელიც დიდი ხანია ჩამოყალიბებულია და განაგრძობს ეხლაც თავის ნაყოფიერ მუშაობას. ასეთი წრე (პროლეტ. მკითხველთა წრე) არსებობს ამხ. ზ. ქიქოძის სახელობის შინ. მრეწ. ქალთა საინსტ. სკოლასთან. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ამ მკითხველთა წრის შემადგენლობა არის წმინდა პროლეტარული (მუშა-მოწაფე ქალები) 98 პროცენტი კომკავშირელებია. წრის თანამედროვე შემადგენლობა (იშვიათ გამონაკლისის გარდა) წინედ საზრდოობდა (რო-

გორც გამოირკვა) დახვებულ ლიტერატურით. რას შეამჩნევდით წინედ თქვენ ამ მოწაფეებს ხელში?! — აშკარაა, რომ არა, თანამედროვე რევოლუციონურ მწერლობას. ისინი უმთავრესად კომუნისტური ლობდენ ნათარგმნ ბურჟუაზიულ რომანებს, გრიშავილის ლექსებს, ჯავახიშვილის კვაჭი კვაჭანტირაძეს, მუსუსს და სხვა ასეთებს, რომლებიც აშკარაა არა თუ ხელს შეუწყობდა ახალ ადამიანურ ფსიხოლოგიის ჩამოყალიბებაში, არამედ მათში გაზრდიდა ანტირევოლუციონურ განწყობილებათა ფრაქციას. მაგრამ მას შემდეგ რაც ასოციაციის დავალებით მე შეცვლილი იქ ჩამომეყალიბებია წრე სრულიად ახალ პრინციპზე აგებული, მდგომარეობა საგრძნობლად გამოსწორდა. წრემ თავისი მოკლე ხნის მუშაობაში მოასწორო 15 მეცადინეობის ჩატარება. პირველ ხანებში ჩემს მიერ ჩატარებულ იქნა რამდენიმე ლექცია მეცხრამეტე საუკუნის ლიტერატურის მარქსისტულად გაშუქებისათვის. დიდი უმრავლესობა მეცადინეობისა დასჭირდა თანამედროვე მწერლობაზე საუბრების ჩატარებას (განსაკუთრებით პროლეტ. მწერლობაზე) განხილულ იქნა შემარჯვენე მწერლებიდან: (ჯავახიშვილი, გრიშავილი, რობაქიძე) თანამგზავრ მწერლებიდან გ. ტაბიძე, ჩიჭოვანი და სხვა. შემდეგ მეცადინეობაზე გარჩეულ იქნა 1927 წ. ჟურნალი: „პროლეტ. მწერლობა“ № 1. მკითხველთა მიერ მთლიანად მოწონებულ იქნა ეს ჟურნალი, როგორც შრომელ მასის სოც. დაკვეთის აღმსრულებელი მხატვრული სრულყოფით. მკითხველების მიერ აღმოჩენილ იქნა ამავე ჟურნალში როგორც იდეოლოგიურად მტკიცე ლექსები (ნაროუშვილი, მაშაშვილი, ბობოხიძე და სხვა) ისე გადახრების მატარებელი ლექსები (კალაძე). ქართველ პროლეტ. მწერალთა ცალკეულ შემოქმედებათა განხილვამდე წრემ მოისმინა მოხსენება რუს პროლეტ. მწერალ ბეზიმენსკიზე, ეხლა ყოველი მკითხველის ლოზუნგადაა გადაქცეული ბეზიმენსკის ეს ტაეპი: „Я учусь, неустанно учусь, укреплять диктатуру победы большевистскую фракцию чувств!“ შემდეგ განხილულ იქნა ამხ. ნაროუშვილის პოემა: „შავაცხოია“ და „კომკავშირული“. წრე ამ ავტორზე დადებით წარმოდგენისაა. დიდი კამათი გამოიწვია ამხ. ალიო მაშაშვილის შემოქმედების განხილვამ. საუბარი მაშაშვილის შემოქმედებაზე ჩაატარეს ამხ. ანეტა შავიშვილმა და თ. თედორაშვილმა. მათ მიერ აღნიშნულ იქნა, როგორც დადებითი, ისე განსაკუთრებით პოეტის უარყოფითი მხარეები. გარდა ადგილობრივ ხელმძღვანელისა ასოციაცია აგზავნიდა მოხსენებისთვის სხვადასხვა თემებზე ამხანაგებს: ამხ. სულავას მიერ გაკეთებულ იქნა მოხსენება: „პროლეტ. მკითხველთა ამოცანებზე“. ამხ. ნაროუშვილმა გა-

აკეთა მოხსენება: კარლო კალაძის: „ზამთარის“ და კალე ბობოხიძის „გაზაფხულის“ შესახებ. გარდა ამისა ამავე წრეში კითხულობდნენ ლექსებს (მკითხველთა მოთხოვნით) ნაროუშვილი, კაკაბიძე, სომტაია, ბობოხიძე და სხვა პროლეტ. მწერლები.

პროლეტ. მკითხველთა წრეს გამოწერილი აქვს ჟურნალი „პროლეტ. მწერლობა“, წრის წევრებს მასიურად გამოწერილი აქვთ გაზ. „ახალგაზრდა კომუნისტიც“, საიდანაც ეცნობიან „კომკავშირულ მწერლობას“. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ წრეს იმთავითვე ყავდა მკითხველთა აქტივი, რომლებიც თითქმის კარგად ერკვევა თანამედროვე ლიტერატურულ საკითხებში.

წრის მუშაობა ზაფხულის განმავლობაში სკოლის არდადეგების გამო შეჩერებული იქნება.

კ. ბობოხიძე.

ბ ი ბ ი ლ ო გ რ ა ფ ი ა

ვასილ ბარნოვი—„ტფილისის აჩრდილები“—გამომცემლობა „ქართული წიგნი“, 354 გვ., ფასი 2 მან. 25 კ.

ვასილ ბარნოვი შემოქმედებითი ფაქტებით (ისტორიული რომანები და ყოფა-ცხოვრებითი ნოველები) მე-XIX საუკუნეს ეკუთვნის, უკეთ—გასული საუკუნის ნაციონალისტური ჰუმანიტარული ინტელიგენციის წარმომადგენელია. მაშასადამე, დამსახურებული ბელეტრისტი ჩვენს პირობებში აქტუალური მწერალი არაა და ობიექტურად მომქმედი ლიტერატურიდან უკვე განდევნილია. ბარნოვის იდეათა სამყარო მონურ წარსულშია, მას არ შეუძლია ემოციონალურად იმოქმედოს ახალ მკითხველზე. თუმცა ტაქტიკური ელასტიურობა ახასიათებს მას აქედან გამომდინარე შედეგებით.

მაგრამ თქმული იმას როდი ნიშნავს, თითქოს მსკოვანი პროზაიკოსი ჩვენთვის უკვე „არქეოლოგიის“ წარმოადგენდეს. საბჭოთა საზოგადოებრივობისათვის ვასილ ბარნოვი არაა ინტერესს მოკლებული ისტორიულ-ეთნოგრაფიული თვალსაზრისით, ვინაიდან მისი მხატვრული ტილოებით ვეცნობით მიმჭრალ წარსულს, განსაკუთრებით კი მე-XIX საუკუნის ორმოციანი, სამოციანი წლების ტფილისის ყოფას, მდაბიო მოქალაქის (მეშჩანის) შრომისა და ოჯახურ მდგომარეობას, მის საზოგადოებრივ ინტერესს, ეთიურ ნორმებს და საერთოდ წარსულის ყოფის ნიშნულ ელემენტებს.

„ტფილისის მუორმაცე წლები ისე მაქვს ამოკრეფილი, როგორც ბეჭედში, — აცხადებს ვ. ბარნოვი ერთ-ერთ, სალიტერატურო ინტერვიუში. — ჩვენი ოჯახი, მაშინდელი ბაზრობა, დღეობები, ცემობა, ერთი სიტყვით, იმდროინდელი მაჯის ცემა, ვფიქრობ, გადმოვეც ობიექტიურად“. ჩვენის აზრით, მწერალი საგრძნობლად მართალია, ამას რომ აცხადებს: ი. გრიშაშვილის ცნობილ მონოგრაფიების შემდეგ, „ძველი ტფილისი“ თავისი „მაღალი“ საზოგადოებით და მეშჩანებით, თავადებით და ხელოსნებით, ისე ორგანიულად და უნაკლოდ არავის არ უგრძენია, როგორც ვასილ ბარნოვს, რასაკვირველია, სხვა შემოქმედებითი პლანით და კლასიურა ორიენტაციით. გადაიკითხეთ „ტფილისის აჩრდილები“, განსაკუთრებული მონდომებით წაიკითხეთ ისტორიული მოთხრობა: „ინის ცისკარი“, და თქვენ იგრძნობთ ძველი ტფილისის „მძიმე სურნელებას“. თავისი ადამიანებით და ნივთებით, ორმოციანი წლების წოდებრივი დიფერენციაციის პროცესს და, რაც საყურადღებოა, ბარნოვი არ წავიდა უმცირესი წინააღმდეგობის გზით და ქართული მწერლობიდან ძველი ტფილისის სტანდარტული ლირიკა განდევნა, მამაკავეულ სიძველეთა იდეალიზაცია, შესაძლებლობამდე შეკუმშა და ურაპატრიოტული საქმოსნობის მაგიერ „ძველი ტფილისის“ დაახლოვებითი შრომითი სახე გვიჩვენა.

მდაბიოთა კოშმარულ ყოფაში ბარნოვის ლიტერატურული ინტერესია უფრო ფილანტროპიული და ჰუმანიური რიგისაა, ვიდრე გარკვეულად კლასური, თუმცა ობიექტურად ბარნოვი თავისი შემოქმედებით ბურჟუაზიული დემოკრატიზმის წისქვილს აწვდიდა წყალს. „საწყალი“ კაცი შესაბრალოა, მეშჩანი (როგორც სოციალური და არა პსიქოლოგიური კათეგორია — ვ. ლ.) გულკეთილია, შრომის მოყვარე, კარგი მეოჯახე, — აი, ერთის მხრივ, ვისთვის ფეთქდა ბარნოვის მღელვარე გული. მაგრამ „შებრალების“ ენა ფაქტებისა და მოქმედების ენა ხომ არაა! უკბილო დემოკრატიზმის გულუბრყვილო ნოტები არსებითად ხომ არაფერს არ ნიშნავს კლასიურ საზოგადოებაში, გარდა იმისა, რომ მწერალი მოცემული განწყობილებებით საზოგადოებრივად კომიკურ სიტუაციებს ჰქმნის და ფსიქოლოგიურად სანტიმენტალურ ჩივილს!

ბარნოვის ბელეტრისტული ფაქტების საგრძნობი ნაწილი დღევანდელობის თვალსაზრისით „ოპიუმია“, რომელიც მკითხველს რომანტიულად აბრუნებს და სთენთავს. მოცემული მოსაზრების დამტკიცებისათვის მთელი რიგი ფაქტების მოყვანა შეიძლება, მაგრამ, სამწუხაროდ, რეცენზიის ფარგლები ამის შესაძლებლობას არ იძლევა.

ყოველ შემთხვევაში, ერთ მომენტზე მაინც მივუთითებთ მკითხველს: სქესის პრობლემას ბარნოვის შემოქმედებაში მთავარი ადგილი უკავია. მაგრამ აღნიშნული საკითხი წამოყენებულია ავტორის მეორე ალისტური პლანით და დაყენებულ საკითხის ნაწილობრივ მოუფიქრებლობით. პრაქტიკული გაგებით სქესის პრობლემა მთელი რიგი მოსაზღვრე საკითხების გარკვევის საბაზია (ადამიანის მასალის ხარისხობრივი შერჩევა, ადამიანის ფსიქიკის ჰარმონიული ორგანიზაცია და სხვ.), რაც ბარნოვისათვის რამდენიმედ გაუგებარია.

ბარნოვის თემატიური დიაპაზონი საგრძნობლად განსაზღვრულია, ბარნოვი ძალზე ლირიკულია; მწერალი ფაქტებს და სიტყვიერ მასალას „რომანტიულად“ ამუშავებს, ხშირად ე. წ. „შეუცნობელზე“ წერს — ფილოსოფოსობს. მისი ფაქტები მკითხველს აკვირვებს ტემბრის მოულოდნელობით და ლიტერატურის საერთო ტონისადმი თავისი კონტრასტობით. ბარნოვის მოთხრობების მოჩვენებითი არქიტექტონური სირთულე, განცდების შიგნით წასვლა. „ტფილისური“ განწყობილებანი და კოლორიტი — ხერხია, შემოქმედებითი პრინციპი, რითაც ავტორი შემოქმედებითი გაშლილობის დიდ ეფექტს აღწევს.

ბარნოვის შემოქმედების ცენტრში უმთავრესად ყოველდღიური ფაქტი როდია, არამედ რალაცა განსაკუთრებული და პათეტიური: დაუსრულებლამდე რომანტიული აწევები, უჩვეულო სიმკაცრე, პოეტური გულუბრყვილობა, ურთიერთობათა პარადოქსალური გარდატეხა, რელიგიური ექსტაზი, სინამდვილის იდეოლოგიური გაწარსულება, და ყველა ეს მოცემულია რომანტიული სიბასრით და განცდების შიგნით წასვლის პლანით.

ბარნოვი არ იგონებს ფაქტიურ მასალას, მხოლოდ სძებნის მას. მართალია, ბელეტრისტი გამოდის „გამომგონებლობის“ საზღვრებიდან. მაგრამ შემოქმედებითი პროცესის დროს ამ მასალას „აგანსაკუთრებულებს“.

მეცხრამეტე საუკუნის ლიტერატურის საუკეთესო ნაწილი „ბატის ფრთითაა“ დაწერილი (პერცოვ). გამოიცვალა ფიზიონომია და ხასიათი არა მარტო მკითხველთა ბაზის. ახალ მკითხველთან პარალელურად ახალი მწერალი გაჩნდა; ვასილ ბარნოვი უკვე ლიტერატურულ მემკვიდრეობას წარმოადგენს.

მართალია, ძველი სალიტერატურო ფორმები ჯერ კიდევ მოქმედია ინერციის ძალით, მაგრამ კონფლიქტი ტრადიციულ ბელეტრისტულ ფორმებსა და ახალ ტექნიკურ ურთიერთობათა შორის უკვე

დაწყებულია. ამიტომ არ უნდა გავაკეთოთ ლიტერატურაში ის, რაც უკვე გაკეთდა ძველი თაობების მიერ.

ვათავეთ იმით, რითაც დავიწყეთ: ბარნოვი წარსულს ეკუთვნის, მაგრამ მამონტის ეშვი არაა.

ვ. ლუარსამიძე.

ბი დე-მოპასანი „რჩეული მოთხრობები“. გამ. „ქართული წიგნი“. 1929 წ. გვ. 302. ფასი 2 მან.

გი დე-მოპასანი საფრანგეთის მეცხრამეტე საუკუნის ლიტერატურის უდიდესი და სახელოვანი წარმომადგენელია.

პოეტი, ნოველისტი, დრამატურგი, რომანისტი, ჟურნალისტი, ავტორი მოგზაურობათა წიგნის და სხვ.—აი, ვინ იყო გი დე-მოპასანი.

გი დე-მოპასანის სახელი ნოველებშია (მოპასანმა დაგვიტოვა 300 ნოველა (მოთხრობა) და 6 რომანი). ფლობერი სწერდა მოპასანს: „მე ვამტკიცებ „პიშკა“ შედეგია. შეეცადე გავაკეთო 12 ასეთი მოთხრობა და შენ გახდები სახელოვანი“. ფლობერი არ ცდებოდა. მოპასანი მართლაც ნოველების დიდი ხელოვანი იყო.

გი დე-მოპასანის ნოველები გამოირჩევა გამოხატვის სიძლიერით, მოტივების ორიგინალობით, კომპოზიციით, ენის უბრალოებით და დინამიურობით.

მოპასანი წვრილ-ბურჟუაზიულ ინტელიგენციის წარმომადგენელია. ის ეკუთვნის ამ წრის იმ ნაწილს, რომელიც ოპოზიციურათ არის განწყობილი ბურჟუაზიულ რესპუბლიკისადმი, მაგრამ არა აქვს დადებითი სოციალური იდეალები და ამიტომ პესიმიზმის გზას მიჰყვება.

მოპასანის ნოველების კლასიფიკაცია არც ისე ადვილი საქმეა. ჯერ კიდევ არ გვაქვს მისი დამაკმაყოფილებელი კლასიფიკაცია.

მოპასანის ამა თუ იმ ნიშნის მიხედვით გაერთიანებულ ნოველებშიაც ხშირად შეხედებით წინააღმდეგობებს. „პიშკა“ ანტიმილიტარისტული ნოველაა, სადაც უფრო მეტი ხვდება ფრანგებს, ვინემ გერმანელებს; „მადმუაზელ ფიფი“ უკვე ანტიპრუსიული და შოვინისტური ნოველაა; „დუელი“ გარკვეულათ ანტიგერმანულია.

ძალიან ბევრი ნოველა აქვს მოპასანს გლეხების შესახებ. მოპასანი გლეხებისადმი მტრულად იყო განწყობილი. ის გლეხებს სახავს, როგორც უხემ, გაუმძღარ, თალლით და ძუნწ არსებებს.

არა ნაკლები სიძულვილით და უარყოფითად ხატავს მოპასანი ქალაქის და პროვინციის წვრილბურჟუაზიას, ვაჭრებს და მოხელეებს.

ნოველებს რომელი ციკლიც არ უნდა აწვდიდათ, მოპასანი ყველა სახელში მტრულად არის განწყობილი და უარყოფითად ეფერება. არისტოკრატიაც ისევე ეჯავრება მოპასანს, როგორც წერილობითი ელუზია, მოხელები და სხვ., მხოლოდ სამღვდლოებსა და სამხედრო პირებს შედარებით უფრო დადებითად უყურებს მოპასანი.

ამგვართ, მოპასანის ნოველებში ჩვენ ვხედავთ სულ უარყოფას. დადებითად კი საზოგადოების მცირე ნაწილს უყურებს მოპასანი.

არ შეიძლება ითქვას, რომ „ქართული წიგნის“ მიერ გამოცემული მოპასანის „რჩეული მოთხრობები“ დამაკმაყოფილებელი იყოს. ის უფრო შემთხვევით თარგმანის შთაბეჭდილებას სტოვებს. მასში არ არის მოთავსებული ისეთი საყურადღებო ნოველა, როგორც არის „პიშკა“, სამაგიეროთ კი წარმოდგენილია, შედარებით უმაღლესი „ხუმრობა“.

აუცილებლათ საჭირო იყო „რჩეული მოთხრობებისათვის“ წინასიტყვაობის წამძვარება მოპასანის შემოქმედების შესახებ. ეს წიგნი ხომ უმთავრესად ახალგაზრდობისათვის არის დანიშნული, რომელიც ნაკლებათ იცნობს უცხოელ მწერლებს!.

ხედმეტია მეტად მოძველებული და მდარე ხარისხის ილუსტრაციები, რომელიც წიგნშია წარმოდგენილი.

თარგმანი ენის მხრივ დამაკმაყოფილებელია.

წიგნის ფასი მეტად ძვირია.

ჯანი.